

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

91.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΔΗΜΟΣΙΑ Β ΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΒΕΡΟΙΑΣ

1000
Αριθ. Πρωτ. 3791/63

ΔΩΡΕΑ *Καίσιμη*
Γαργαλιάνου

GR 452-00456

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΤΕΡΓΙΟΣ ΚΑΝΑΚΗΣ

ΣΤΕΡΓΙΟΣ ΚΑΝΑΚΗΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΒΙΒΛΙΟΤΗΚΗ ΚΑΝΑΛΗ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΛΟΥΣΗ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΣΥΝΤΕΤΑΓΜΕΝΗ ΕΙΣ ΤΕΥΧΗ ΤΕΣΣΑΡΑ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΗΣ ΕΝ ΤΑΙΣ ΑΣΤΙΚΑΙΣ ΣΧΟΛΑΙΣ ΑΜΦΟΤΕΡΩΝ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

ΜΑΘΗΤΕΥΣΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ

ΜΕΤ' ΕΙΚΟΝΩΝ

ΕΤΟΥ ΣΧΟΛΗ-ΟΝ ΣΤ'

ΤΕΥΧΟΣ Δ'.

Περιέχον την Βυζαντινήν Ιστορίαν από τοῦ Μεγάλου Κωνσταν-
τίνου μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ
τῶν Τούρκων.

Ἄδεια τοῦ ἐντοῦθα Συμβουλίου τῆς Παιδείας
(Ἔκδ. ἡμερομηνίαν 11 Ἰουνίου 1891).

ΔΑΠΑΝΑΙΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Γ. ΒΙΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Θ. Κ. ΒΡΑΧΔΕΙΔΟΥ καὶ Σακ

Ἄδης Παλαία Φαράδα — Σαβὺλ Χάνι — Ἀριθ. 27, 28, 29.

! Πάν ἀντίτυπον μὴ φέρον τὴν σφραγίδα τοῦ δω-
δότη καταδίδεται ὡς ἐκ τυποκλοπίας προερχό-
μενον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τοῖς φίλοις συναδέλφοις.

Διὰ τοῦ τούτου τετάρτου τεύχους προωρισμένου διὰ τὴν
5'. Ἀστικῆς συμπληροῦται ἡ ὕλη τῆς ἐν ταῖς Ἀστικαῖς
σχολαῖς διδασκίας ὕλης.

Ἐν τῷ τεύχει τούτῳ περιέχονται κατὰ τὸν ἐξ ἀρχῆς σκο-
πὸν ὅσον ὅλον το ἐν περιλήψει τὰ κυριώτερα συμβεβηκότα
τῆς Βυζαντινῆς ἱστορίας, πολλὰ τῶν ὁποίων, ἰσχυρὰ σχε-
τίζονται μετὰ γεγονότων γεγονότων, προσεπάθησα καὶ πα-
ρενεύω ἐνταῦθα ἕκαστα μόνον ἐκ τούτων, ὅσα ἀναγκαστικῶς
συνδέονται μετὰ τῶν πρώτων καὶ συντελοῦσιν εἰς διευκρί-
νισιν αὐτῶν.

Ἰδίως κατέβαλον πᾶσαν ἐπιχειρητήν προσπάθειαν εἰς τὸ καὶ
παραστήσω σαφές τι καὶ εὐκρινὲς ὅλον ἐκ τῆς λαβυρινθώδους
ἱστορίας τοῦ μέσου αἰῶνος, δυναμικὸν καὶ συγχρότῃ ὑπὸ
τῶν μαθητῶν, παραλεψας πολλὰ τὰ δοκίμια καὶ συγγέ-
σσει τὴν διάνοιαν αὐτῶν ἢ τὸ ἐνδιαφέρον μεθόδῳ κυροῦντα.

Παραδίδωρ τῇ τρυφερᾷ νεολαίᾳ καὶ τὸ τελειοτάτον τοῦτο
τεύχος εὐχομαι ἀπὸ καρδίας καὶ ἀποτῇ αὐτῇ γοητικὸν καὶ
συντελεστικὸν εἰς τὸν σκοπὸν τῆς σταδιοδρομίας τῆς ἐκ'
ἀγαθῆς τῆς φιλίας ἡμῶν πατρίδος.

Ἐγράφη ἐν Μελνίκῳ τῇ 4ῃ Ἰανουαρίου 1891.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

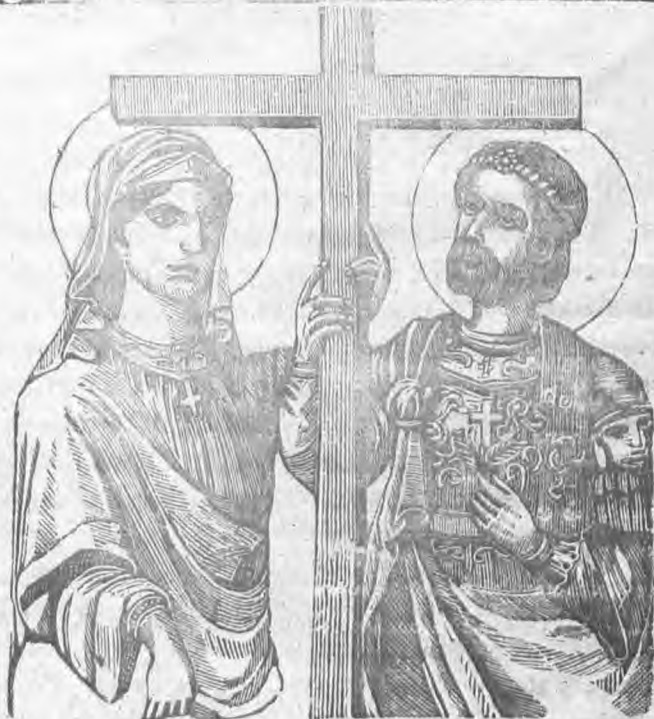
ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ

ΜΕΓΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Ὁ Κωνσταντῖνος ἦτο υἱὸς Κωνσταντίου τοῦ Χλωροῦ καὶ τῆς Ἑλένης. Ὁ Κωνσταντῖνος ἦτο ὑψηλὸς κατὰ τὸ ἀνάστημα, ὠραίος καὶ ἰσχυρὸς τὸ σῶμα, τολμηρὸς καὶ συνετός. Ὁ Διοκλητιανὸς βλέπων τὰ πολλὰ προτερήματα τοῦ Κωνσταντίνου διώρισεν αὐτὸν Χίλαρχον, ἀλλ' ὁ Γαλέριος μετὰ ταῦτα φθονῶν αὐτὸν ἐκράτει πλησίον του· ὁ Κωνσταντῖνος ὁμῶς βλέπων ὅτι ἡδικήθη, ὅταν ὁ Γαλέριος ἐξελέξε Καίσαρα τὸν Μαξιμίνο καὶ τὸν Σεβήρον, καὶ ἐπειδὴ ἐκινῶναι νὰ χάσῃ καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν του παρὰ τῷ Γαλερίῳ, ἔφυγε κρυφίως πρὸς τὸν πατέρα του. Ὅτε δὲ ἀπέθανεν ὁ πατὴρ του τῷ 306, ἐξελέγη Αὐγουστος ὑπὸ τοῦ στρατοῦ.

Ἀναγορευθεὶς Αὐτοκράτωρ ὁ Κωνσταντῖνος εἶχε πολλοὺς ἀντιπάλους, μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ τὸν Μαξέντιον, ὅστις εὕρισκετο εἰς τὴν Ρώμην ἀναγορευθεὶς καὶ αὐτὸς Αὐτοκράτωρ ὑπὸ τοῦ στρατοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἐβλεπεν ὅτι τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος κατέρρεεν ἕνεκα τῆς μεγάλης διαφθορᾶς, τὸ δὲ ἰσχυρότερον καὶ ἡθικώτερον μέρος αὐτοῦ ἦσαν οἱ Χριστιανοί, ἐσκέφθη ὅτι, εἰάν ἐστηρίζοντο ἐπ' αὐτῶν οἱ Αὐτοκράτορες, θὰ ἠδύναντο ν' ἀποτελέσωσι νέον ἰσχυρὸν κράτος· τοῦτου

λοιπόν ἕνεκα ἤρχισεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ὅπως καὶ ὁ πατήρ
του, νὰ ἐπιρρασιμῇ καὶ νὰ κηρύττῃ τὴν ἀλήθειαν τοῦ
χριστιανισμοῦ. Ἠπάσθη δὲ τὸν χριστιανισμὸν μετὰ τὸ
ἐξῆς γεγονός. Ὁ Μαξέντιος ὅστις ἦτο ἐχθρὸς τοῦ χριστια-
νισμοῦ, εἶχε σκοπὸν νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ Κωνσταντίνου,

ὅστις μαθὼν τοῦτο ὤρμησε πρῶτος κατὰ τοῦ Μαξεν-
τίου. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Μαξέντιος εἶχεν 178,000 στρατοῦ,
ἐνῷ ὁ Κωνσταντίνος 38,000 μόνον, ἐσκέφθη αὐτός διὰ
τὴν ἡδύνατον νὰ νικήσῃ καὶ ἐζήτησε τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ.
Μετὰ μεταμυσίαν λοιπὸν εἶδεν ἐν τῷ οὐρανῷ κάτεχεν τοῦ

ἡλίου στῆλον φωτεινὸν ἐν εἰδει σταυροῦ σχηματισθέντα μετ' ἐπιγραφῆς αὐν τούτῳ νίκην. Τὴν πρῶτην ὁ Κωνσταντῖνος διέταξε νὰ σχηματισθῇ σημαία ἔχουσα ἐν τῇ μέσῃ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ τὰ γράμματα Χ Ρ (Χριστός), ἥτις ὠνομάσθη Λάβαρον. Οὕτω λοιπὸν ἀγαπηθεὶς ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν του, τῶν ὁποίων οἱ πλείστοι ἦσαν Χριστιανοί, εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἰταλίαν ἔχων ἐπὶ κεφαλῆς τὸ Λάβαρον καὶ ἔφθασε μέχρι τῶν πυλῶν τῆς Ρώμης. Ἡ μέγχι ἔγινε φονικὴ τῇ 312 πλῆσιον τῆς Μουλδίας γεφύρας, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ μὲν Μαξέντιος ἐνίκηθη κατὰ κράτος καὶ φεύγων ἔπεσεν εἰς τὸν Τίβεριν καὶ ἐπνίγη. ὁ δὲ Κωνσταντῖνος εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ρώμην θριαμβεύων· ὁ Κωνσταντῖνος δὲν ἰδέχθη τὰς τιμὰς, τὰς ὁποίας ἡ Βουλὴ καὶ ὁ λαὸς ἡτοιμάζετο νὰ τῷ προσφέρῃ, ἀλλὰ προσέταξε νὰ τεθῇ ὁ σταυρὸς ἐκ ξειῶν πάντων τῶν ἀνδριάντων του μετ' τὴν ἐπιγραφὴν ἀδιὰ τῆς βοηθείας τοῦ νικηφόρου τούτου σταυροῦ ὁ Κωνσταντῖνος ἡλευθέρωσι τὴν πόλιν ἀπὸ τὸν τύραννον». Μετὰ ταῦτα ἤρχισε φανερά νὰ ὑπερασπίζηται τὸν χριστιανισμόν καὶ ἐξέδωκε διάταγμα, διὰ τοῦ ὁποίου ἔπαυε πλέον τὸν κατὰ τῶν Χριστιανῶν διωγμόν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ οἱ ἀπόστολοι διέδωσαν τὸν χριστιανισμόν, ὅστις ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ὡς ἐκ θαύματος τόσον ἐξηπλώθη, ὥστε εἰς τὰς σπουδαιότερας πόλεις ὑπῆρχε πλῆθος Χριστιανῶν. Οὗτοι κατ' ἄρχας ἰδεωροῦντο ὡς μία αἵρεσις Ἑβραϊκὴ καὶ καταφρονεῖντο ὑπὸ πάντων, μετὰ ταῦτα ὁμως, ἐπειδὴ ἀποστρεφόμενοι τὰς διαπαιδάσεις καὶ τὰ θέατρα ἐλάτρευον τὸν Θεὸν ἕνεκα τῶν διωγμῶν ἐν κρυπτῷ, ἰδεωροῦντο ὡς κρύφιοι συνομῶται. Τούτου λοιπὸν ἕνεκα ἤρχισαν σποδρὸν καὶ πύτων

διωγμοὶ διαρκέσαντες 300 ἔτη. Οἱ διωγμοὶ οὗτοι ἦσαν δέκα α'. ἐπὶ Νέρωνος τῷ 64, β'. ἐπὶ Τραϊανοῦ τῷ 117, γ'. ἐπὶ Μάρκου Αὐρηλίου τῷ 180, δ'. ἐπὶ Σεπτίμου Σεβήρου τῷ 202, ε'. ἐπὶ Δεκίου, ὁ φοβερώτατος πάντων. τῷ 251 καὶ οἱ λοιποὶ ἐπὶ Βαλεριανοῦ, Διοκλητιανοῦ, Μαξιμιανοῦ, Γαλερίου καὶ Μαξιμίνου. Ἀλλ' οἱ αὐτοκράτορες διὰ τῶν διωγμῶν τούτων ὄχι μόνον δὲν κατώρθωσαν νὰ ἐξαφανίσωσι τὸν χριστιανισμόν, ἀλλὰ τούναντίον ἐνεδυνάμωσαν αὐτόν. διότι τὸ θάρρος, τὸ ὅποιον εἶχον οἱ καταδιωκόμενοι Χριστιανοὶ καὶ ἡ πίστις ἐπροξένει καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς τυράννους πολλάκις θαυμασμόν. Οἱ ἀποθανόντες ὑπὲρ τῆς πίστεως μάρτυρες ὑπέστησαν τὰ πάνδεινα· ἐλιθάσθησαν, ἐπριονίσθησαν, ἐσταυρώθησαν, ἐσφάγησαν, μὲν διάφορα βασανιστήρια ἐβασάνισθησαν, ἀλλ' ἡ χαρὰ, μεθ' ἧς ὑπέμεινον τὰ πάντα, ἐπολλαπλασίασε τὸν ἀριθμὸν τῶν Χριστιανῶν· ἡ δὲ ἐκκλησία τιμῶσα τοὺς ἄνδρας τούτους ἐορτάζει αὐτοὺς δικαίως ὡς ἁγίους. Οἱ διωγμοὶ ὁριστικῶς ἐπαυσαν μόνον ἐπὶ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ὅστις ὕψωσε τὴν ἀληθῆ ταύτην θρησκείαν εἰς θρησκείαν τοῦ κράτους, ἐφ' ᾧ καὶ ἡ ἐκκλησία τιμῶσα μεγάλως τὸν Κωνσταντῖνον κατέταξεν αὐτὸν μεταξύ τῶν ἁγίων παραβλέψασα τὰ ἀμαρτήματά του.

Ὁ Κωνσταντῖνος, ἀφοῦ ἔγινε κύριος τῆς Ρώμης, ἐσπυσε καὶ συνεμάχησε μετὰ τοῦ Δικινίου, πρὸς τὸν ὅποιον ἔδωκε καὶ τὴν ἀδελφὴν του Κωνσταντίαν εἰς γυναῖκα. Ὁ δὲ Γαλέριος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σεβήρου διώρισε Αὐγουστον τὸν Δικινίον, ὅστις εἶχεν ἀναλάβει τὴν διοίκησιν τῆς Ἀνατολῆς μετὰ τοῦ Μαξιμίνου. Ἡ εἰρήνη ὅμως μετὰ ταῦτα διαταράχθη ὑπὸ τοῦ Μαξιμίνου, ἐπάρχου τῆς Ἀσίας, διότι οὗτος θελήσας νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν Αὐτοκρατορίαν ἐξεστράτευσε

κατὰ τοῦ Λικινίου, ὅστις μετὰ πολλὰς μάχας καὶ πολλοὺς ἀγῶνας, ἐνίκητε τὸν Μ. Ξιμίνον. Μετὰ τὸν θάνατον δὲ τοῦ Μαξιμίνου τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος διεμοιράσθησαν ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος καὶ ὁ Λικίνιος.

Ἡ φιλία μεταξὺ τῶν δυο τούτων συγγενῶν Αὐτοκρατόρων δὲν διήρκετεν ἐπὶ πολὺ, διότι ἡ φιλαρχία τοῦ Κωνσταντίνου ἐξώθησεν αὐτὸν εἰς νέον πόλεμον. Τῷ 325 λοιπὸν ἤρχισε φοβερὸς ἀγὼν μεταξὺ αὐτῶν, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ Κωνσταντῖνος νικήσας τὸν Λικίνιον κατεδίωξεν αὐτὸν μέχρι τῆς Νικομηδείας, ἐνθα καὶ ἐπολιόρκητεν αὐτόν· ἐκεῖ τῇ μεσιτείᾳ τῆς ἀδελφῆς του παρεδόθη εἰς τὸν Κωνσταντῖνον ἐπὶ τῷ ὄρει νὰ ζήσῃ μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του ἐν Θεσσαλονίκῃ χωρὶς νὰ πάθῃ κακὸν τι. Ὁ Κωνσταντῖνος ὅμως μὴ φυλάξας τὴν ὑπόσχεσίν του περὶ τὰ τέλη τοῦ 328 ἐφόνευσεν αὐτὸν καὶ τοιοῦτοτρόπως ἔμεινε μόνος κύριος ὅλου τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους εἰς ἡλικίαν 49 ἐτῶν.

Ἀφοῦ ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἔγεινε μονάρχης, καὶ ὕψωσε τὸν χριστιανισμὸν εἰς θρησκείαν τοῦ κράτους, ἀπεφάσισε νὰ στερεώσῃ αὐτὸν ἐντὶ περισσότερον καὶ τῷ 325 συνεκάλεσε τὴν πρώτην ἐν Νικαίᾳ οἰκουμενικὴν σύνοδον, διότι μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν ἀνεφάνη ἀνὴρ τις ὀνομαζόμενος Ἄρειος, ὅστις διέστρεψε τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν διδάσκων ἐσφαλμένα περὶ αὐτῆς. Εἰς τὴν σύνοδον ταύτην ἔλαβε μέρος ὁ Κωνσταντῖνος, 318 Ἀρχιερεῖς (Πατέρες τῆς ἐκκλησίας) καὶ πλῆθος ἱερέων καὶ διακόνων, οἵτινες κατέκριναν τὸν Ἄρειον, τὸν ἀνεθεμάτισαν καὶ τὸν ἐξώρισαν. Ἀφοῦ λοιπὸν οὕτω ὁ Κωνσταντῖνος ἐκανόνισε τὸ θρησκευτικὸν τοῦτο ζήτημα, ἐπέστρεψεν ἐκ τῆς Ἀνατολῆς εἰς τὴν Ρώμην, ὅπου δυστυχῶς οἰκογενειακαὶ ἐριδες ἡμαῦρῶσαν τὴν δόξαν

του. Ὁ Κωνσταντῖνος εἶχεν υἱὸν ἐκ τῆς πρώτης γυναίκος του ὀνομαζόμενον Κρίσπον, ὅστις ἦτο φρόνιμος, εὐγενής, ἀνδρείος καὶ στρατηγὸς καλός· τοῦτον φθονῶν ἡ δευτέρα σύζυγός του ἡ ὀνομαζομένη Φαῦστα κατηγορήσεν αὐτὸν εἰς τὸν Κωνσταντῖνον, ὅστις ἀνεξετάστως ἔρριψεν αὐτὸν εἰς τὴν φυλακὴν καὶ τὸν ἐχινάτωσε. Τοῦτο μαθοῦσα ἡ χριστιανὴ καὶ εὐσεβεστάτῃ μητὴρ του Ἑλένη ἔσπευσεν ἐκ τῆς Ἀνατολῆς εἰς τὴν Ρώμην καὶ ἤλεγξε τὸν υἱὸν τῆς διὰ τὸ ἀνοσιούργημα τοῦτο ἐκφράσασα τὴν ἀγα-ἀκτησιν καὶ τὴν φρίκην τὴν ὅποιαν ἐπροξένησεν εἰς αὐτὴν τοῦτο. Ὁ Κωνσταντῖνος ἀκούσας τοὺς θρήνους τῆς μητρός του μετενόησεν οἰκτρῶς διὰ τὸν φόνον τοῦ υἱοῦ του. Ἐκ τούτου δὲ καὶ ἐξ ἄλλων φαίνεται ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος πρὶν γενῆν χριστιανὸς ἦτο σκληρὸς καὶ ὠμὸς ἕνεκα τῆς πρώτης κακῆς ἀνατροφῆς του ἐν τῇ εἰδωλολατρείᾳ καὶ τῷ διεσθαρμένῳ Ρωμαϊκῷ κράτει, ὁ χριστιανισμὸς δὲ μόνος ἔπειτα ἐξηυγένισε τὸ ἦθός του.

Μετὰ ταῦτα ἡ μητὴρ του Ἑλένη μετέβη εἰς τὴν Παλαισλὴν, ὅπου μετὰ πολλὰς ἐρεῦνας κατῴρθωσε ν' ἀνακαλύψῃ τὸν τάφον τοῦ Σωτῆρος καὶ τὸν ζωοποιὸν καὶ τίμιον σταυρὸν, ἐφ' οὗ ἐσταυρώθη ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός· Ὁ δὲ Μέγας Κωνσταντῖνος, ἀφοῦ ἔμαθε τοῦτο, διέταξε παρ' αὐτοῦ νὰ κτισθῇ μέγας ναὸς τῆς Ἀναστάσεως ἐπὶ τοῦ Παναγίου τάφου· ἡ δὲ μητὴρ του, ἀφοῦ ἔθεσε τὰ θεμέλια, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ρώμην. Ὁ Κωνσταντῖνος ἐτίμησε τὴν μητέρα του ὡς βασίλισσαν καὶ ἀποθανοῦσαν μετ' ὀλίγον εἰς ἡλικίαν 80 ἐτῶν ἔθαψε μεγαλοπρεπέστατα καὶ τὰ ὅσα αὐτῆς μετέφερε κατόπιν εἰς τὴν νέαν πρωτεύουσαν.

Ὁ Κωνσταντῖνος βλέπων ὅτι ἡ Ρώμη εἶχε παύσει ἀπὸ τοῦ Διοκλητιανοῦ ἀκόμη νὰ εἶνε ἡ μόνη πρωτεύουσα τοῦ Ρω-

μαϊκού κράτους και ἐπειδὴ δὲν ἰθεῶρει καλὸν νὰ ἔχῃ ὡς πρωτεύουσαν πόλιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπεκράτει ὡς θρησκεία ἢ εἰδωλολατρεία, ἀπεφάσισε νὰ κτίσῃ νέαν πόλιν, πρωτεύουσαν τῆς οἰκουμένης, καὶ ὡς τοιαύτην ἐξέλεξε τὸ Βυζάντιον (πόλιν καθαρῶς ἑλληνικὴν), ἐπεδὴ ἐνόμιζεν ὅτι ἐντεῦθεν ἡδύνατο καὶ τὸ κράτος του νὰ ἐξαπφάλλῃ καλλίτερον ἐκ τῶν Γότθων, οἵτινες εἰσεβάλλον εἰς αὐτὸ ἐκ τῆς Δακίας. Ἔθεσε λοιπὸν περὶ τὰ τέλη τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 328 τὰ θεμέλια τῆς νέας πρωτεύουσας του, τῆς ὁποίας ἡ φυσικὴ καλλονὴ εἶνε θαυμασιὰ. Ὁ Κωνσταντῖνος ἐστόλισε τὸ Βυζάντιον δι' ὥραιων ἐκκλησιῶν, ἀνακτόρων, ἵπποδρομίων καὶ διαφόρων καλλιτεχνικῶν λαμπρῶν δημοσίων ἔργων ὡχύρωσεν αὐτὴν μὲ τείχος καὶ πύργους ἰσχυροὺς καὶ τῷ 330 ἐτέλεσε μεγαλοπρεπέστατα τὰ ἐγκαίνια τῆς νέας πρωτεύουσας του, τὴν ὁποίαν ἐκ τοῦ ὀνόματος του ὠνομάσε *Κωνσταντινούπολιν*. Μετὰ ταῦτα μετέφερε τὴν Αὐτοκρατορικὴν θρόνον ἐκ Ρώμης εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἣτις ὡς ἐκ τούτου ὠνομάσθη καὶ *Νέα Ρώμη*. Τότε ἀνύψωσε τὴν καταπεσοῦσαν πολιτείαν τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους, περιέβαλε τὴν Αὐτοκρατορίαν μὲ ἰσχυρὰν δύναμιν, ἐσχημάτισε λαμπρὰν αὐλὴν ὑπὸ θαλαμηπόλων, ὑπουργῶν, ὑπαλλήλων καὶ ὑπηρετῶν καὶ ἔθεσε τὰ θεμέλια τῆς μετὰ ταῦτα ἰσχυρᾶς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας. Μετὰ ταῦτα διὰ νὰ διοικῇ κάλλιον τὸ κράτος του διήρτισεν αὐτὸ εἰς τέσσαρας ἐπαρχίας, τὴν Ἀνατολὴν μετὰ τῆς Θράκης καὶ Αἰγύπτου, τὴν Ἰλλυρίαν μετὰ τῆς Ἑλλάδος, τὴν Ἰταλίαν μετὰ τῆς Ἀφρικῆς καὶ τὴν Δύσιν ὅλην δὴ τὴν Γαλλίαν, Ἰσπανίαν καὶ Βρεττανίαν. Ἐκάστην δὲ τούτων διήρτισε πάλιν εἰς διοικήσεις καὶ ταύτας εἰς μικροτέρας ἐπαρχίας.

Μετὰ ταῦτα εἰσεβάλλον εἰς τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος καὶ πάλιν

οὐ Γότθοι, τοὺς ὁποίους ὁ Κωνσταντῖνος ἐνίκησε καὶ ἐξέδωκε. Τὰ δὲ λοιπὰ ἔτη τῆς ζωῆς του ὁ Κωνσταντῖνος ἀφιέρωσεν εἰς τὰ θρησκευτικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα. Ὑστερον ἠσθένησεν, ἐπειδὴ δὲ ἐβλεπεν ὅτι ἡ ἀσθενεία του ἰδαινοῦτο ὁσημέραι διέταξε νὰ μεταφέρωσιν αὐτὸν εἰς τὴν Νικομήδειαν, ἐνθα ἐζήτησε νὰ βαπτισθῇ. Ἀποῦ δὲ ἡξιώθη τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, διὰ τοῦ ὁποίου ἐκαθάρσθη ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν, ἀπέθανε τῇ 21 Μαΐου τοῦ 337 κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Πεντηκοστῆς, τὸ δὲ λείψανόν του τεθὲν εἰς χρυσοῦν κιβώτιον μετεφέρθη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐτάφη εἰς τὸν ὄψ' αὐτοῦ κτισθέντα ναὸν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων. Ὁ Κωνσταντῖνος ἀπέθανε τὸ 63 ἔτος τῆς ἡλικίας του βασιλεύσας 30 ἔτη καὶ ὡς ἀκόμη Μιχαὴς διὰ τὰ μέγιστα αὐτοῦ κατορθώματα.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ Ο ΠΑΡΑΒΑΤΗΣ

Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος πρὸ τοῦ θανάτου του εἶχε διαιρέσῃ τὴν Αὐτοκρατορίαν εἰς τρεῖς μέρη καὶ διένειμεν αὐτὴν εἰς τοὺς τρεῖς υἱούς του Κωνσταντῖνον, Κωνσταντῖον καὶ Κώνσταντα. Οὗτοι ὅμως ἐκ ζηλοτυπίας ἐκήρυξαν πόλεμον κατ' ἀλλήλων καὶ μετὰ φοβικὰς ἐμφυλίους ἀγῶνας ὁ μὲν Κωνσταντῖνος ἐφρονεῖται εἰς τινα μάχην πολεμῶν κατὰ τοῦ Κώνσταντος, ὁ δὲ Κώνστας ἐφρονεῖται ὑπὸ τῶν στρατηγῶν του καὶ οὐ-ὡ ἔμεινεν ὁ Κωνσταντῖνος Αὐτοκράτωρ ὅλου τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους. Ὁ Κωνσταντῖνος μετὰ ταῦτα, ἐπειδὴ ἦτο ἀπασχολημένος εἰς τὴν Ἀσίαν, ἐχειροτόνησε Καίσαρα τὸν Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βέροιας.

Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης.

ἑξ' αὐτοῦ τοῦ Φλάβιου Ἰουλιανόν καὶ ἐπεμψεν αὐτὸν πρὸς
ὑπεράσπισιν τῆς Γαλατίας, ἣτις ἐκινδύνευεν ἐκ τῆς εἰσθε-
λῆς τῶν Γερμανῶν. Ὁ Ἰουλιανὸς ὁμῶς μεταβὰς εἰς τὴν
Γαλλίαν ἐνίκητε τὰ διάφορα βάρβαρα ἔθνη καὶ ἀνηγορεύθη
ἐν Παρίσις Αὐτοκράτωρ ὑπὸ τοῦ στρατοῦ του. Ὁ δὲ Κων-
σταντῖος φθονῶν καὶ φοβούμενος τὴν δόξαν τοῦ Ἰουλιανοῦ
ἐξέτασε νὰ ἀφαιρέσῃ μέρος τοῦ στρατοῦ του· ὁ Ἰουλιανὸς
ὁμῶς ἐξεστράτευσε κατὰ τοῦ Κωνσταντίου καὶ θά ἐγένετο
φοβερός ἐμφύλιος πόλεμος, εἰάν δὲν ἀπέθνησκεν ὁ Κωνσταν-
τιος, πρὶν ἀκόμη φθάσῃ ὁ Ἰουλιανός. Μετὰ τὸν θάνατον
τοῦ Κωνσταντίου ἐγένετο κύριος τῆς Αὐτοκρατορίας ὁ Ἰου-
λιανός, ὅστις εἰσῆλθεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὑπὸ πάν-
των ἐπαινούμενος. Οὗτος ὁμῶς, ἐπεὶ δὴ ἀπέρριψε τὸν χρι-
στianισμόν, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν.

γριανισμόν και ἡσπάσθη τὴν εἰδωλολατρείαν, ὠνομάεσθαι ἐκ τούτου Παραβάτης. Ἦτο δὲ τόσον φρόνιμος καὶ συνετός, ὥστε δὲν κατεδίωξε τοὺς Χριστιανούς, ἀν καὶ ἀπέρριψε τὸν χριστιανισμόν.

Ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τῆς Αὐτοκρατορίας αὐτοῦ τὸ νέον Περσικὸν κράτος ἠνόχλει τοὺς Ρωμαίους, ἐξεστράτευσεν κατ' αὐτοῦ μετὰ στρατοῦ 30,000 περίπου, ἀλλὰ πληγωθεὶς κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην ἀπέθανε τῷ 363 καὶ οὕτω ἐξέλιπεν ἡ γενεὰ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου.

Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Ἰουλιανοῦ ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον ὁ Ἰοβιανός, ὅστις συνωμολόγησεν εἰρήνην μετὰ τῶν Περσῶν αἰσχροῦν διὰ τοὺς Ρωμαίους παραχωρήσας δι' αὐτῆς εἰς τοὺς Πέρσας ἐπαρχίας τῆς Αὐτοκρατορίας. Οὗτος ἐπροσέταξε τὸν χριστιανισμόν, ἀλλ' ἐπιστρέφων ἐκ τοῦ πολέμου τούτου ἀπέθανεν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰοβιανοῦ ἀνηγορεύθη Αὐτοκράτωρ ὁ Οὐάλεντιανός, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐγένετο ἡ πρώτη διαίρεσις τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους, διότι οὗτος ἀντὶ νὰ λάβῃ ἄλλον συνάρχοντα, ὡς μέχρι τοῦδε ἐγένετο, καὶ νὰ δικτηρηθῇ οὕτω πάλιν ἡ ἐνότης τοῦ κράτους, ὡς πρότερον, ἐκήρυξε τὸν ἀδελφόν του Οὐάλεντα, Αὐγουστον καὶ διήρσε τὸ κράτος εἰς δύο μέρη, ἐκ τῶν ὁποίων αὐτὸς μὲν ἔλαβε τὸ Δυτικὸν Ρωμαϊκὸν κράτος μὲ πρωτεύουσαν τὴν Ρώμην, ὁ δὲ Οὐάλης τὸ Ἀνατολικὸν μὲ πρωτεύουσαν τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ὁ Οὐάλεντινιανός, ὅστις ἐπωνομάσθη πρῶτος πρὸς διάκλεισιν ἀπὸ τῶν συνωνύμων διαδόχων του, ἦτο τραχὺς καὶ πολεμικός. Ἐπὶ τῆς Αὐτοκρατορίας δὲ αὐτοῦ ἤρχισε καὶ ἡ λεγομένη ἐν τῇ ἱστορίᾳ μετανάστασις τῶν ἔθνων.

ΜΕΣΟΣ ΑΙΩΝ

ΜΕΤΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ Ο ΜΕΓΑΣ

Ἀπὸ τοῦ 360 σχεδὸν καὶ ἐξῆς ἤρχισαν νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος διάφορα βέρβαρα ἔθνη ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον Γοτθικά, τὰ ὅποια λαβόντα διάφορα ὀνόματα κατέλυσαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ Ῥωμαϊκὸν κράτος καὶ συνέστησαν ἐν αὐτῷ ἄλλα διάφορα βασιλεία. Ἡ κίνησις αὕτη τῶν βερβέρων τούτων λαῶν ὠνομάσθη ἐν τῇ ἱστορίᾳ *Μετανάστασις τῶν ἐθνῶν*.

Ἐνῶ ὁ Οὐέλγης ἐκυβέρνηε τὸ Ἀνατολικὸν Ρωμαϊκὸν κράτος, ἔθνος τι ἄγχιον, ἔγνωστον καὶ δουρατὶς ὀνομαζόμενον Οὐννοι ἦλθεν εἰς τὴν Εὐρώπην ἐκ τῆς μέσης Ἀσίας, κατοικοῦν πρῶτον τὴν παρὰ τὴν Κασπίαν θάλασσαν χώραν. Οὗτοι ἀφοῦ διηλθον τὸν Βόλγαν συνέντησαν κατὰ πρῶτον τοὺς Ἀλανούς, τοὺς ὁποίους καὶ ἐνίκησαν· ἔπειτα δὲ ἐπλησίασαν πρὸς τοὺς Γότθους, οἵτινες ἦσαν Γερμανικὴ φυλὴ ἰσχυροτάτη κατοικοῦσα τὴν μεταξὺ τοῦ Δουνάβειος καὶ τῆς Βαλτικῆς χώραν. Οὗτοι διηροῦντο εἰς Ὀστρογότθους δηλὰ δὴ ἀνατολικοὺς Γότθους καὶ εἰς Βεσιγότθους δηλὰ δὴ δυτικοὺς Γότ-

θους. Καὶ οἱ μὲν Ὀστρογότθοι ἀπεφάσισαν ν' ἀντισταθῶσιν εἰς τοὺς Οὐννους, οἱ δὲ Βεσιγότθοι, αἵτινες ἠθάνοντο ὅτι δὴν ἦσαν ἱκανοὶ εἰς τοῦτο, ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν τότε Λυτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου Οὐάλεντα νὰ κατοικήσωσιν εἰς τὴν Θράκην, διότι ἐνόμιζον ὅτι ὁ Δούναβις ἦτο ἰσχυρὸν φρούριον κατὰ τῶν Οὐννων, ὑπισχνόμενοι νὰ φυλάττωσιν αὐτὸν ἀπὸ τῶν Ἀσιανῶν. Ὁ Οὐάλης ἐδέχθη τὴν πρότασιν τῶν Βεσιγότθων καὶ τῷ 376 διέβη τὸν Δούναβιν πλῆθος πολὺ καὶ κατόκησεν εἰς τὴν Θράκην. Ἀλλ' οὗτοι ἐγκατασταθέντες ἐκεῖ ἔγειναν μετὰ ταῦτα ταραχοποιοὶ καὶ ἐφάνησαν πρὸς αὐτοὺς τοὺς εὐεργέτας τῶν ἀχάριστοι· διότι ἐξεστράτευσαν κατ' αὐτῶν καὶ συνεκρότησαν μάχην τῷ 378 ἐν Ἀδριανουπόλει, κατὰ τὴν ὁποίαν οὗτοι ἐνίκησαν τὸν Οὐάλεντα, ὅστις ἔφυγεν ἐκ τῆς μάχης καὶ ἐλοῆλθεν εἰς τινὰ χωρικὴν καλύβην· ἀλλὰ ταύτην καύσαντες οἱ Γότθοι κατέκαυσαν ἐντὸς αὐτῆς καὶ τὸν Οὐάλεντα. Οὕτω λοιπὸν προχωροῦντες οἱ Ἰότθοι νικηφόροι ἔφθασαν μέχρι τῶν πυλῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπεκρούσθησαν μὲν, κατεπλημύρισαν ὅμως τὴν Θράκην, Μακεδονίαν καὶ Θεσσαλίαν. Ἡ νίκη αὕτη τῶν Γότθων ἐν Ἀδριανουπόλει εἰς μὲν τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος ἐπροξένησε μεγίστην βλάβην, διότι κατετρόμαξε τοὺς πάντας, εἰς δὲ τοὺς νικητὰς ἔδωκε θέρρος καὶ θὰ κατεστρέφετο τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος, ἐὰν δὲν ἀνῆρχετο εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον ὁ Θεοδοσίος, ὅστις ἐλάμπρυνεν ἐπ' ὀλίγον ἀκόμη αὐτό.

Ὁ Θεοδοσίος, Ἰσπανὸς τὸ γένος, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Οὐάλεντος ἐκηρύχθη τῷ 379 Αὐτοκράτωρ τοῦ Ἀνατολικοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους ὑπὸ τοῦ Γρατιανοῦ αὐτοκράτορος τοῦ δυτικοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους. Οὗτος ἔχων πολλὰς ἀρετὰς

μετεχειρίσθη αὐτάς πρὸς τιμὴν καὶ ὠφέλειαν τοῦ κράτους. Τὸ πρῶτον ἔργον αὐτοῦ ἦτο νὰ τελειώσῃ τὸν πρὸς τοὺς Γότθους πόλεμον, κατὰ τὸν ὁποῖον κατώρθωσε νὰ νικήσῃ αὐτοὺς καὶ νὰ συνομολογήσῃ εἰρήνην, διὰ τῆς ὁποίας ἔδω-
σιν εἰς αὐτοὺς χώραν νὰ κατοικήσωσιν ἐντὸς τοῦ κράτους κατανοήσας ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐκδιώξῃ αὐτοὺς ἔξω· 40,000 δὲ Γότθων ἔλαβεν εἰς τὸν Ρωμαϊκὸν στρατὸν ὡς μισθοφόρους.

Ἐνθ' αὐτὰ ἐγίνοντο ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἐν τῇ Δύσει μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Οὐάλεντινιανοῦ ἔγειναν Αὐτοκράτορες ὁ Γρατιανός, Οὐάλεντινιανὸς ὁ Β' καὶ ὁ Μαξέντιος καὶ μετὰ τοὺτους ὁ Θεοδόσιος διὰ πολέμου κατώρθωσε νὰ ἐνώσῃ καὶ πάλιν τὸ ὅλον Ρωμαϊκὸν κράτος ὑπὲρ τὸ σκῆπτρόν του. Ἡ ἑνωσις αὕτη, ἥτις ἐγένετο τῷ 394, ἦτο ἡ τελευταία. Ἐκτὸς τούτου ὁ Θεοδόσιος ἐπροστάτευε τὸν χριστιανισμὸν διατάξας αὐστηρῶς οὐδεμίαν πλεονθυσία ἐθνικὴ νὰ γίνηται. Ἦτο ὅμως πολὺ ὀξύθυμος καὶ τοῦ πάθους του ταύτου ἀποτέλεσμα ἦτο ἡ σφαγὴ ἐν τῷ Ἱπποδρουμῷ τῆς Θεσσαλονίκης 7,000 Θεσσαλονικέων, διότι οὗτοι ἐπρόνευσαν τὸν ἑπαρχόν του. Ἀλλ' ὅτε μετὰ ταῦτα ἐμελλε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Μεδιολάνων, ὁ ἀτρόμητος ἀρχιεπίσκοπος αὐτῶν Ἀμβρόσιος ἐπέπληξεν αὐτὸν τόσο σφοδρῶς διὰ τὸ ἀνοσιούργημα τοῦτο, ὥστε ὁ Θεοδόσιος μετανιήσας οἰκτρῶς διὰ τὴν πράξιν του ταύτην ὑπέκυψε πιστῶς εἰς τὴν ἐπιβληθεῖσαν αὐτῷ ἐκκλησιαστικὴν τιμωρίαν καὶ μετὰ 8 μῆνας εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ὁ Θεοδόσιος, ἀφοῦ ἔγινε μονάρχης, μετὰ 4 μῆνας ἀπὸ τῆς ἐνώσεως τῶν δύο βασιλείων ἀπέθανε τῷ 395 ἐν Μεδιολάνῳ τὸ 40 ἔτος τῆς ἡλικίας του. Ἀποθνή-
σκων δὲ ἄφησε διαδόχους τοὺς δύο υἱοὺς του διαιρῶν τὸ
(ΒΙΟΓΡΑΦ. ΙΣΤΟΡΙΑ) Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βεροῦ

Ρωμαϊκὸν κράτος εἰς δύο καὶ πάλιν μέρη καὶ εἰς μὲν τὸν μεγαλειότερον ὀνομαζόμενον Ἀρκάδιον ἔδωκε τὸ Ἀνατολικὸν Ῥωμαϊκὸν κράτος, εἰς δὲ τὸν μικρότερον τὸν ὀνομαζόμενον Ὀνῳριον, ὅστις ἦτο δεκαοκταετής, τὸ δυτικὸν Ῥωμαϊκὸν κράτος. Ἐκτοτε ἔμεινε διὰ παντός τὸ Ῥωμαϊκὸν κράτος διηρημένον καὶ ἡ μὲν Ῥώμη ὁσημέραι κατέλιπτεν, ἡ δὲ Κωνσταντινούπολις, ἣτις φέρει πλέον ὄψιν Ἑλληνικὴν, πῦξανεν, εἰσαχθείσης καὶ εἰς τὰ δικαστήρια τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Ὁ δὲ Θεοδοσίος, ἐπειδὴ κατώρθωσε νὰ δώσῃ λάμψιν τινὰ εἰς τὸ Ῥωμαϊκὸν κράτος καὶ διὰ τὰς πρὸς τὸν χριστιανισμὸν ἐκδουλεύσεις του ἐπωνομάσθη *Μέγας*.

ΑΛΑΡΙΧΟΣ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΒΗΣΙΓΟΤΩΝ ΚΑΙ ΒΑΝΔΑΛΟΙ

Ὁ Αὐτοκράτωρ τοῦ δυτικοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους Ὀνῳριος ἦτο μὲν κύριος τῆς Ἰταλίας, Γαλλίας, Ἰσπανίας, Βρεττανίας, δυτικῆς Ἰλλυρίας καὶ τῆς βορείου Ἀφρικῆς, ἀλλ' ἐπειδὴ ἦτο ἀνήλικος, ἐπίτροπὸς αὐτοῦ διωρίσθη ὁ Στελίσων, ὅστις ἦτο στρατηγὸς καλὸς καὶ τὸ γένος Βάνδζλος. ἐπειδὴ τοιαύτη διαφθορά ἐπεκράτει ἐν Ῥώμῃ ὥστε οἱ Ῥωμαῖοι δὲν ἦσαν ἱκανοὶ νὰ διευθύνωσι τὰ πράγματα καὶ τὸν στρατόν· ἐν δὲ τῇ Ἀνατολῇ ἀντὶ τοῦ Ἀρκαδίου εἶχε τὴν διοίκησιν τῶν πραγμάτων ὁ Γαλάτης Ρουφίνος, ἀνὴρ ἀπάνθρωπος καὶ πλεονέκτης. Ὁ Στελίσων προσεπάθει νὰ γείνη ἐπίτροπος καὶ τῶν δύο βασιλείων καὶ τοῦτου ἕνεκα ἤρχισε φοβερά ἔχθρα μεταξὺ τοῦ Ρουφίνου καὶ Στελίσωνος, ἣτις ἐβλα-

ψεν αὐτοὺς μετὰ ταῦτα, ὅτε ὁ ἄρχηγὸς τῶν Βεσιγόθων Ἀλάριχος εἰσέβαλεν εἰς τὸ Ἀνατολικὸν κράτος. Οὗτος, ἐπειδὴ ἡ κυβέρνησις τοῦ Ἀρκαδίου ἦτο ἀδύνατος, ἤθελονε νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸς κατακτητικoὺς πολέμους τῆς φυλῆς του. Εἰσέβαλον λοιπὸν τὸ δεύτερον οἱ Βεσιγόθοι εἰς τὴν Θράκην, ἐλεηλάτησαν αὐτὴν καὶ σφάζοντες καὶ ἀρπάζοντες ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ Θεσσαλίᾳ εἰσῆλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ Πελοπόννησον, καταστρέφοντες πᾶν ὅ,τι ἑλληνικὸν εὗρισον. Ἀφοῦ δὲ ἀνηγορεύθη ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν του ὁ Ἀλάριχος βασιλεὺς καὶ ὑπὸ τῆς αὐτῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως στρατηγὸς τῆς Ἰλλυρίας, εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἰταλίαν παρακινήθει· ὑπὸ τῆς ἀνατολικῆς αὐτῆς. Καὶ ὁ μὲν ἀσθενικὸς Ὀνώριος, ὅστις εὐχαρίστως κατεγίνετο μῆλλον εἰς τὸ νὰ τρέφῃ τὰς ὀρνithάς του ἢ νὰ φροντίζῃ περὶ τοῦ βασιλείου του, μετέβη εἰς Ραβένναν πρὸς ἀφάθειάν του, ὁ δὲ Στελλίχων μετὰ μεγάλης ταχύτητος ἐλθὼν συνεκρότησε τῷ 403 φονικὴν μάχην μετὰ τοῦ Ἀλάριχου, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ νίκη ἦτο ἀμφίβολος· ἀλλ' ὁ Ἀλάριχος ἐπειδὴ ἔχασε πολὺν στρατὸν, ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἐκ τῆς Ἰταλίας εἰς τὴν Ἰλλυρίαν διὰ νὰ περιμένη καταλληλοτέραν εὐκαιρίαν· μεθ' ὅλην ὁμως τὴν βλάβην, ἣν ἐπαθεν ὁ στρατὸς του, ἦτο ἀκόμη τόσο φανερός, ὥστε ὁ Στελλίχων ἠναγκάσθη νὰ ὑποσχεθῇ νὰ πληρῶνῃ εἰς αὐτὸν φόρον.

Δὲν παρήθε πολὺς καιρὸς ἀφ' οὗ ἀπηλλάγησαν οἱ Ρωμαῖοι ἀπὸ τὸν Ἀλάριχον καὶ ἰδοὺ πάλιν 20,000 βάρβαροι Γότθοι ἐκ τῆς Βαλτικῆς στρατηγούμενοι ὑπὸ τινος σκληροῦ Δουκὸς εἰδωλοῦ, ὅστις ὀνομαζέτο Ραδάγαϊσος, εἰσέβαλον εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἐὰ τέρατα ταῦτα κατέστρεψαν πόλεις καὶ χωρία, ἐσφάζον, ἐλεηλάτησαν καὶ ἐπέπνυσαν μέ-

γαν φόβον εἰς πάντας. Τότε ὁ Στελίων ἐξῆλθε κατ' αὐτῶν καὶ ἐν τινὶ μάχῃ παρὰ τὴν Φλωρεντίαν διὰ τῆς πολεμικῆς τοῦ τέχνης κατενίκησε τὰ σμήνη ἐκεῖνα φονεύσας καὶ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν. Χιλιάδες ἔπεσαν ἐκ τῶν βαρβάρων κατὰ τὴν μάχην ταύτην, ἄλλοι ἀπέθανον ἐκ τῆς πείνης καὶ τῶν νόσων καὶ ἄλλοι ἔγειναν μισθοφόροι τῶν Ρωμαίων· ὅσοι δὲ ἐσώθησαν ἐνωθέντες μὲ ἄλλους βαρβάρους Γοτθικῆς καταγωγῆς τοὺς Βανδάλους δῆλα δὴ Βουργούνδους, Σοήβους καὶ ἄλλους εἰσέβαλον εἰς τὴν Γαλλίαν, ὅπου ἐπέφερον πολλὰς καταστροφάς· οἱ δὲ Βάνδαλοι, Βουργούνδιοι καὶ Σουῆβοι, ἀφοῦ ἐληλάττησαν τὴν Γαλλίαν, μετέβησαν εἰς τὴν Ἰσπανίαν καὶ κατέκνησαν ἐκεῖ.

Μετά τινα χρόνον ὁ Ἀλάριχος ἐζήτησε τὸν ὑποσχεθέντα φόρον, ὁ δὲ Στελίων, ἂν καὶ ἐπεθύμει νὰ ἐπιτεθῇ κατ' αὐτοῦ ἀπεφάσισε νὰ τὸν πληρώσῃ, ἐπειδὴ ἔβλεπεν ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ πολεμήσῃ πρὸς τὸν Γότθον βασιλεῖα. Οἱ δὲ ἐχθροὶ τοῦ λησμονήσαντες τὰ ἀνδραγαθήματά του κατηγόρησαν αὐτὸν εἰς τὸν Ὀνώριον ὅτι προσπαθεῖ νὰ δώσῃ τὸν θρόνον εἰς τὸν υἱὸν του. Ὁ Ὀνώριος πιστεύσας εἰς τὰς ῥαδιουργίας ταύτας ἐφόνευσεν αὐτὸν καὶ τόσον ἐμώρνεθη, ὥστε διέταξε νὰ φονευθῇ καὶ ὅλον τὸ ἰσχυρὸν σῶμα τῶν μισθοφόρων ξένων στρατιωτῶν, οἵτινες ἐπολέμουν ὑπὸ τὸν ἀγαθὸν Στελίωνα. Ἀφοῦ λοιπὸν τοιοῦτο τρόπον τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος ἔχασε καὶ τὸν τελευταῖον γενναῖον στρατηγὸν του, ὁ Ἀλάριχος, ἐπειδὴ δὲν ἐλάμβανε παρὰ τοῦ Ὀνωρίου τὸν φόρον, ὥρμησεν ἐκ δευτέρου εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐξηγριωμένος καὶ ἔρθασε μέχρι τῆς Ρώμης, ἥτις ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἀγγέλα δὲν εἶδεν ἄλλον πρὸ τῶν πυλῶν της ἐξωτερικὸν ἐχθρὸν πολιορκητήν. Ὁ Ὀνώριος, ὅστις μέχρι τοῦδε

εἶχε τὴν ἔδραν τοῦ εἰς τὴν Ραβένναν, ἔτρεξεν εἰς τὴν Ρώμην, ἀλλ' ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ καρτερία τῶν πρώτων Ρωμαίων ἐξέλιπεν, ὁ ὄχλος ἦτο ὀκνηρός, οἱ πλούσιοι ἐνεθυβίσθησαν εἰς τὴν ἀσέλγειαν καὶ διαφθοράν· 30 000, τὸ ἀνθος τοῦ Ρωμαϊκοῦ στρατοῦ, τὸ ὅποιον συνίστατο ἀπὸ ξένους, ἠνώθησαν μετὰ τοῦ Ἀλαρίχου, πείνα δὲ καὶ ἀσθένεια ἤρχισαν νὰ καταστρέφωσι τὴν πολιορκουμένην Ρώμην. Ἐν τῇ ἀνάγκῃ λοιπὸν ταύτῃ ὁ λαὸς ἐπεμψε πρέσβεις καὶ ἐζήτησεν εἰρήνην, ἥτις καὶ κατωρθώθη ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ δώσωσιν εἰς τὸν Ἀλαρίχον πολλὰς χιλιάδας ὀκάδας χρυσοῦ, ἀργύρου καὶ πλῆθος πολυτίμων πραγμάτων καὶ ἐνδυμάτων. Ἐπειδὴ ὁμοῦς ὁ Ὀνώριος ἐνεκα γελοιωδестаῆτος ὑπερηφανείας δὲν ἤθελε νὰ δώσῃ τὰ ὑποσχεθέντα, ὁ Ἀλαρίχος τὸ ἀκόλουθον ἔτος δῆλα δὴ τῷ 409 ἐφάνη δευτέραν φορὰν ἐμπροσθεν τῆς Ρώμης μετὰ μεγαλειτέρου στρατοῦ καὶ ἠνάγκασε τὸν λαὸν νὰ ἀναγορεύσῃ αὐτοκράτορα τῆς Ρώμης, τὸν ἑπαρχον αὐτῆς Ἀτταλον. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ οὗτος ἐφίετο ὀδρισι-
κῶς, ὁ Ἀλαρίχος ὥρμησε τρίτην φορὰν κατὰ τῆς Ρώμης τῷ 410. Ἐνθὺ δὲ ἡ σύγκλητος ἐσκέπτετο πῶς ν' ἀποκρούσῃ αὐτόν, δοῦλοι τινες περὶ τὸ μεσονύκτιον ἠνοίξαν τὰς πύλας καὶ οὕτω ἡ Ρώμη μετὰ 1164 ἔτη ἀπὸ τῆς κτίσεώς της παρεδόθη εἰς τὰς χεῖρας τῶν Γότθων. Ὁ Ἀλαρίχος ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας παρέδωκε τὴν πόλιν εἰς τοὺς Γότθους νὰ τὴν λεηλατήσωσιν, οὗτοι ὁμοῦς ὡς χριστιανοὶ δὲν ἐφάνησαν τόσον σκληροί, ὅπως ἄλλοτε οἱ Ρωμαῖοι πρὸς τοὺς ἰχθυοὺς των. Τὰς περισσοτέρας καταστροφὰς διέπραξαν οἱ ἀπειλευθερωθέντες δοῦλοι, οἵτινες ἐφάνησαν πολὺ ἀσπλαγχνοὶ πρὸς τοὺς βασάνισαντας αὐτοὺς κυρίους των· ἐπέπεσαν κατὰ τῶν νέων κυριῶν τῶν πλουσιῶν καὶ ἠνάγκασαν αὐτὰς νὰ γίνωσι

δοῦλαι, ἤρπασαν ὅλον τὸν ἰδιωτικὸν πλοῦτον, ὅσον ἡδυνή-
θησαν νὰ εὐώσῃ καὶ πολλοὶ ἔβαιναν πλουσιώτεροι τῶν κατα-
κτητῶν. Οὕτω λοιπὸν ἡ ἄλλοτε ὑπερήφανος Ρώμη ἐπαθε
τοιαῦτα, ὅποια ἄλλοτε ἐπραξε πρὸς τὰς ἀντιήλους τῆς
πόλεως Κόρινθον καὶ Καρχηδόνα!

Μετ' ὀλίγον ὁ Ἀλέτριος ὠδήγησε τὰ στρατεύματά του
εἰς τὴν κάτω Ἰταλίαν διὰ νὰ κ' ῥιεύσῃ τὴν Σικελίαν καὶ
τὰς ἐν τῇ Ἀφρικῇ Ρωμαϊκὰς ἐπαρχίας, ἀλλ' ἐκεῖ ἀπέθανεν,
οἱ δὲ Γότθοι διὰ νὰ μὴ μάθῃ κανεὶς πῶς ἐτάφη ὁ Γότθος
βασιλεὺς μετωχέτευσαν τὸν Βορρύντον ποταμὸν, ἔθαψαν
εἰς τὴν κοίτην αὐτὴν μετὰ πολλῶν πολυτίμων πραγμάτων
καὶ ἐπανέφερον πάλιν τὸν ποταμὸν εἰς τὴν πρώτην του
κοίτην. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ οἱ Γότθοι στρατιωτὰ
ἐκήρυξεν βασιλεία τὸν γυναικάδελφον αὐτοῦ Ἀτάουλφον,
ὅστις τῷ 412 ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Ἰταλίας μετὰ τῶν στρα-
τευμάτων του καὶ μετέβη εἰς τὴν Γαλλίαν, ὅπου ἱδρύσας τὸ
Βεσιγοτθικὸν κράτος μὲ πρωτεύουσάν τὴν Τολωσάν. Οὕτω
λοιπὸν ἐσώθη πάλιν τὸ δυτικὸν Ρωμαϊκὸν κράτος.

Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Ὀνωρίου εἰς τὸν θρόνον ἀνέβη
Οὐκλεντινιανὸς ὁ Γ'. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τούτου ἡ Ρώμη εἶχε
δύο τελευταίους ἱκανοὺς στρατηγούς τὸν Ἀέτιον καὶ Βονι-
φάτιον, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν Ἀέτιος ἔμεινε παρὰ τῷ Οὐα-
λεντινιανῷ, ὁ δὲ Βονιφάτιος ἐκυβέρνησεν τὴν μόνην λαμπρὰν
ἐπαρχίαν τῆς Ρώμης, τὴν Ἀφρικὴν. Ἀλλὰ δυστυχῶς οἱ
δύο οὗτοι ἦσαν ἐχθροὶ καὶ ἀντίζηλοι, καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἀέτιος
ἐνήργησε νὰ προσκληθῇ ὁ Βονιφάτιος ἐκ τῆς Ἀφρικῆς,
οὗτος φοβούμενος μήπως φονευθῇ προσεκάλεσεν ἐκ τῆς
Ἰσπανίας τοὺς Βανδέλους, οἵτινες ὑπὸ τὸν πανούργον καὶ
ἀνδρείον στρατηγὸν τῶν Γότθων ἔλθον εἰς τὴν Ἀφρικὴν.

Ὁ Βονιφάτιος μετενόησε διὰ τοῦτο μετὰ ταῦτα καὶ ἤθελ-
 λησε ν' ἀντισταθῇ στρατιωτικῶς εἰς τοὺς Βανδάλους, οὗτοι
 ὁμῶς κατενίκησαν αὐτὸν καὶ ἐκυρίευσαν τὴν Ἀφρικὴν. Ὁ
 δὲ Βονιφάτιος ἀπηλπισμένος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ρώμην,
 ὅπου συνεκρότησε μάχην φοβεράν μετὰ τοῦ Ἀετίου, κατὰ
 τὴν ὅποιαν αὐτὸς μὲν ἐπληγώθη καὶ ἀπέθανεν, ὁ δὲ Ἀέ-
 τιος ἐνίκηθη. Οὕτω λοιπὸν τῷ 441 οἱ Βάνδαλοι μὲ πρω-
 τεύουσιν τὴν Καρχηδόνα ἰδρυσαν τὸ βανδαλικὸν βασίλειον
 εἰς τὴν Ἀφρικὴν, τὸ ὅποιον διήρκεσεν 100 περίπου ἔτη,
 κατὰ τὰ ὅποια οἱ οὗτοι ἔγειναν φοβεροὶ πειραταὶ ἐμπνεύ-
 σαντες τρόμον καὶ φόβον εἰς πάντας διὰ τὴν πειρατείαν των.

ΑΤΤΙΛΑΣ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΟΥΝΝΩΝ

Ἐκτὸς τῶν Βανδάλων τῷ 451 Ἀττίλας ὁ βασιλεὺς τῶν
 Οὐννων ὁ ἐπονομασθεὶς θεία-μάστιξ ὥρμησεν ἐκ τῶν ἀνατο-
 λικῶν μερῶν τῆς Εὐρώπης, ἔνθα οἱ Οὐννοι ἐγκατεστάθησαν
 ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου, ἐπὶ σκοπῷ νὰ κυριεύσῃ τὸ κα-
 τάρρεον Ρωμαϊκὸν κράτος καὶ νὰ ὑποτάξῃ τὰ διάφορα Γερ-
 μανικὰ ἔθνη. Ὁ Ἀττίλας, ὅστις ἦτο ἀνδρεῖος, πολεμικός,
 ὑπερήφανος καὶ θηριώδης βασιλεὺς, ἐπροχώρησε μὲ στρατὸν
 700,000 πρὸς τὴν Γαλλίαν κατέστρεψε καὶ ἐλεηλάτησεν
 ὅλας τὰς Ρωμαϊκὰς πόλεις καὶ ἐπέφερε μεγίστην καταστρο-
 φὴν εἰς τὴν Γαλλίαν. Τότε ἐπειδὴ ἔβλεπον ὅλα τὰ γερ-
 μανικὰ ἔθνη καὶ οἱ Ρωμαῖοι ὅτι θὰ κατεστρέφοντο ὑπὸ τῶν
 Οὐννων, συνέστησαν συμμαχίαν καὶ ὁ Ἀέτιος, ὁ ἀνδρεῖος
 στρατηγὸς τῆς Ρώμης, ἐνωθεὶς μετὰ τοῦ Θεουδερχίου βασι-
 λέως τῶν Γότθων καὶ μετ' ἄλλων Γερμανικῶν φύλων ἀπε-

φάσις νά ἐμποδίσῃ τὴν Ἀττίλαν. Ἐγένετο λοιπὸν μάχη φοβερά τῷ 451 εἰς τὰ εὐρέα Καταλυνικὰ πεδία τῆς Γαλλικῆς Καμπανίας, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ μὲν Θεοδέρικος ἐρονεύθη, ὁ δὲ Ἀττίλας ἐνίκηθη καὶ ἠναγκάσθη νά ἐπιστρέψῃ ὀπίσω φρονεόντων κατὰ τὴν μόχλιν ταύτην 162, (00. Αὕτη εἶνε ἡ λεγομένη ἐν τῇ Ιστορίᾳ μεγάλῃ μάχῃ τῶν ἔθνων.

Τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐγένετο ὁ Ἀττίλας σύζυγον τὴν ἀδελφὴν τοῦ Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ Γ'. Οὐαριαν καὶ προίκα τὸ ἥμισυ τῆς ἐπικρατείας, ἀλλ' ἐπειρῆ ἡ ἀπεκρούσθη, παρεκλήθη δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Βενδάλων Γεϊζέριχον ἵνα βεηθήσῃ αὐτὸν κατὰ τῶν Βεσιγόθων, ὥρμησε κατὰ τῆς Ρώμης καὶ λεηλατήσας ἐπορεύετο τὴν Ἄνω Ἰταλίαν. Τότε οἱ δυστυχεῖς κάτοικοι τῆς Ἀκυληίας, ἐπισήμου πόλεως τῶν Ἑνετῶν, περὶ τὸν Ἀδριατικὸν μυχόν, κατέφυγον εἰς βαλτώδεις τινὰς νήσους τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης καὶ ἐκτίσαν τὴν μ. τὰ ταῦτα περίφημον πόλιν Βενετίαν. Ὁ δὲ Ἀττίλας ἐπρωχρεῖ ἤδη κατὰ τῆς Ρώμης, ὅτε ὁ Πάπας (οὕτως ἐλέγετο ὁ Πατριάρχης τῆς Ρώμης) Λέων, ἀνὴρ σεβάσιμος καὶ εὐγλωττος κατάρθρωσε διὰ δωρων καὶ διαφόρων παρακλήσεων νά καταπέσῃ αὐτὸν νά ἐπιστρέψῃ μὲ πολλὰ λάφυρα.

Ὁ Ἀττίλας ἀπέθανε τῷ 453 αἰφνιδίως, τὸ δὲ μέγα αὐτοῦ κράτος, τὸ ὁποῖον ἐπεκτείνετο ἀπὸ τῶν ὄχθων τοῦ Βόλγα μέχρι τοῦ Δουνάβεως διελύθη, ἂν καὶ οἱ υἱοὶ τοῦ ἠθέλησαν νά τὸ συγκρατήσωσι. Καὶ οἱ μὲν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Οὐννων διάφοροι λαοὶ λαβόντες τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἀπετέλεισιν ἴδια βασιλεία, οἱ δὲ Οὐννοι κατεστράφησαν εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ρωσσίαν. Τοιοῦτον λοιπὸν τέλος ἔλαβεν ἡ μεγάλη ὀλιγοχρόνιος καὶ τρομερὰ κυριαρχία τοῦ Ἀττίλα,

ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΔΥΤΙΚΟΥ ΡΩΜΑΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Μετά τὸν θάνατον τοῦ Ἀππίου ὁ Οὐαλεντινιανὸς Γ' ἰομίζων ὅτι ἦτο ἀππλλαγμένος πλέον τῶν ἐξωτερικῶν ἐπιδρομῶν καὶ φοβούμενος τὴν αὐξησιν τοῦ Ἀετίου διὰ τῆς συμβουλῆς διαφόρων ῥαδιούργων ἐφόνευσεν αὐτόν, ὅστις ἦτο ὁ τελευταῖος στυλὸς τοῦ κράτους. Ἀλλὰ τῷ 445 ἐφανεύθη καὶ αὐτὸς ὁ Οὐαλεντινιανὸς ὑπὸ τοῦ Πετρονίου Μαξίμου, ὅστις ἀναγορευθεὶς Αὐτοκράτωρ ἠνάγκασε καὶ τὴν χήραν αὐτοκράτειραν Εὐδοξίαν νὰ λάβῃ αὐτὸν σύζυγον. Ἡ Εὐδοξία ὁμῶς μαθοῦσα ὅτι αἰτία τοῦ θανάτου τοῦ ἀνδρός τῆς ἦτο αὐτὸς ὁ Μάξιμος, διὰ νὰ τὸν ἐκδικηθῇ προσεκάλεσε τὸν Γεϊζέριχον ἐκ τῆς Ἀφρικῆς. Οἱ Βάνδαλοι προθύμως ἐδέχθησαν τὴν πρόσκλησιν καὶ ἐλθόντες μετὰ στόλου ἰσχυροῦ ἐκυρέυσαν τὸν λιμένα τῆς Ρώμης καὶ αὐτὴν τὴν Ρώμην· τότε ὁ μὲν Πάπας Λέων κατάρθωσε διὰ παρακλήσεων νὰ πείσῃ τὸν Γεϊζέριχον νὰ μὴ καύσῃ τὴν πόλιν, οἱ Βάνδαλοι ὁμῶς ὀργισθέντες ἐκ τούτου τὸν μὲν αὐτοκράτορα ἐφόνευσαν, τὴν δὲ πόλιν ἐπὶ 14 ἡμέρας ἐληλάτησαν καὶ κατέστρεψαν πᾶν ὅ,τι εὖρον καλλιτέγνημα ἐν Ρώμῃ. Ἐκ τούτου δὲ βανδαλισμὸς ὠνομάσθη πᾶσα πρᾶξις καταστρέφουσα ἔργον τι ὠραῖον, βάνδαλος δὲ ὁ ἐχθρὸς καὶ καταστροφεὺς οἰουδήποτε καλοῦ. Οἱ Βάνδαλοι λαβόντες πολλὰ λάφυρα ἐκ τῆς Ρώμης καὶ αἰχμαλώτους, μεταξύ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ἡ αὐτοκράτειρα μετὰ τῶν δύο θυγατέρων τῆς, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ ἐξηκολούθησαν τὰ κακουργήματα τῶν μὲ περισσότερον θάρρος καὶ θρασύτητα.

Μετὰ ταῦτα ἐβασίλευσαν μὲν εἰς τὴν Ρώμην ἀνάξιοι βασιλεῖς, κυρίως ὅμως ἤρθε χωρὶς νὰ λάβῃ τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως ὁ ἀρχηγὸς τῶν Γερμανικῶν στρατευμάτων τῆς Ἰταλίας Ρικίμερος, ἀνὴρ ἀνδρείος καὶ πονηρὸς. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ ὁ Ρωμαῖος φιλεδοξὸς στρατηγὸς Ὀρέστης ἐκάρυξε τῆς Ρώμης βασιλεῖα τὸν υἱὸν τοῦ Ρωμύλου Αὐγουστόλον ἐν ἡλικίᾳ 14 ἐτῶν. Ἄλλ' εἰ στρατοὶ τῆς Ρώμης, οἵτινες συνακροτοῦντο ἀπὸ Γερμανοὺς, ἐζήτησαν παρὰ τοῦ Ὀρέστου τὸ τρίτον τῆς Ἰταλικῆς χώρας. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ὀρέστης δὲν ἠθέλησε νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὰς αἰτήσεις τῶν Γερμανῶν, ὁ στρατὸς ἐξέλεξε βασιλεῖα τὸν Ὀδόακρον, ὅστις ἀπεφάσισεν ἤδη ἀντὶ τοῦ τρίτου μέρους νὰ λάβῃ τὸ ὅλον. Τῇ 475 λοιπὸν κηρυχθεὶς βασιλεὺς τῶν ἡνωμένων Γερμανῶν ἐξεστράτευσεν κατὰ τοῦ Ὀρέστου καὶ κυριεύσας τὴν Παυλίαν τὸν μὲν Ὀρέστην ἐφόνευσε, τὸ δὲ δυτικὸν Ρωμαϊκὸν κράτος κατέλυσεν ἀναγορευθεὶς αὐτὸς βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας.

Ὁ Ὀδόακρος τὸν Ρωμύλον δὲν ἐφόνευσε διὰ τὴν νεότητά του, ἀλλ' ἔδωκεν εἰς αὐτὸν κατοικίαν ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ καὶ ἐνιαύσιον μισθόν. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν τὸ μέγα Ρωμαϊκὸν κράτος, τὸ ὁποῖον ηὔξηθη διὰ τῆς ἐγκρατείας καὶ τῶν ἀγῶν ἡθῶν τῶν πρώτων Ρωμαίων, κατεστράφη ἤδη ἔνεκα τῆς ἀσωτείας καὶ τῆς διαφθορᾶς ἣ δὲ κοσμοκράτειρα Ρώμη, τὴν ὑποίαν ἔκτισε Ρωμύλος καὶ παρῆδωκε ὁ Ρωμύλος, ἀφοῦ ἐπὶ 1230 ἔτη ἦτο κυρία ὅλῃ τοῦ κόσμου, ἀπώλεσε διὰ παντός τὴν δόξαν τῆς! Τοιαύτη ἡ τύχη τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων! Ὁ Ὀδόακρος ὅμως δὲν ἠδυνήθη νὰ βασιλεύῃ περισσότερον τῶν 12 ἐτῶν, διότι καὶ αὐτὸς ἐξεδιώχθη ὑπὸ τῶν Ὀστρογόθων. Οὗτοι, οἵτινες ἔζων ἀπὸ μόνον τὸν πόλεμον, κατοικοῦντες μέχρι τοῦδε τὴν σημερι-

νήν Ούγγαριαν ἠνώχλουν ἐ-εἶθεν πολλάκις τὴν Βυζαντινὴν Αὐτοκρατορίαν. Ὅτε δὲ αὖς ἔγεινε βασιλεὺς αὐτῶν ὁ Θεωδέρικος, ἐζήτησε παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Ζήνωνος νὰ μεταβῇ καὶ καταλάβῃ τὴν Ἰταλίαν μεθ' ὧν τῶν Γότθων. Λαβὼν δὲ τὴν ἀδειαν, ὠδήγησε τοὺς Ὀστρογότθους μεθ' ὧν τῶν γυναικῶν, παιδίων καὶ ὅλης τῆς περιουσίας των εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐνθὰ μετὰ τινος μάχης ἐνίκησε τὸν Ὀδόακρον τῷ 483 καὶ ἔγεινε κύριος τῆς Ἰταλίας. Ἀφ' οὗ δὲ οἱ Ὀστρογότθοι ἐφόνευσαν εἰς τι συμπόσιον τὸν Ὀδόακρον ἀνεκέρηξαν βασιλέα τὸν Θεωδέρικον καὶ αὐτῷ συνέστησαν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ τὸ Ὀστρογοτθικὸν βασίλειον.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΦΡΑΓΚΙΚΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Παρὰ τὰς ὁχθας τοῦ Ρήνου κατῴκει λαὸς τις Γερμανικὸς ὀνομαζόμενος *Φράγκοι*. Ὅταν βασιλεὺς αὐτῶν ἔγεινεν ὁ ἐμπειροπόλεμος καὶ πανούργος Χλωδοβίκος ὠδήγησεν αὐτοὺς πρὸς κατάκτησιν γειτόνων λαῶν καὶ αὐξήσιν τοῦ Φραγκικοῦ βασιλείου. Οὕτως κατ' ἀρχὰς ἐνίκησε καὶ ἐφόνευσεν τὸν τελευταῖον Ρωμαῖον ἑπαρχον ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐκυρίευσεν ὅλην τὴν μεταξὺ τοῦ Σηκουάνα καὶ Αἰγυρος χώραν. Τότε, ἀφ' οὗ ἔγεινε κύριος λαμπρᾶς χώρας, ἔλαβε διὰ τῆς βίας σύζυγον τὴν Χριστιανὴν ὀρθόδοξον Χλοτίλδαν, ἐνῷ αὐτὸς ἐξηκολούθει νὰ εἶνε εἰδωολάτρης μέχρι τοῦ 496, ὅτε ἐξεστράτευσεν κατὰ τῶν Ἀλλαμανῶν, οἵτινες εἶχον ἐκτετα- μένον κράτος παρὰ τὸν Ρήνον. Ὅτε δὲ συνεπλάχη μετὰ τῶν

ἀντιπάλων του ἐν τῇ πόλει τῆς Γερμανίας Τυλβέκ ὑπεσχέθη νὰ γείνη χριστιανός, ἐκὼς ὁ Θεὸς τῶν χριστιανῶν ἐβοήθει αὐτὸν νὰ νικήτῃ. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὴν μεγάλην ταύτην μάχην κατενίκητε τοὺς ἔχθρους, ἐτήρησε τὴν ὑπόσχεσίν του καὶ ἐβαπτίσθη τὸ αὐτὸ ἔτος εἰς Ρήμους (πόλιν τῆς Γαλλίας εἰς τὸ βορειοανατολικὸν τῶν Παρισίων, ἐνθα μετὰ ταῦτα ἐστέφοντο οἱ βασιλεῖς τῆς Γαλλίας) μετ' αὐτοῦ δὲ καὶ 300 εὐγενεῖς Φράγκοι. Τὸ γεγονός δὲ τοῦτο εἶνε σπουδαῖον, διότι ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὅλον τὸ Φραγκικὸν κράτος καὶ εἴτα ἔλη σχεδόν ἡ Δύσις ἐδέχθη τὸν ὀρθόδοξον χριστιανισμόν. Ὁ χριστιανισμὸς δὲν μετέβαλε καθ' ὅλου τὸν ἄγριον χαρακτῆρα τοῦ Χλωδοβίκου, ὅστις διὰ τῶν διαφόρων πολέμων ἐξέτεινε πολὺ τὸ κράτος του καὶ συνέστησε βασιλείαν, τὸ ὅποιον ἐξετείνετο πρὸς ἀνατολὰς μὲν μέχρι τοῦ Ροδανῶ, πρὸς μετωδρ' ἂν δὲ μέχρι τοῦ Γαρουνα. Ὁ Χλωδοβίκος ἀπέθανε τῷ 511 τὸ δὲ κράτος του διένεμε εἰς τοὺς 4 υἱοὺς του.

ΚΑΡΟΛΟΣ Ο ΜΕΓΑΣ

Τὸ Φραγκικὸν βασίλειον ὑπέστη πολλὰς περιπετείας μέχρι τοῦ 768, ὅτε ἀνεφάνη Κάρολος ὁ Μέγας, ἀπὸ τοῦ ὁποῦ ἄρχεται νέα βασιλεία ἐν τῇ Δύσει, ἥτις ἐν τῇ ἱστορίᾳ λέγεται αἰὼν τῶν *Καρολιδῶν*. Κατὰ τὸ διάστημα τῶν ἐτῶν τούτων δηλὰ δὴ ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Χλωδοβίκου (511) μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς τοῦ Καρόλου Πιπίνου (768), τὸ Φραγκικὸν κράτος πᾶν ἐξήθη καὶ περιεῖχε ὅλην τὴν νῦν Γαλλίαν καὶ Γερμανίαν. Κατὰ δὲ τὸ 750 ὁ Ἅγιος Βονιφά-

τιος μετέβη εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ ἐκήρυξε τὸν χριστιανισμόν ἐπιτυχῶς, τὸ δὲ ἄγριον ἐκεῖνο ἔθνος τῶν Γερμανῶν ἠπάσθη τὴν θρησκείαν ταύτην.

Ὁ Πιπίνος ἀπέθανε τὸ 768 εἰς Παρίσιους, τὸ δὲ Φραγκικὸν κράτος μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ διηρέθη μεταξὺ τῶν δύο υἱῶν του Καρλομάνου καὶ Καρόλου, ὅστις ἕνεκα τῶν μεγάλων αὐτοῦ κατακλίσεων ἐπωνύμηθη Μέγας. Ὁ Κάρολος ἦτο δραστηριώτατος καὶ ὁξυδερκής· εἶχε φρόνησιν, εὐπειθειαν εἰς τοὺς ὁμοῦς συμβουλάς καὶ ἄλλων καὶ καρδίαν ἡμερον καὶ φιλόανθρωπον. Ὁ Κάρολος ἦτο εἰκοσιν ἐτῶν ὅτε διεμοίρασε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του τὸ Φραγκικὸν κράτος, ἀλλὰ μετὰ τρία ἔτη ἀπέθανεν ὁ ἀδελφός του καὶ ἔμεινεν αὐτὸς κύριος ὅλου τοῦ βασιλείου. Ὁ Κάρολος, ἐπεὶ δὴ ἦτο πολεμικώτατος, τῇ 772 ὤρμησε κατὰ τῶν Σαξόνων, οἵτινες κατέφυκον τὴν βορείαν Γερμανίαν. Ἐξστράτευσεν δὲ κατ' αὐτῶν τοῦτο μὲν διότι ἦσαν πάντοτε ἀνυπακούοντες, τοῦτο δὲ διὰ τὰ ἐκφυγενίσια αὐτῶν, οἵτινες ἦσαν ἄγριοι. Ὁ πόλεμος οὗτος διήρκεσεν ἐκ διατρίψεως 2 ἔτη. Ὁ δὲ Κάρολος ἀφ' ὧν ἐνίκησεν ἐν μέσσοις τῶν Σαξόνων, ἐπέμφει πλῆθος ἀποστόλων ἵνα διδάξωσιν εἰς αὐτοὺς τὸν χριστιανισμόν. Ἀφ' οὗ δὲ ἐπέστρεψεν ἐκ τοῦ πρώτου πολέμου, ἀπεφάσισε νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Λογγοβαρδίων, διότι ἐξήτησε κατ' αὐτῶν βοήθειαν ὁ Πάπας. Ὁρμήσας λοιπὸν τῇ 773 εἰς τὴν Ἰταλίαν ἀπροσδοκῆτως καὶ ἐπολιόρησε τοὺς Λογγοβαρδιοὺς ἐντὸς τῆς πρωτεύουσος τῶν καὶ ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ παραδοθῶσι μετὰ πολιορκίας 7 μηνῶν. Ἐνθ' ὅμως εὗρεσκετο ἐν τῷ πολέμῳ τούτῳ, οἱ Σάξονες εὐρόντες εὐκαιρίαν ἐπανέστησαν καὶ κατέστρεφον τὴν Γερμανίαν· ὁ Κάρολος τότε οὕτως μεταβολὰν κατὰ τῶν Σαξόνων καὶ

νικήσας φθάνει μέχρι τοῦ Ἑλβίου ποταμοῦ, ἀλλὰ πάλιν ἐπανάστασις τις τῶν Λογγοβαρδίων ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ στραφῇ πρὸς αὐτούς· μόλις δὲ κατέπαυσε τὸ κίνημα τοῦτο καὶ ἐστράφη πάλιν τῷ 717 κατ' ἐτῶν Σάξονων, οἵτινες πάλιν ἐν τῷ μεταξύ ἐπανεστήσαν, καὶ νικήσας αὐτοὺς ἠνάγκασε νὰ πληρώσωσι φόρον καὶ νὰ βυζτιοθῶσιν. Ἐνθ' οὖν εὗρίσκετο ἀκόμη ἐν Γερμανίᾳ, ἦλθε πρὸς αὐτὸν πρεσβεία τῶν Ἀράβων, οἵτινες κατεῖχον τότε τὴν Ἰσπανίαν, καὶ παρεκάλει αὐτὸν νὰ τοὺς βοηθήσῃ κατὰ τινος Καλίφου. Ὁ Κάρολος λοιπὸν τῷ 778 ὁρμᾷ εἰς τὴν Ἰσπανίαν καὶ ἀφ' οὗ ἐκυρίευσεν τὴν μεταξύ τοῦ Ἰβήρας καὶ Πυρηνναίων χώραν, ἤφητε διοικητὰς αὐτῆς τοὺς Μωμεθνοὺς ἡγεμόνας, οἵτινες τὴν προσεκάλεσαν· ἀφ' οὗ δὲ ἔπαθεν εἰς τὰ Πυρηνναῖα μεγάλην βλάβην, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Γερμανίαν, διότι οἱ Σάξονες ἐν τῷ μεταξύ πάλιν ἐπανεστήτησαν, καὶ ἐφθασαν μέχρι τοῦ Ρήνου καταστρέφοντες τὴν Γερμανίαν. Ὁ Κάρολος τῷ 779 ἐνίκησε καὶ πάλιν τοὺς Σάξονας καὶ ἐξεδίωξεν αὐτοὺς μέχρι τοῦ Ἑλβίου ποταμοῦ. Μετὰ δὲ τοὺς πολέμους τούτους ἤρχισε νὰ καταγίνηται εἰς τὴν μελέτην τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων συγγραφέων. Προσεκάλεσε δὲ εἰς τὴν κύλην του πολλοὺς λογίους, ἵνα ἐρμηνεύσωσιν εἰς αὐτὸν τοὺς Ῥωμαίους συγγραφεῖς, τοὺς ὁποίους ὅσῳ περισσότερον ἐμελέτα τόσον περισσότερον ἐπεθύμει νὰ μιμηθῇ αὐξάνων τὸ κράτος του ὅσον ἐκεῖνοι. Ὡς ἐκ τούτου πολλάκις μετέβη εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ συνεφιλιώθη μὲ τὸν τότε Πάπαν Ἀδριανόν· τὸ δὲ 780 ἐώρτασε τὴν μὲν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ ἐν Παύλῳ, τὸ δὲ Πάσχα ἐν Ῥώμῃ. ἔνθα ὁ Πάπας ἔχρισε τὸν υἱὸν του Πιπίνον βασιλεῖα τῶν Λογγοβαρδίων.

Ἐνθ' ὁ Κάρολος εὐρίσκει ἐν Ἰταλίᾳ μάθων ὅτι οἱ Σά-

ξονες ἐπανεστάτησαν πάλιν τῷ 782 πολὺ φοβερώτεροι ἢ μέχρι τοῦδε, ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Γερμανίαν, ἐνθα ἐπολέμησε κατ' αὐτῶν ἐπὶ τρία ἔτη, κατὰ τὰ ὁποῖα αὐ καὶ ἐνίκησε πολλάκις, δὲν ἤδυνήθη ὅμως νὰ τοὺς καθήσυχάσῃ μέχρις οὗ ὃ ἀρχηγὸς αὐτῶν Βιτεκίνδιος μετέβη καὶ βαπτισθεὶς συνεφιλιώθη μετ' αὐτοῦ, ὅτε καὶ πολλοὶ Σάξονες ἐβαπτίσθησαν. Ἡ εἰρήνη αὕτη διήρκεισεν ὀκτὼ ἔτη.

Περὶ δὲ τὰ τέλη τοῦ 786, ἀφ' οὗ μετέβη πάλιν εἰς τὴν Ἰσπανίαν καὶ ἐτιμώρησεν ἡγεμόνας τινὰς τῶν Λογγοβαρδίων, σιραφεὶς κατὰ τινος Σλαβικοῦ ἔθνους ἐνίκησεν αὐτὸ καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Οὐγγαρίαν πελεμῶν τοὺς Αὐάρους. ἔφθασε δὲ μέχρι τοῦ Βελιγραδίου· ἀλλὰ πρὶν τελειώσῃ ὁ κατὰ τῶν Αὐάρων οὗτος πόλεμος ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐπανεστάτησαν καὶ πάλιν οἱ Σάξονες, διότι δὲν ἤθελον νὰ ἀκολουθῶσι τὸν Κάρολον ὡς στρατιῶται εἰς τόσον ἀπομεμικρυσμένης γῶρας ἀφ' ἐτέρου δὲ τὸ κράτος τοῦ ἐκινδυνεύειν ἀπὸ τοῦς Ἀρβας καὶ συνωμοσία κατ' αὐτοῦ παρεσκευάζετο. Εἰς τοιαύτην λοιπὴν δυτχερεστάτην θέσιν εὕρισκόμενος ὁ Κάρολος καὶ πάλιν διὰ τῆς μεγαλοφυίας τοῦ κατάρθωσε ν' ἀπαλλαγῇ· διότι ἀφ' οὗ ἐτιμώρησε σκληρῶς τοὺς συνωμότες, ἐκτρατεύσας κατὰ τῆς Ἰσπανίης ἐκυρίευσεν πολλὰς πόλεις, ἐκτίσεν προμαχῶνας κατὰ τῶν Ἀράβων τῷ 798, ἐνίκησε καὶ ἐλεηλάτησε τοὺς Αὐάρους καὶ τῷ 800 μετέβη εἰς τὴν Ρώμην διὰ νὰ βοηθήσῃ τὸν Πάπαν Λέοντα τὸν Γ', ὅστις ἀναγορευθεὶς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀδριανοῦ εἶχε πολλοὺς ἐχθρούς. Ὁ Κάρολος τιμωρήσας τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Πάπα ὑπεστήριξεν αὐτὸν πολὺ καὶ διὰ τοῦτο οὗτος τὴν ἡμέραν τῆς Χριστοῦ γεννήσεως, ἐνῷ προσήχετο ὁ Κάρολος εἰς τὸν ναὸν τῆς ἐν Ρώμῃ μητροπόλεως, παρουσιάζεται καὶ ὡς ἀμοιβὴν θέτει ἐπὶ τῆς

κεφαλῆς του στέφανον πολύτιμον καὶ τὰ παράσημα τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἄξιώματος, τὸ δὲ μέγα πλῆθος τοῦ λαοῦ παρακινούμενον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Πάπα ἀνηγόρευσε ὁμοφώνως τὸν Φράγκον βασιλέα Κάρολον, Α' τοκράτορα τῶν Ρωμαίων, ἐνῶ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀπὸ τοῦ Ρωμύλου Αὐγουστούλου, τὸν ὅποιον ἡ Ἑλληνικὴ αὐλὴ τῆς Κωνσταντινουπόλεως δὲν ἠθέλησε ν' ἀναγνωρίσῃ, οὐδεὶς ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦτον. Ὁ Κάρολος μετὰ τῆς αὐλῆς τοῦ Βυζαντίου προσεπάθει πάντοτε νὰ διατηρῇ φιλικὰς σχέσεις· διότι μὴ ἔχων στόλον νὰ πολιορκήσῃ τὸ Βυζάντιον ἐφοβείτο τοὺς Ἕλληνας αὐτοκράτορας αὐτοῦ.

Ὁ Κάρολος ἔμεινε μέχρι τοῦ θέρους ἐν Ρώμῃ· τὸ δὲ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς του ἀφιέρωσεν εἰς ἐσωτερικὴν διοργάνωσιν τοῦ κράτους, ἀλλὰ μεθ' ὅσας τὰς προσπάθειας, τὰς ὁποίας κατέβαλε δὲν ἠδυνήθη νὰ ἡσυχάσῃ μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του· διότι ἐκτὸς τῶν ἐπιδρομῶν διαφόρων φύλων εἰς τὴν Οὐγγαρίαν, ὑπέφερε τὰ πάνδεινα καὶ ὑπὸ τῶν ταραχοποιῶν γειτόνων του Σαξόνων καὶ Νορμανδῶν, ἕως ὅτου τῷ 804 μετὰ τριακονταετῇ πόλεμον ἐστρατεύσας καὶ πάλιν κατ' αὐτῶν διὰ διαφόρων μετοικήσεων καὶ ἀποικιῶν καθυσύχασε διὰ παντὸς τὰς ἐπαναστάσεις αὐτῶν. Οἱ Σάξονες ὑποταχθέντες εἰς τὸν Κάρολον ἀνεγνώρισαν αὐτὸν ἡγεμόνα ἀνώτερον καὶ εἶχον μὲν τὰ αὐτὰ δικαιώματα μετὰ τῶν Φράγκων, ὑπεχρεώθησαν ὅμως νὰ γείνωσιν ὅλοι χριστιανοί. Οὕτω λοιπὸν ὁ Κάρολος κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του ἠνύχησε νὰ ἴδῃ ὅλους τοὺς ἐχθροὺς του ταπεινωθέντας· τόσον δὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ διεδόθη, ὥστε πολλαὶ πρεσβείαι ἤλθον πρὸς τιμὴν του ἐκ τῆς Ἀσίας, Ἀφρικῆς καὶ Ἰσπανίας φέρουσαι δῶρα τῶν Ἀράβων.

Ὁ Κάρολος ἐκτὸς τῶν πολεμικῶν τούτων ἔργων του, διὰ τῶν ὁποίων ἤβησε τὸ κράτος του, εἰργάσθη πολὺ ἵνα θέσῃ νόμους περὶ θρησκείας, πειθαρχίας, παιδείας, δικαιοσύνης, διοικήσεως τοῦ κράτους του καὶ τέχνης. Τούτων δὲ κυριώτεροι εἶνε οἱ ἑξῆς: πρῶτον διήρесе τὸ κράτος του εἰς διαφόρους ἐπαρχίας καὶ εἰς ἐκάστην αὐτῶν διώρισεν ἕνα διοικητὴν, τὸν ὁποῖον ὠνόμασε Κόμη-α, ἔδωκε [πολλὰ προνόμια καὶ ὑπεστήριξε πολὺ τὸν κληρὸν, ἔκτισε πολλὰ σχολεῖα, ὑπεστήριξε Κόμητας ἐκτετατοὺς καὶ κληρικοὺς διὰ τὰ φροντίῳσι καὶ αὐτοὶ περὶ τῆς παιδείας εἰς τὰς ἐπαρχίας των· δύο δὲ Ἑλλήνας λογίους προσκαλέσας διώρισεν ἐν ἑκτῇ εἰς κομητικὰς θέσεις. Ἐκτὸς τούτων ὁ Κάρολος ἐφρόντισε περὶ τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Κράτους του δώσας ὁδηγίας λεπτομερεῖς περὶ γεωργίας, κηπουρικῆς καὶ τῶν τοιούτων. Ἐπὶ δὲ προσεπάθησε διὰ διατάξεων τινων νὰ ἐμποδίσῃ τὴν μέθην, τὴν ληστείαν καὶ ἄλλας τοιαύτας κακίας, ἐφρόντισε περὶ τῶν πτωχῶν καὶ ἐξέδωκεν ἐμπορικοὺς νόμους. Ἐνεκα λοιπὸν τῶν μεγάλων αὐτῶν κατορθωμάτων του δικαίως ἐπωνομάσθη Μέγας καὶ θεωρεῖται ὁ ἀναμορφωτὴς καὶ διδάσκαλος οὕτως εἰπεῖν τῶν ἀγρίων ἐκείνων Γερμανικῶν λαῶν, οἵτινες πρὸ τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρὸς οὔτε διοίκησιν οὔτε πολίτευμα τακτικὸν εἶχον.

Μεθ' ὅλα ὁμως τὰ καλὰ ταῦτα, τὰ ὁποῖα ἔπραξεν εἰς τὸ κράτος του ὁ Κάρολος, οἱ ὑπῆκοοί του δὲν ἦσαν πολὺ εὐχαριστημένοι ἐκ τῆς βασιλείας του ἕνεκα τῶν συχνῶν καὶ μεμακρυσμένων ἐκστρατειῶν καὶ πολέμων, κατὰ τοὺς ὁποίους ὥφειλε πᾶς ὅστις εἶχε κτῆμά τι ὠρισμένου μεγέθους νὰ ἐκστρατεύῃ αὐτοπροσώπως καὶ δι' ἰδίων ἐξόδων· ἐκ δὲ τῶν πτωχῶν δύο ἢ τρεῖς ἢ πέντε ἀναλόγως τῶν κτη-

μάτων των ὄφαιλον νὰ πέμπωσιν ἕνα, τὸν ὅποιον ἀπὸ κοινοῦ νὰ διατηρῶσιν. Ὅστις ἀπέφυγε νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐτιμωρεῖτο χρηματικῶς.

Ὁ Κάρολος πρὸ τοῦ θανάτου του δίνει μὲ τὸ κράτος του εἰς τοὺς τρεῖς υἱοὺς του Πιπίνον, Κάρολον καὶ Λουδοβίκον. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ δύο ἀπέθανον, ἔμεινε μόνος διάδοχος ὁ Λουδοβίκος καὶ εἰς υἱὸς τοῦ Πιπίνου Βερνάρδος. Καὶ εἰς μὲν τὸν Βερνάρδον ἔδωκεν ὁ Κάρολος τὴν Ἰταλίαν καθιστῶν αὐτὸν ὑποτελῆ βασιλεῖα τοῦ Λουδοβίκου, τοῦτον δὲ πρὸ τοῦ θανάτου του ἠθέλησε νὰ στέψῃ Αὐτοκράτορα ἵνα μὴ ὑποφέρῃ κατόπιν προσεκάλεσε λοιπὸν τῇ 813 ὅλους τοὺς ἄρχοντας καὶ ἀφοῦ οὗτοι παρεδέχθησαν τὸν Λουδοβίκον ὡς Αὐτοκράτορα, μετέβη εἰς τὴν ἐκκλησίαν Κυριακὴν τινα καὶ ἐνώπιον τοῦ λαοῦ συνεβούλευσεν αὐτὸν νὰ φοβῆται καὶ ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, νὰ φυλάττῃ τὰς ἐντολάς του, νὰ φροντίζῃ διὰ τὴν ἐκκλησίαν καὶ νὰ φυλάττῃ αὐτὴν ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν, νὰ φέρεται καλῶς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, νὰ ἀγαπᾷ τὸν λαὸν ὡς ἰδιὰ του τέκνα, νὰ παρηγορῇ τοὺς πτωχοὺς, νὰ ἐκλέγῃ πιστοὺς καὶ θεοσεβεῖς ἄρχοντας καὶ νὰ μὴ πράττῃ ποτὲ κακὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Μετὰ τὰς συμβουλὰς ταύτας ἔθηκεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του τὸ αὐτοκρατορικὸν στέμμα καὶ ἀποχαιρετίσας αὐτὸν μὲ δάκρυα ἐπεμψεν εἰς τὴν Κομητικὴν αὐτοῦ ἐπαρχίαν χωρὶς νὰ ἐπανίδῃ πλέον αὐτόν.

Ὁ Κάρολος ἀπέθανε τῇ 814 καὶ ἐτάφη εἰς τὸν ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντα ναὸν τοῦ Ἀκωισγράνου, ἔνθα τὸ μνημὲα του σώζεται μέχρι τῆς σήμερον. Ὁ λαὸς ἠλυπήθη καὶ ἔκλαυσε τὸν ἀγαθὸν τοῦτον βασιλέα Κάρολον τὸν Μέγαν.

ΔΙΑΛΥΣΙΣ ΤΟΥ ΦΡΑΓΚΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Ὁ υἱὸς τοῦ μεγάλου Καρόλου Λουδοβίκου, ὅστις ἕνεκα τῆς εὐλαθείας του ἐπωνομάσθη εὐσεβής, ἔγινε βασιλεὺς τοῦ μεγάλου Φραγκικοῦ κράτους μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του. Ἐπειδὴ ὁμως ἦτο ἀνάξιος νὰ κυβερνᾷ, ἔγινεν αἰτία νὰ διαλυθῇ τὸ μέγα τοῦτο κράτος καὶ νὰ συμβῶσιν πολλὰ ταραχά· διότι μετὰ βασιλείαν τριῶν ἐτῶν ἀνοήτως διένεμε τὸ βασιλεῖόν του εἰς τοὺς τρεῖς υἱοὺς του Λοθάριον, Πιπίνον καὶ Λουδοβίκον, ἐξ ὧν ὁ μὲν πρῶτος ἔλαβε τὸ αὐτοκρατορικὸν ἄξιωμα γενόμενος διάδοχος τοῦ πατρὸς του, ὁ δεῦτερος ἔλαβε τὴν Ἀκυτανίαν καὶ ὁ τρίτος ἔγινε βασιλεὺς τῶν Γερμανῶν. Ὀλίγον ὁμως μετὰ ταῦτα χάριν τοῦ τετάρτου υἱοῦ του Καρόλου, τὸν ὁποῖον ἀπέκτεινεν ἐκ τῆς δευτέρας συζύγου του, ἠθέλησε νὰ κάμῃ νέαν διαίρεσιν· τοῦτο ὁμως δυσπρόσβητος τοὺς τρεῖς ἄλλους καὶ ἔλαβον τὰ ὅπλα κατὰ τοῦ πατρὸς, ὅστις ἀπέθανεν ἀμέσως. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Πιπίνου ἤρχισε φοβερὸς καταστρεπτικὸς πόλεμος μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν, ὅστις τότε μόνον ἔπαυσεν, ὅταν ἡ ἀγανάκτησις τοῦ λαοῦ ἠνάγκασε τοὺς τρεῖς ἀδελφοὺς νὰ συγκροτήσωσι συνῆδριον τῷ 843, εἰς τὸ ὁποῖον συνεφώνησαν νέαν διανομὴν τοῦ κράτους, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ μὲν Λοθάριος ἔλαβε τὸ αὐτοκρατορικὸν ἄξιωμα, τὴν Ἰταλίαν, Βουργουνδίαν καὶ τὴν Λοθαριγγίαν, Κάρολος ὁ ἐπωνομασθεὶς Φαλακρὸς τὴν Δυτικὴν Φραγκλίαν καὶ Λουδοβίκος ὁ ἐπωνομασθεὶς Γερμανὸς τὴν Γερμανίαν. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν μετὰ ταῦτα ἐκ τῶν τριῶν τούτων βασιλείων ἐξηκολογήθησαν τὸ βασιλεῖον τῆς Ἰταλίας, Γερμανίας καὶ Γαλλίας.

Μετὰ ταῦτα ἀποθανὼν ὁ Λοθάριος δίδεται τὸ βασιλεῖον

του εἰς τοὺς 3 υἱοὺς του Λουθάριον Β'. Λουδοβίκον Β'. καὶ Κάρολον· ἀποθανόντος δὲ τοῦ πρώτου ἀτέκνου διαιμοιράσθησαν ἐκ νέου τὸ κράτος Κάρολος ὁ Φαλακρὸς, καὶ Λουδοβίκος ὁ Γερμανός. Ἀφοῦ δὲ ἀπέθανεν ἄνιυ κληρονόμων καὶ ὁ Λουδοβίκος Β'. ἤρπασε Κάρολος ὁ Φαλακρὸς τὸ αὐτοκρατορικὸν ἀξίωμα.

Οἱ Καρολιδαὶ διέμειναν ἐν τῇ ἐξουσίᾳ ἐπὶ 150 περίπου ἔτη, ἀλλ' οὐδέποτε κατώρθωσε τὸ Φραγκικὸν κράτος νὰ λάβῃ τὴν δύναμιν ἐκείνην, τὴν ὅποιαν εἶχεν ἐπὶ Καρόλου τοῦ Μεγάλου· μάλιστα περὶ τὰ τέλη οἱ Καρολιδαὶ ὑπῆρξαν τόσοι ἀδύνατοι, ὥστε ὁ τελευταῖος ἀπόγονος τοῦ Μεγάλου Καρόλου εἶχεν εἰς τὴν ἐξουσίαν του μόνον τὴν πόλιν Λαόδουνον. Ἀποθανόντος δὲ καὶ τοῦ τελευταίου Καρολίδου Λουδοβίκου τοῦ Σαπροῦ ἔλαβε τὴν ἐξουσίαν ὁ Οὐγγος Καπέτος ἐξ οὗ ἐν Γαλλίᾳ ἄρχεται νέος βασιλικὸς οἶκος τῶν *Καπετιδῶν*.

Ἐπ' ἱσῆς ἐξέλιπε καὶ ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ κράτους ὁ οἶκος τῶν Καρολιδῶν καὶ ἡ ἐξουσία ἀπὸ τῶν Φράγκων μετέβη εἰς τοὺς Σάξονας, οἵτινες ἦσαν περισσότεροι καὶ ἰσχυρότεροι ἐν τῇ Γερμανικῇ βασιλείᾳ, ἐνθα πρῶτος ἐκ τῶν Σαξόνων βασιλεὺς ἔγενεν ὁ Ἑρρίκος, τοῦ ὁποίου υἱὸς ἦτο Ὁθων ὁ Μέγας.

BYZANTINH AYTOKRATORIA

Είδομεν ὅτι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μεγάλου Θεοδοσίου τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος διηρέθη εἰς Ἀνατολικὸν καὶ Δυτικόν· καὶ τὸ μὲν Δυτικὸν ἕνεκα τῆς διαφθορᾶς καὶ τῆς ἀλλεπαλλήλου ἐπιδρομῆς διαφόρων βαρβάρων λαῶν κατεστράφη, τὸ δὲ Ἀνατολικὸν ἄφ' ἑνὸς μὲν ἕνεκα τῆς καταλλήλου θέσεως τοῦ Βυζαντίου, ἄφ' ἑτέρου δὲ ἕνεκα τῶν κατὰ καιροὺς μεγάλων καὶ ἱκανῶν αὐτοκρατόρων διτηρήθη ἐπὶ χίλια ἔλλα ἔτη καὶ ἐν αὐτῷ ἤκμασεν ὁ πολιτισμός.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Θεοδοσίου ἔλαβε τὴν βασιλείαν ὁ ἀνάξιος υἱὸς του Ἀρκάδιος τῷ 395, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ὁποίου ἔζησεν ὁ Μέγας ῥήτωρ τῆς ἐκκλησίας ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Ἅγιος Ἰωάννης, ὅστις διὰ τὴν γλυκύτητα τῆς γλώσσης του καὶ τὴν εὐγλωττίαν ἐπωνομάσθη Χρυσόστομος. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Ἀρκαδίου διάδοχοι ἔγινον ἄνδρες ἀνάξιοι ὡς Θεοδόσιος ὁ Β'. ὁ Μαυρίκιος καὶ Πουλχερία, Λέων ὁ Θράξ, Ζήνων καὶ Ἀναστάσιος, ἐκ τῶν ἐπὶ τινὲς βαρβαρικῆς καταγωγῆς. Μεταξὺ δὲ τούτων Ἀναστάσιος ὁ Α'. ἄνθρωπος μικρόνους, ἔγεινεν αἰτίος ἐσωτερικῶν θρησκευτικῶν ἐρίδων ὡς ἐχθρὸς τοῦ χριστιανισμοῦ. Οὗτος ἔκτισε καὶ τὸ λεγόμενον μακρὸν τοῖχος ἢ τοῖχος τοῦ Ἀναστασίου ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου πόντου μέχρι τῆς Σουλδρίας ἵνα φυλάξῃ τὸ Βυζαντικὸν κράτος ἀπὸ τῶν βαρβαρικῶν ἐπιδρομῶν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀναστασίου ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον Ἰουστίνος ὁ Α'. καταγόμενος ἐκ Θράκης, ἀνὴρ γέρον καὶ

ἐμαθῆς, ὅτις μόνον διὰ τῆς φειδωλίας καὶ ἡθικῆς κατώρ-
θωσε νὰ διορθώτῃ τὸν πτατὸν καὶ τὰ οἰκονομικὰ τοῦ κρά-
τους, Κατέστητε δὲ τὸν ἐκυτόν του σεβαστὸν εἰς τοὺς γεί-
τονας λαοὺς κυβερνήσας φρονίμως. Ὁ Ἰουστίνος τέσσαρας
μῆνας πρὸ τοῦ θανάτου του ἀνεκήρυξε διέδοχον τοῦ θρό-
νου τὸν ἀνεψιὸν του Ἰουστινιανὸν τὸν Α΄, ὅστις ἐδόξασε
τὸ κράτος.

ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰουστίνου ἀνέβη τῷ 527 εἰς τὸν
θρόνον ὁ Ἰουστινιανός, ὁνὴρ δραστήριος καὶ φιλόπονος.
Οὗτος εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐσκέφθη νὰ αὐξήσῃ τὸ Βυζαντινὸν
κράτος καὶ νὰ φέρῃ αὐτὸ εἰς τὴν κατάστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν
ἦτο ἐπὶ Μεγάλου Κωνσταντίνου. Σύζυγος δὲ αὐτοῦ ἦτο
ἡ Θεοδώρα, γυνὴ τολμηρὰ καὶ συνετὴ, ἥτις ἐνῶ πρότερον
ἔξη βίῳ ἀκόλαστον καὶ εὐτελέστατον, κατῴρθωσεν εἰτα
διὰ τῆς ὡραιότητος καὶ τοῦ πνεύματός της οὐ μόνον νὰ
γείνη αὐτοκράτειρα, ἀλλὰ καὶ νὰ συνάρχῃ μετὰ τοῦ ἀνδρός
της Ἰουστινιανοῦ, ὅστις ὅχι μόνον ἐξωτερικῶς ηὔξησε τὸ
βασιλεῖόν του, ἀλλὰ καὶ ἐσωτερικῶς ἐκόσμησε καὶ μετερ-
ρύθμισεν. Οὗτος κατ' ἀρχὰς συνέλεξε καὶ ἐξέδωκε διαφό-
ρους λαμπροὺς νόμους, οἵτινες ὑπῆρξαν ἡ βᾶσις τῆς νεωτέρας
νομοθεσίας, διὰ τοῦ νομομαθοῦς ὑπουργοῦ του Τριβωνιανοῦ
καὶ ἐστόλισε τὴν Κωνσταντινούπολιν μὲ λαμπρὰ κτίρια
δῆλα δὴ ναοὺς, γεφύρας, νοσοκομεῖα, ὑδραγωγεῖα καὶ ἄλλα
τῶν ὁποίων μεγαλοπρεπέστερον καὶ πολυτελέστερον ἦτο ὁ
ναὸς τῆς Ἀγίας Σοφίας, τὸν ὁποῖον τὸ πρῶτον ἐκτίσεν ὁ

Ἰουστινιανός.

Μέγας Κωνσταντίνος. Ὁ ναὶς οὗτος, ὅστις ὠνομάζετο τοῦτω διότι ἦτο ἀφιερωμένος εἰς τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ, ἐκὰν δις, πρῶτον ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου, ὅτε καὶ ἀνηγέρθη μεγαλύτερος, καὶ δεύτερον ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ ὑπὸ τῶν Γαλαζίων. Ὁ Ἰουστινιανὸς ὅμως τόσοις μεγαλοπρεπῶς κατεσκευάσεν αὐτόν, ὥστε πρὸς ἀνέγερσιν ἐργάσθησαν ἐπὶ 15 σχεδὸν ἔτη 10,000 ἄνθρωποι καὶ ἔδαπανήθησαν 25 ἑκατομμύρια φράγκων· τόσον δὲ ἐχάρη ὅταν εἰσῆλθε κατὰ πρῶτον εἰς αὐτόν, ὥστε ἐφώναξε. «Νενίκηκά σε Σολομών.» Ἐκτὸς τούτων ὁ Ἰουστινιανὸς πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ κράτους του

κατασκεύασεν ἄνω τῶν 80 φρουρίων καὶ ὀχυρωμάτων παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Δουνάβεως ἀπὸ τοῦ Βελιγραδίου μέχρι τοῦ Εὐξείνου πόντου καὶ ἐνίσχυσε τὸ μέγα τεῖχος τοῦ Ἀναστασίου. Ἐπειδὴ δὲ ταῦτα εἶχον ἀνάγκην χρημάτων, ἠναγκάσθη νὰ ἐπιβάλῃ βαρυτάτους φόρους καὶ νὰ κλείσῃ τὰ σχολεῖα ἕνεκα ἐλλείψεως χρημάτων, ὅπερ πολὺ ἐβλάψε τὸ κράτος του. Ὁ Ἰουστινιανὸς ἐπροστάτευσεν καὶ τὸ ἐμπόριον κατορθώσας νὰ εἰσαγάγῃ τὴν καλλιέργειαν τῆς μετάξης εἰς τὸ κράτος του, ἐξ οὗ διεδόθη μετὰ ταῦτα εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην. Πατρίς τῶν σκωλήκων τῆς μετάξης ἡ-ο ἡ Σινική, ἐκ τῆς ὁποίας ἦτο ἀπηγορευμένη αὐστηρῶς ἡ ἐξαγωγή τῶν ὠν τοῦ μεταξοσκώληκος. Ἀλλὰ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους δύο Πέρσαι ἱερομόναχοι μεταβέντες εἰς τὴν Κίναν πρὸς κήρυξιν τοῦ Εὐαγγελίου εἶδον τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας τῆς μετάξης καὶ ἐπιστρέψαντες εἶπον τὸ μυστικὸν τοῦτο εἰς τὸν Ἰουστινιανόν· οὗτος εὐθὺς δι' ἐξόδων του ἐπεμψε τοὺς ἱερομόναχους καὶ πάλιν εἰς τὴν Σινικήν, εἵτινες κατῴρθωσαν νὰ μεταφέρωσιν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὡς τῶν μεταξοσκωλήκων θέσαντες αὐτὰ εἰς τὰς κοίλας βακτηρίας των.

Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐγένετο καὶ ἐσωτερικὴ ἐπανάστασις, ἣτις ἐπανομάσθη τοῦ ἈΝΙΚΑΝ. Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκ τῆς παλαιᾶς Ρώμης μετεφέρθη καὶ τὸ ἵπποδρόμιον, ἐνθ' ἡγωνίζοντο διὰ τῶν ἀρμάτων διάφοροι νέοι· οἱ δὲ θεαταὶ διηροῦντο εἰς φατρίας, τῶν ὁποίων κυριώτεραι ἦσαν δύο, αἵτινες ὡς ἐκ τοῦ χρώματος τῶν ἐνδυμάτων αὐτῶν ὠνομάζοντο *Πράσινοι καὶ Γαλάζιοι*. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων φατριῶν ὑπῆρχε μεγίστη ἀντιζήλια καὶ διχόνοια, ἣτις ἔφερεν αὐτοὺς πολλάκις καὶ εἰς φόνους· εἰς δὲ τριοῦτος φόνος ἐγένετο ἐπὶ Ἀναστασίου τοῦ Α', ὅτε ἐφονεύ-

θησαν 3,000 Γαλάζιοι. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς δὲ τοῦ Ἰουστινιανοῦ οἱ μὲν Γαλάζιοι ἦσαν ἡνωμένοι μετὰ τῶν ὀρθοδόξων καὶ τοῦ Αὐτοκράτορος, οἱ δὲ Πράσινοι μετὰ τῶν αἰρετικῶν. Τὸν Ἰανουάριον λοιπὸν τοῦ 532, ὅτε ὁ Ἰουστινιανὸς ἐώρταζε τὴν ἐπὶ τοῦ θρόνου ἀνάστασίν του, ἐν τῷ ἵπποδρομίῳ ἐτελοῦντο ἀγῶνες, κατὰ τοὺς ὁποίους οἱ Πράσινοι παρεκάλεισαν τὸν αὐτοκράτορα νὰ βοηθήτῃ αὐτοὺς κατὰ τῶν Γαλαζίων, Ἐπειδὴ δὲ αὐτὸς δὲν παρεῖχθη, οἱ Πράσινοι ἐξέθριταν αὐτόν, οἱ δὲ Γαλάζιοι ὀργισθέντες διὰ τὴν ὑβρίν ταύτην ἤρχισαν νὰ φονεύωσι τοὺς ἐχθροὺς των Πρασίνους καὶ ἐξεργάγη ἐμφύλιος πόλεμος. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Αὐτοκράτωρ διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὸ κακὸν τοῦτο ἠναγκάσθη νὰ φονεύσῃ ἀρχηγούς τινας καὶ τῶν Πρασίνων καὶ τῶν Γαλαζίων, οὗτοι ἐνωθέντες ἐστράφησαν κατὰ τῆς κυβερνήσεως. Ἐπὶ πέντε ἡμέρας αἱ δύο αὗται φατρίαι ἐφόνεον, καὶ τὸ πλείστον μέρος τῆς πόλεως ἔκαυσαν ὥς καὶ αὐτὸν τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας, τὸν ὅποιον μετὰ ταῦτα ὁ Ἰουστινιανὸς ἔκτισε μεγαλοπρεπέστερον ὥς εἶδομεν. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ταύτην, ἥτις ὀνομάσθη «Νίκα» ἀπὸ τὸ πολεμικὸν σύνθημα τοῦ λαοῦ, οἱ Πράσινοι ἀνηγόρευσαν αὐτοκράτορα τὸν Ὑπάτιον, ἀνεψιὸν τοῦ Ἀναστασίου. Τότε ὁ Ἰουστινιανὸς ἀθυμήσας ἀπεφάσισε νὰ φύγῃ καὶ θὰ τὸ ἐπραττεν ἐὰν ἡ σύζυγός του Θεοδώρα δὲν ἔσωζε καὶ ἐνεθάρρυνεν αὐτόν διὰ τῆς εὐφυίας καὶ τοῦ μεγίστου θάρρους της. Αὕτη κατ' ἀρχὰς ἠνώθη μετὰ τῶν Γαλαζίων καὶ διὰ τῆς δολιότητός της κατώρθωσε ν' ἀποσπάσῃ αὐτοὺς ἀπὸ τῆς συμμαχίας τῶν Πρασίνων. Ἐπειτα δὲ κατὰ διαταγὴν αὐτῆς ὁ τολμηρότατος στρατηγὸς Βελισσάριος ὁρμᾷ κατὰ τῶν Πρασίνων μετὰ τριῶν χιλιάδων πιστῶν παλαιῶν στρατιωτῶν του καὶ φονεύει 30,000. Τοιοῦτοτρό-

πως λοιπόν ἀφοῦ κατέπνυσεν ἡ τολμηρὰ αὕτη ἱπανάστασις διὰ τοῦ μεγάλου κατορθώματος τοῦ Βελισσαρίου, ὁ Ἰουστινιανὸς ἀνέβη καὶ πάλιν εἰς τὸν θρόνον.

Ἐκτὸς τούτων ὁ Ἰουστινιανὸς ὑπεστήριξε πολὺ καὶ τὸν ὀρθόδοξον χριστιανισμόν, ἐκ τῆς μεγάλης δὲ πρὸς αὐτὸν εὐσεβείας του κατέτρεξε τοὺς τελευταίους Ἑλληνας, οἵτινες ἀκόμη ἐφύλαττον τὴν θρησκείαν τῆς πολυθείας, καὶ ἔκλεισε τὰ σχολεῖα, εἰς τὰ ὅποια ἐδιδάσκετο ἡ Ἑλληνικὴ φιλοσοφία.

Ὁ Ἰουστινιανὸς ἐπολέμησε πρῶτον κατὰ τῶν Περσῶν, οἵτινες ἐξ ἀνατολῶν ὤρμησαν εἰς τὸ Βυζαντινὸν κράτος. Οὗτοι, ἀφοῦ ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος κατέστριψε τὸ κράτος αὐτῶν, ἐπὶ 500 ἔτη δὲν ἐφάνησαν εἰς τὴν ἱστορίαν, ἀπὸ τοῦ 200 δὲ μ. Χ. ἐπαρουσιάσθησαν πάλιν πολεμοῦντες κατὰ τῶν Ῥωμαίων καὶ τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων μέχρι τοῦ 650 περίπου μ. Χ., ὅτε ὑπέταξαν αὐτοὺς οἱ Ἀράβες καὶ οἱ Τοῦρκοι. Τὸ 533 λοιπὸν ἐπὶ τῆς βασιλείας Χοσρόου τοῦ Α΄. ἐπεμφε κατ' αὐτῶν ὁ Ἰουστινιανὸς τὸν στρατηγὸν Βελισσάριον, ὅστις κατέρωθωσε νὰ νικήσῃ τοὺς Πέρσας καὶ ἐκδιώξῃ αὐτοὺς ἐκ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους. Ὁ Βελισσάριος κατήγετο ἐξ ἀγνώστου γένους, εἶχεν ὅμως τόσα προτερήματα, ὥστε οὐδεὶς ἀνώτερος αὐτοῦ ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης· διὰ νὰ προβιβασθῇ δὲ ἐνήργησεν ἡ σύζυγός του Ἀντωνίνα, ἥτις ἦτο φίλη τῆς Θεοδώρας.

Ὁ Βελισσάριος εἰς τὸν κατὰ τῶν Περσῶν πόλεμον ἔδειξε τὸ στρατηγικὸν αὐτοῦ πνεῦμα, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Ἰουστινιανὸς προσεκάλεσεν αὐτὸν ἐκ τοῦ πολέμου, ἠναγκάσθη νὰ ἀγοράσῃ τὴν εἰρήνην μὲ πολλὰ χρήματα. Μετὰ ταῦτα ἐστάλη εἰς τὴν Ἀφρικὴν, τὴν ὅποιαν κατείχον οἱ Βάνδαλοι, οἵτινες ἔνεκα τῆς μεγάλης διαθροῆς ἔχασαν πλέον τὴν ἀνδρίαν.

ἐκείνην, τὴν ὁποῖαν εἶχον ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Γεζερῖχου. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον βασιλεὺς τῶν Βανδαλῶν ἦτο Γελιμέρος τις, ὅστις ἤρπασε τὸν θρόνον ἀπὸ τὸν νόμιμον διάδοχον Ἰλδέριχον, τὸν ὁποῖον καὶ ἔρριψεν εἰς τὰς φυλακάς· οὗτος ὅμως ἐζήτησε τὴν βοήθειαν τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὅστις εὗρε τοιοῦτ' ὁρμήν νὰ καταλύσῃ τὸ Βανδαλικὸν κράτος, διότι ἀφοῦ κατ' ἀρχάς δι' ἐπιστολῶν προσεπάθησε νὰ καταπείσῃ τὸν Γελιμέρον ν' ἀναβιβάσῃ εἰς τὸν θρόνον τὸν Ἰλδέριχον καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ τὸ καταρθώσῃ, παρέδωκε τὴν στρατηγίαν τοῦ κατὰ τοῦ Γελιμέρου πολέμου, εἰς τὸν ἱκανὸν στρατηγὸν τοῦ Βελισσάριου, ὅστις μετὰ 10,000 μόνον πεζῶν καὶ 5,000 ἱππέων, ἐκ τῶν ὁποίων 1000 ἦσαν βάρβαροι (Οὐννοι καὶ Ἑρουλοὶ) ἀνεχώρησε τῷ 533 εἰς τὴν Ἀφρικὴν. Ὁ Πατριάρχης νύλότησε τὸν στρατὸν καὶ οἱ χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι νύχθησαν εὐτυχίαν καὶ νίκην, ἐπειδὴ ὁ πόλεμος ἐγένετο κατὰ αἰρετικῶν (Ἀρειανῶν). Ὁ Βελισσάριος ἀφοῦ ἔφθασεν εἰς τὴν Ἀφρικὴν, ἐπειδὴ ἐκήρυξεν ὅτι ἔρχεται οὐχὶ πρὸς κατάκτησιν, ἀλλὰ πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἰλδέριχου, οἱ πλείστοι Βάνδαλοι προσῆλθον βοηθοὶ του. Ὁ Γελιμέρος, ὅστις εἶχε φονεύσῃ τὸν Ἰλδέριχον, ἦλθε μὲν τότε ἐναντίον του, ἐνίκηθη ὅμως ἐπανεπιλημμένως καὶ ἡττηθὲν νὰ παραδοθῇ τῷ 534. Τότε ὅλον τὸ Βανδαλικὸν βασίλειον περιῆλθεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Βυζαντινῶν καὶ ὅλαι αἱ παράλλαι πόλεις καὶ νῆτοι τῆς Ἀφρικῆς παρεδόθησαν ἐκουσίως εἰς τὸν Ἑλληνα στρατηγόν. Ὁ δὲ Βελισσάριος ἀφοῦ διώρισεν εἰς τὴν Ἀφρικὴν ἱπαρχὸν Βυζαντινόν, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν φέρων μαζύ του καὶ τὸν Γελιμέρον αἰχμάλωτον, ὡς ἄλλος Σκιπίων· ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς εὐγνωμονῶν ἐτίμησε τὸν Βελισσάριον μεγάλως

τελέσας θρίαμβον· ὁ Βελισσάριος ὁμῶς πεζὸς καὶ μὴ μεγίστην ταπεινοφροσύνην εἰσῆλθεν εἰς τὸ Βυζάντιον ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ Γελιμέρου, εἰς τὸν ὅποιον ὁ Αὐτοκράτωρ μετὰ ταῦτα ἔδωκε κτήματα εἰς τὴν Γαλατίαν, ὅπου καὶ ἀπέθανεν.

Ἡ κατάκτησις τοῦ Βανδαλικοῦ κράτους ἐν τόσῳ ὀλίγῳ χρονικῷ διαστήματι ἤρθεῖσε τὸν δραστήριον Ἰουστινιανὸν νὰ κυριεύσῃ καὶ τὸ ἐν Ἰταλίᾳ Ὀστρογοθικὸν βασίλειον. Ἀφορμὴ δὲ τῇ ἐδόθη ἡ ἐξῆς : μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Θεωδερίχου ἡ δόξα καὶ ἡ ὁμόνοια τῶν Γότθων ἤρχισε νὰ ἐκλείπῃ, ἡ δὲ θυγάτηρ τοῦ Ἀμαλασύνθα δυσκόλως ἠδύνατο νὰ κυβερνήσῃ ὡς ἐπίτροπος τοῦ νηπίου διαδόχου, ἂν καὶ εἶχε πολλὰς γνώσεις καὶ προ-εφήματα· διότι τὸ βασίλειον τῶν Γότθων εἶχε ἀνάγκην ἀνδρὸς καὶ πολεμιστοῦ. Τούτου λοιπὸν ἕνεκα ἔλαβε βοήθον ἀνεψιὸν τινα τοῦ πατρὸς τῆς ὀνομαζόμενον Θεωδάτον. Οὗτος ὅμως διὰ νὰ μείνῃ διὰ παντὸς βασιλεὺς ἐπνίξε τὴν Ἀμαλασύνθα ἐντὸς λουτροῦ. Τότε λοιπὸν ὁ Ἰουστινιανὸς ἕνεκα τοῦ φόνου τούτου, τῆς κακῆς κυβερνήσεως τοῦ Θεωδάτου καὶ τῆς ἀποστροφῆς, τὴν ὁποίαν εἶχον οἱ ἐν Ἰταλίᾳ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ κατὰ τῶν Γότθων, οἵτινες ἦσαν αἰρετικοί, ἐπεμψε τὸν Βελισσάριον, ὅστις τῇ 535 μεταβιβάζει εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ κυριεύει κατὰ πρῶτον τὴν Σικελίαν, εἶτα δὲ ἀναγγείλας εἰς τοὺς κατοίκους ὅτι ἦλθε ν' ἀπαλλάξῃ τὴν Ἰταλίαν ἀπὸ τοῦ ξενικοῦ ζυγοῦ, οὐδαμοῦ εὖρεν ἀντίστασιν μέχρι τῆς Νεαπόλεως, τὴν ὁποίαν ἐκυρίευσεν μετὰ πεισματώδη ἀγῶνα. Οἱ Γότθοι βλέποντες ὅτι ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Θεωδάτος οὐδὲν ἠδύνατο νὰ πράξῃ ἕνεκα τῆς ἀνικανότητός του φονεύουσιν αὐτὸν καὶ κηρύττουν βασιλεῖα τὸν Οὐίτιγον, ὅστις διεκρίθη διὰ τὴν

ἀνδρίαν καὶ σύνεσίν του. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Οὐτίγος μεθ' ὅλην τὴν ἀνδρίαν του δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐμποδίσῃ τὸν Βελισσάριον, ὅστις ἔγεινε κύριος τῆς Ρώμης. Ὁ Οὐτίγος ἐπολιόρησεν ἐν Ρώμῃ τὸν Βελισσάριον, ὅστις κατὰ τὴν πολιορκίαν ταύτην ἔδειξε τὴν μεγάλην στρατηγικὴν του ἱκανότητα κατορθώσας ν' ἀναγκάσῃ τοὺς Γότθους νὰ λύσωσι τὴν πολιορκίαν. Κατὰ τοὺς χρόνους δὲ τούτους ἐπανεστῆ καὶ τὸ Μεδιόλανον κατὰ τῶν Γότθων, τὸ ὅποιον ἦτο μετὰ τὴν Ρώμην ἡ μεγαλειτέρα πόλις τῆς Ἰταλίας. Τὸ Μεδιόλανον, ἔαν ἐν τῷ στρατῷ τῶν Βυζαντινῶν ὑπῆρχιν ὁμόνοια, ἤθελε σωθῇ· διότι ἀφοῦ ἐζήτησε πολλάκις βοήθειαν ὁ Βελισσάριος ἀπὸ τὸν Ἰουστινιανόν, εὗρος ἐπεμψε τὸν Ναρσῆν μετὰ στρατοῦ, ὅστις φθονῶν τὸν Βελισσάριον δὲν ὑπήκουεν εἰς τὰς διαταγὰς του ἔχων πεποιθήσιν εἰς τὴν ἑνάμιν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐν τῇ Αὐτοκρατορικῇ αὐλῇ. Ἐκ τούτου λοιπὸν οἱ Γότθοι εὐρόντες εὐκαιρίαν ἐκυρίευσαν τὸ Μεδιόλανον, τὸ ὅποιον ἔμεινεν ἄνευ προστασίας, καὶ ἐφόνευσαν, ὡς λέγουσι τινες 300,000 ἄνδρας, τῶν ὁποίων τὴς γυναῖδας ὑπέδούλωσαν καὶ τὴν πόλιν κατέστρεψαν. Μετ' ὧν τοῦτο ὁ Ἰουστινιανὸς προσεκάλεσεν εὐθὺς τὸν Ναρσῆν καὶ ἔδωκε πάλιν τὴν ἀρχιστρατηγίαν εἰς τὸν Βελισσάριον, ὅστις τῷ 540 ἐκυρίευσεν τὴν Ἰταλίαν καὶ ἔγεινε κύριος τῆς Ραβέννης, ἐνθα ἐπολιόρησαν οἱ Γότθοι. Ἀλλ' ἐνῷ ἡτοιμάζετο ὁ Βελισσάριος νὰ ἐκδιώξῃ καὶ τὰ τελευταῖα λείψανα τῶν Γότθων ἐκ τῆς ἄνω Ἰταλίας, ὁ Ἰουστινιανὸς εἶτε ἐκ φθόνου εἶτε ἐκ δυσπιστίας πρὸς αὐτὸν τὸν προσκαλεῖ ἐκ τῆς Ἰταλίας. Ὁ Βελισσάριος λυπούμενος σφόδρα διότι ἐγκατέλειπε τὸ μέγα στάδιον τῆς δόξης του, ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ φέρον μεθ' ἑαυτοῦ αἰχμάλωτον τὸν βασιλεῖα τῶν Γότθων καὶ

πολλοὺς αὐτῶν προκρίτους καὶ ὅλους τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν, διὰ τὸ ὅποιον ἰθαυμάσθη ὑφ' ὧν τῶν κατοίκων.

Μεθ' ὅλην τὴν λαμπρὰν ταύτην βασιλείαν τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἡ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία ὑπέστη ἐπὶ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ καὶ πολλὰς πληγὰς· διότι ἐκ μὲν τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους εἰσέβαλον καὶ πάλιν οἱ Πέρσαι, τοὺς ὁποίους μετὰ πολλοὺς κόπους κατάρθωσεν ὁ Βελισσάριος νὰ ἐκδιώξῃ ἐκ τοῦ κράτους, πρὸς βορρᾶν δὲ καταφρονούντες τὰ φρούρια διέβησαν τὸν Δούναβιν καὶ εἰσέβαλον εἰς τὸ Βυζαντινὸν κράτος πλῆθος βαρβαρικῶν λαῶν Λογγοβαρδίων, Γεπίδων, Βουλγάρων καὶ διαφόρων Σλαβικῶν φύλων, τὰ ὅποια λεηλατοῦντα ἔφθασαν μέχρι τῶν πυλῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅποτε διέπραξαν μέγιστα κακουργήματα· διότι τὰ Τουρκικῆς καταγωγῆς Βουλγαρικὰ φύλα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἦσαν τόσον βάρβαρα καὶ ἄγρια, ὥστε δὲν ἠδύναντο νὰ ζήσωσιν ἄνευ κακουργημάτων. Τὸ ἔτος μάλιστα 556 καὶ αὕτῃ ἡ πρωτεύουσα ἤθελεν ἴσως κυριευθῇ ὑπὸ τινος ἀποσπάσματος Βουλγάρων, ἐὰν δὲν ἔσωζεν αὐτὴν ἡ τόλμη τοῦ γέροντος Βελισσαρίου. Ἐκτὸς δὲ τούτων καὶ αὐτοὶ οἱ Ὀστρογότθοι μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ Βελισσαρίου ἐκ τῆς Ἰταλίας ἔλαβον τόσον θάρρος, ὥστε ἀναγορεύσαντες βασιλεῖα τὸν ἀνδρεῖον Τωτίλαν ἐν Παυλίᾳ, ὥρμησαν νὰ κυριεύσωσι τὴν κάτω Ἰταλίαν. Τότε ὁ Ἰουστινιανὸς ἠναγκάσθη νὰ πέμψῃ πάλιν τὸν Βελισσάριον εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐνθα μὴ ἔχων ἱκανὸν στράτευμα δὲν ἠδυνήθη νὰ πράξῃ γενναῖόν τι, ἀλλ' ἔμεινεν εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Τιβέρεως, ἐπειδὴ δὲν ἐλάμβανε βοήθειαν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τοῦ Τωτίλου, ὅστις καὶ αὐτὴν τὴν Ρώμην εἶχε κυριεύσῃ.

Ἀφοῦ δὲ ἔμεινεν ἐκεῖ ὁ Βελισσάριος πέντε ἔτη ἄνευ οὐδεμιᾶς βοηθείας παρεκάλει τὸν Ἰουστινιανὸν νὰ τὸν

προσκαλίσσῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, τὸ ὅποιον καὶ ἔγεινεν. Οἱ δὲ Γότθοι λαβόντες οὕτω θάρρος ἤρχισαν νὰ καταστρέψωσι καὶ αὐτὰς τὰς Ἑλληνικὰς νήσους τοῦ Ἰονίου πελάγους, ὅτε ὁ Ἰουστινιανὸς πέμπει εἰς τὴν Ἱταλίαν τὸν ἀγαπητόν του Ναρσὴν μὲ λαμπρὸν στρατὸν τῷ 552, ὅστις εἰς τὴν πρώτην μάχην ἐνίκησε τοὺς Γότθους καὶ ἐφόνευσε καὶ αὐτὸν τὸν Τωτίλαν. Τὰ δὲ λείψανα τῶν Γόθων ἐνωθέντα ἀνηγόρευσαν ἄλλον Αὐτοκράτορα εἰς τὴν ἀνω Ἱταλίαν καὶ συνεμάχησαν μετὰ τῶν Φράγκων, οἵτινες καὶ πάλιν ἐπλημμύρησαν εἰς τὴν ἀνω Ἱταλίαν καὶ κατέστρεφον αὐτήν. Ὁ Ναρσὴς νικήσας πρῶτον τοὺς Γότθους ἐπέπεσεν εἰς αὐτὰ κατὰ τῶν Φράγκων, οἵτινες ἐξασθενήσαντες ἐνεκα τῆς πείνης καὶ τοῦ κλίματος τοιαύτην κατὰστροφὴν ὑπέστησαν ὥστε ἐξ ὅλου τοῦ πλήθους ἐκείνου μόνον πέντε ἠδυνήθησαν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα των. Οὕτω λοιπὸν τῷ 553 μετὰ πόλεμον 9 ἐτῶν ὁ Ναρσὴς κατέστησε πάλιν τὴν Ἱταλίαν Ρωμαϊκὴν ἑπαρχίαν, τὴν ὅποιαν διώκησεν αὐτὸς ὡς αὐτοκρατορικὸς ἑπαρχος ἔχων πρωτεύουσάν τὴν Ραβένναν.

Μετὰ ταῦτα ἡ προτέρα λαμπρότης τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας ἤρχισε νὰ καταπίπτῃ, οἱ δὲ ὑπῆκοοι ἤρχισαν νὰ δυσανεστῶνται κατὰ τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ ἐσκέπτοντο νὰ διενεργήσωσιν ἐπανάστασιν, ἀλλ' ἀνεκαλύφθη κατηγορηθεὶς δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Βελισσάριος ψευδῶς ὡς συμμέτοχος, ἐρρίφθη εἰς τὴν φυλακὴν, ἐκ τῆς ὁποίας ἠλευθερώθη μὲν μετ' ὀλίγον, ἀλλὰ μετὰ τινος μῆνας ἀπέθανεν. Ὁ Βελισσάριος ἦτο δίκαιος, ἐγκρατὴς καὶ μετριόφρων, κατὰ δὲ τὸ σῶμα ὡραίος καὶ ῥωμαλαῖος. Τὸν Βελισσάριον ἠκολούθησεν εἰς τὸν τάφον ἐν βαθεῖ γήρατι καὶ ὁ Ἰουστινιανὸς τῷ 565 εἰς ἡλικίαν 83 ἐτῶν, τοῦ ὁποίου ἡ σύζυγος Θεοδώρα ἀπέθανε πρὸ 16 ἐτῶν.

Μετά τὸν θάνατον τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἐπεὶ οὗτος δὲν ἄφησε τέκνα, ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον ὁ ἀνεψιός του Ἰουστίνος ὁ Β'. ὅστις ἦτο ἀνὴρ ἀδύνατος κατὰ τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἰουστίνου διώκει τὴν Ἰταλίαν ὁ Ναρσῆς, ὅστις ἐπαύθη ὑβριστικῶς ὑπ' αὐτοῦ. Ὁ Ναρσῆς ὁμῶς διὰ νὰ ἐνδικηθῇ αὐτὸν προσεκέλεσε τοὺς Λογγοβαρδῖους εἰς τὴν Ἰταλίαν, οἵτινες κατὰ τὴν μεγάλην μετανάστασιν τῶν ἐθνῶν κατέβησαν ἐκ τῆς Γερμανίας καὶ κατόκησαν εἰς τὴν Οὐγγαρίαν. Οὗτοι συμμαχήσαντες ἄλλοτε μετὰ τοῦ Ναρσῆ κατὰ τῶν Ὀστρογόθων ἐγνώριζον τὴν Ἰταλίαν καὶ προθύμως τῶρα ὤρμησαν μετὰ γυναικῶν καὶ παιδῶν καὶ κατέλαβον τὴν ἐνῶ Ἰταλίαν, ἥτις ἔκτοτε ὠνομάσθη Λεμβαρδία, ἤθελον δὲ κυριεύει καὶ αὐτὴν τὴν Ρώμην, ἐὰν δὲν ἀνέβαινε τότε εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῆς Ρώμης ὁ Πάπας Γρηγόριος ὁ Α'. ἡ Μέγας, ὅστις διὰ τῆς ἰκανότητός του κατώρθωσε νὰ σώσῃ αὐτήν.

Οἱ Λογγοβαρδοὶ ἅμα κατέλαβον τὸ ἥμισυ τῆς Ἰταλίας διηρέθησαν· τότε δὲ ἠδύναντο πολὺ εὐκόλως οἱ Βυζαντινοὶ νὰ κυριεύσωσι καὶ πάλιν τὴν Ἰταλίαν, ἐὰν εἰς τὸν Βυζαντινὸν θρόνον δὲν ἀνέβαινον ἀλληλοδιαδόχως ἄνδρες ἀνάξιοι ὡς ὁ Τιθέριος, Μαυρίκιος καὶ Φωκάς. Μόνος ὁ Μαυρίκιος ἐξ αὐτῶν ἐφάνη κατὰ τι ἰκανὸς στρατηγός, ἀλλὰ καὶ οὗτος εἶχε νὰ πολεμήσῃ πρὸς ἀνατολὰς μὲν τοὺς Πέρσας, οἵτινες εἶχον εἰσβάλῃ καὶ πάλιν εἰς τὸ κράτος, πρὸς βορρᾶν δὲ τοὺς Αὐάρους, οἵτινες ἐφθασαν μέχρι τῶν πυλῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἠνάγκασαν τὸν Αὐτοκράτορα νὰ πληρώνῃ φόρον εἰς αὐτοὺς. Οἱ Αὐαροὶ ἦσαν λαὸς πολεμικὸς σκυθικῆς καταγωγῆς, τῶν ἀποίων πατρὶς ἦτο ἡ πρὸς βορρᾶν τοῦ Καυκάσου χώρα. Ὁ Μαυρίκιος δὲν ἐφάνη πολὺ συ-

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βεροῦνης

νετός καὶ εἰς μίαν ἐκστρατείαν ἐπαύθη ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν του καὶ ἀνηγορεύθη Αὐτοκράτωρ ὁ ἐκατόνταρχος Φωκάς, ὅστις ἐρόνει σεν εὐθὺς τὸν Μαυρίκιον καὶ διέπραξε πλείστα ἄλλα κικουργήματα. Ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἥτις διήρκεσαν 8 ἔτη, ἡ Αὐτοκρατορία ὑπῆσθη τὰ πάνδεινα μάλιστα ὑπὸ τῶν Περσῶν, εἰτινες ἐσθαιλόντες ἐκυρλεύσαν τὴν Συρίαν, τὴν Παλαιστίνην, τὴν Αἴγυπτον καὶ ἔφθασαν μέχρι τῶν περιχώρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς βλέποντες τὴν κατάστασιν ταύτην τοῦ κράτους παρεκάλεσαν τὸν Ἡράκλειον, ἔξαρχον τῆς Ἀφρικής, νὰ καταλάβῃ τὸν θρόνον. Οὕτω λοιπὸν τῷ 610 ὁ Ἡράκλειος ἐσελθὼν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐστέφθη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου βασιλεὺς· τὸν δὲ Φωκᾶν ὁ ἐξηγριωμένος ὄχλος κατεκρεμάτισεν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ

Ὁ Ἡράκλειος ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον εἰς γεροντικὴν ἡλικίαν καὶ ἐβασίλευσε 32 ἔτη, κατὰ τὰ ὅποια τὸ ἐξησθενημένον βασιλεῖόν του ἔσωσεν. Οὗτος ὅτε ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον εὗρέθη εἰς δεινὴν θέσιν καὶ ἠναγκάσθη νὰ συνομολογήσῃ εἰρήνην ἐπιζήμιον μὲ τοὺς Πέρσας καὶ Αὔαρους, μέχρις οὐ ἐτοιμασθῇ στρατιωτικῶς. Ἀφοῦ δὲ ἐξεγύμνασε τὸν στρατόν του καὶ ἠτοιμάσθη καλῶς, ἐξεστράτευσεν κατὰ τῶν Περσῶν, τῶν ὁποίων βασιλεὺς ἦτο Χοσρόης ὁ Β'. Ὁ Ἡράκλειος κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον ἠνδραγάθησε καὶ διὰ διαφόρων νικῶν ἔφθασε μέχρι τῆς πρωτεύουσας τοῦ Περσικοῦ βασιλείου λαβὼν ἐκεῖθεν πλείστα λάφυρα. Ἡ δὲ νίκη αὕτη τοῦ Ἡρακλείου καὶ ἡ τυραννία τοῦ Χοσρόου ἔγιναν

(ΒΙΟΓΡΑΦ. ΙΣΤΟΡΙΑ)

αἰτία νὰ γείνη ἐπανάστασις ἐν τῷ Περσικῷ βασιλείῳ, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Χοσρόης ἐφονεύθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ του, ὅστις εὐθὺς συνωμολόγησεν εἰρήνην μὲ τὸν Ἡράκλειον, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ὅλας τὰς ἐπαρχίας τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, τὰς ὁποίας ἐκυρίευσεν ὁ πικτήρ του, καὶ τὸν τίμιον σταυρόν, τὸν ὁποῖον οἱ Πέρσαι ἀφῆρσαν ἐκ τῆς Ἱερουσαλὴμ, ὅταν ἐκυρίευσαν τὴν Παλαιστίνην. Ὁ Ἡράκλειος μετὰ τινὰς μῆνας μετέβη εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ μετὰ μεγίστης πομπῆς ὕψωσε πάλιν τὸν τίμιον σταυρόν ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἱερουσαλὴμ. Ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἐωρτάσθη μεγάλως καὶ ἡγιάσθη τόσον, ὥστε ἔκτοτε ἑορτάζεται ὑπὸ τῶν χριστιανῶν ἡ ὕψωσις τοῦ τιμίου Σταυροῦ τὴν 14 Σεπτεμβρίου. Ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἀνεφάνησαν καὶ οἱ Ἀραβες, οἵτινες ἀφροῦ ἐκυρίευσαν τὸ Περσικὸν βασίλειον, ἤρχισαν νὰ ἐκδιέλλωσι καὶ εἰς τὸ Βυζαντινὸν κράτος. Ἐν μέσῳ τῆς καταστάσεως ταύτης ἀπέθανεν ὁ Ἡράκλειος ἐφ' 641.

Ο ΜΩΑΜΕΘ

καὶ ὁ πολιτισμὸς τῶν Ἀράβων.

Ἀπὸ τοῦ μέσου τῆς ἐβδόμης ἐκατονταετηρίδος ἦτοι ἀπὸ τῆς 630 καὶ ἐξῆς ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἀνεφάνησαν οἱ Ἀραβες, λαός, ὅστις ἀνεδείχθη μέγας διὰ τῆς διδασκαλίας νέας τινὸς θρησκείας, τὴν ὁποίαν εἰσήγαγεν ὁ Μωάμεθ. Διὰ τῆς θρησκείας ταύτης ὁ εὐφυὲς Μωάμεθ κατάρθρωσε νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς ὁμοφύλους του μεγίστην ἐπιθυμίαν πρὸς κατακτήσεις νέων χωρῶν. Οἱ Ἀραβες κατῴκουν εἰς τὴν Ἀραβικὴν χερ-

σόνησον, ἥτις εἶνε γόνιμος πρὸς παραγωγὴν καφά καὶ διαφορών ἀρωμάτων. Ἐπειδὴ δὲ ἡ χώρα αὐτῶν ποιεῖται πολ-
 λὰς ἐρήμους, οὐδέποτε οὔτοι ἠνώθησαν ν' ἀποτελέσωσιν
 ἐν βασιλείον, ἀλλ' ἔζων πάντοτε βίον ποιμενικὸν ἢ μετέ-
 θαινον ἀπὸ τόπου εἰς τόπον διὰ τῶν καμήλων των καὶ τῶν
 ὠραίων ἵππων των χάριν ἐμπορίου. Τὴν δὲ χώραν αὐτῶν,
 ἂν καὶ ἦτο ὠραία, οὐδεὶς λαὸς ἐκυρίευσεν κατὰ πάντα· οἱ
 δὲ Ἀραβες εἶχον μὲν ἀρετάς τινας, ἦσαν ὅμως πάντοτε
 περιωρισμένοι εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, μέχρις ὅς ἀνεφάνη ὁ
 Μέγας Μωάμεθ, ὅστις διὰ τῆς τόλμης καὶ εὐφυίας του
 κατώρθωσε νὰ ἐξυπνίσῃ αὐτοὺς, νὰ ἐνώσῃ τὰς διαφόρους
 φυλάς εἰς ἓν ἔθνος καὶ νὰ ιδρύσῃ ἐν Ἀραβίᾳ τὸ κράτος του.

Ὁ Μωάμεθ ἐγεννήθη τῷ 571 εἰς Μέκκαν καὶ κατήγετο
 ἀπὸ ἱερατικὴν τινα τάξιν, ἥτις ἦτο κυρία τῆς Μέκκας καὶ
 ἐφύλαττε λίθον τινὰ ὀνομαζόμενον Καάθαν, ὅστις εὐρίσκετο
 ἐντὸς 4 τοίχων. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ἀδδάλχῃ ἦτο ἔμπορος
 οὐχὶ πλούσιος. Ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ του ἀποθανόντες
 ἄφησαν αὐτὸν ἐν ἡλικίᾳ 8 ἐτῶν, περιουσίαν δὲ μόνον μίαν
 οἰκίαν, μίαν δούλην, πέντε καμήλους καὶ ὀλίγα πρόβατα.
 Ὁ Μωάμεθ ἀφοῦ ἔχασε τοὺς γονεῖς του ἀνέτρεφθη ὑπὸ τοῦ
 πάππου του Ἀβού Ταλίβ καὶ πολλάκις χάριν ἐμπορίου
 μετέβη μετὰ τῶν συγγενῶν του εἰς Συρίαν καὶ μεσημβρινὴν
 Ἀραβίαν. Ὅταν ἔγεινεν 20 ἐτῶν ἔζησε βίον ποιμενικὸν
 ἐπὶ τινι χρόνῳ· μετὰ ταῦτα ὅμως ἤρχισε πάλιν τὸ ἐμπό-
 ριον, τὸ δὲ 25 ἔτος τῆς ἡλικίας του ἐνυμφεύθη χήραν τινὰ
 ὀνομαζομένην Χαδίτσαν, τῆς ὁποίας τὰ πλούτη ἔλαβε καὶ
 μετεχειρίσθη εἰς τὸ ἐμπόριον. Μετὰ ταῦτα ἐκάθησεν εἰς τὴν
 Μέκκαν καὶ ἀφοῦ εἰς τὸ ἐμπόριον ἔχασεν ὅλα τὰ πλούτη τῆς
 γυναικὸς του, ἤρχισε νὰ ζῇ βίον ἡσυχον καὶ ἐρημικόν. Τότε,

ἀπεφάσισε νὰ διδάξῃ τὴν νέαν θρησκείαν του εἰς τοὺς ὁμο-
 θνεῖς του Ἀραβίαι, οἵτινες ἕως τότε ἦσαν εἰδωλολάτραι.
 Διηγοῦνται λοιπὸν οἱ Μωαμεθανοὶ ὅτι ὅταν ἦτο 40 ἐτῶν
 ἐπαρουσιάσθη εἰς αὐτὸν ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ καὶ ἐδίδαξεν
 αὐτὸν ν' ἀναγινώσκει, ἐπειδὴ ἦτο ἀμαθής. Πρῶτοι ὁπαδοὶ
 τῆς νέας αὐτοῦ θρησκείας ἦτο ἡ σύζυγός του ὁ ἐξάδελφός
 του Ἀλῆς καὶ ὁ κατόπιν πενθερός του Ἀβού Βέκρ καὶ ἄλ-
 λοι τινὲς φίλοι καὶ συγγενεῖς του, ὅλοι σχεδὸν τεσσαράκοντα.
 Τῷ δὲ τετάρτῳ ἔτει ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Ἀγγέλου, ὡς
 λέγουσιν, ὁ Μωάμεθ παρουσιάσθη εἰς τὸν κόσμον νὰ διδάξῃ
 τὴν νέαν θρησκείαν του, ἀλλ' ὅχι μόνον δὲν εἰσηκούσθη, ἀλ-
 λά κατεδιώχθη καὶ ἤθελεν ἴσως θανατωθῆ, ἐὰν δὲν ἐπιοστά-
 τευεν αὐτὸν ὁ πάππος του Ἀβού Ταλίβ. Κατὰ τὸ δέκατον
 ἔτος ἀπέθανεν ἡ σύζυγός του καὶ ὁ πάππος του καὶ ὡς ἐκ
 τούτου κατεδιώχθη πάλιν. Ἀλλὰ μετὰ ταῦτα κατῴρθησε νὰ
 προσελκύη κατοίκους τινὰς τῆς πόλεως Μεδίνης, εἰς τὴν
 ὁποίαν ἅμα ἔγινε γνωστὸν τὸ θρησκευμὰ του, ἤρχισαν πε-
 ρισσότεροι νὰ πιστεύωσι, διότι ἐμίσουν τοὺς κατοίκους τῆς
 πόλεως Μέκκας. Ἐκ τούτου ὀργισθέντες οἱ κάτοικοι τῆς
 Μέκκας κατεδίωξαν αὐτὸν τόσο, ὥστε ἤναγκάσθη νὰ φύγῃ
 μετὰ τῶν ὁπαδῶν του εἰς Μεδίναν. Αὕτη ἡ φυγὴ του εἰς
 Μεδίναν, ἣτις ἔγινε τῷ 622, ὀνομάζεται Ἐγείρα καὶ ἀπὸ
 ταύτης ἄρχεται ἡ Μωαμεθανικὴ χρονολογία, ἐνῷ ἡ ἰδική
 μας ἄρχεται ἀπὸ τῆς γεννήσεώς τοῦ Χριστοῦ· τὸ δὲ Μωα-
 μεθανικὸν ἔτος εἶνε σεληνιακὸν καὶ ἔχει 355 ἡμέρας, ἐνῷ τὸ
 ἰδικὸν μας, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται Ἰουλιανόν, ἔχει 365.

Ὁ Μωάμεθ ἀφ' οὗ ἐν Μεδίνῃ ἀπέκτισε πολλοὺς ὁπαδοὺς
 ἐκέρυξε πόλεμον κατὰ τῆς Μέκκας καὶ τῶν ἀπίστων. Προ-
 λαβὼν δὲ ἱκανὸν ἀριθμὸν ὁπαδῶν ἔγινε τόσο φοβερός τῷ

629, ὥστε ἐπεμψεν ἐπιστολάς πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν Χοσρόην τὸν Β' καὶ τὸν Αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου Ἡράκλειον διατάσσων ἵνα ἀπαθῶσι τὴν νίαν θρησκείαν. Ὁ Μωάμεθ εἰς τὴν Ἀραβίαν κατάρθωσεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ ἐξαπλώσῃ τόσον τὸ κράτος του, ὥστε ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ὅλη ἡ Ἀραβικὴ χερσονήσος ὑπετάγη εἰς αὐτόν, ἀφοῦ μάλιστα ἐκυρίευσεν τῷ 630 καὶ τὴν Μέκκαν, τὴν ὅποιαν ἐκήρυξεν ἱερὰν πόλιν. Ἀπέθανε δὲ τῷ 632 καὶ ἐτάφη εἰς Μεδίναν, ὅπου οἱ Μωαμεθανοὶ μεταβαίνουν σιν ὡς προσκυνηταὶ (χατσίδες).

Τὴν θρησκείαν τοῦ Μωάμεθ ὀνομάζουσιν οἱ Ἀραβες Ἰσλάμ δηλαδὴ ἀφοσίωσιν εἰς τὸν Θεόν, τοὺς δὲ ὀπαδοὺς τῆς θρησκείας ταύτης Μουσουλμάνους δηλαδὴ θεοσεβεῖς. Τὸ δὲ βιβλίον ἐνθα ὑπάρχουν αἱ διδασκαλαὶ τῆς θρησκείας ταύτης ὀνομάζεται Κοράνιον δηλαδὴ ἱερὸν βιβλίον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὕρισκεται τις ὅλγος τὰς διατάξεις τοῦ Μωάμεθ. Τὰ κυριώτερα τῆς διδασκαλίας τοῦ Μωάμεθ διδάγματα εἶνε ἔτι πρέπει νὰ πιστεύωσιν εἰς ἕνα Θεόν, τοῦ ὁποίου προφήτης εἶνε ὁ Μωάμεθ καὶ εἰς τὴν μετὰ τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν κρίσιν, κατὰ τὴν ὅποιαν οἱ μὲν ἀγαθοὶ καὶ πιστοὶ θέλουσι βραβευθῆ, οἱ δὲ ἄπιστοι καὶ κακοὶ θέλουσι τιμωρηθῆ.

Ὁ Μωάμεθ ἀποθανὼν δὲν ἄφησεν υἱόν, ὅστις νὰ κληρονομήσῃ τὸ κράτος του καὶ διὰ τοῦτο συνέβησαν ἱριδίες μεταξὺ τῶν Μουσουλμάνων, μέχρις οὗ ὁ πεινθερός του Ἀβού Βέκρ Ἰγνείν ὁ πρῶτος Καλὶφης δηλαδὴ διάδοχος τοῦ προφήτου, βασιλεὺς καὶ ἀρχιερεὺς. Ὁ Ἀβού Βέκρ ἔμα Ἰγνείν Καλὶφης ἤρχισε νὰ ἐπεκτείνῃ τὸ κράτος του καὶ ἔξω τῆς χερσονήσου καὶ κατὰ πρῶτον ἐπεμψε στρατηγὸν τινα κατὰ τῶν Περσῶν, ὅστις ἤρξατο τὸ Ἀραβικὸν βασίλειον μέχρι τοῦ Εὐφράτου. Ἀφοῦ ὁ Ἀβού Βέκρ ἀπέθανε,

μετὰ δύο ἔτη ἔλαβε τὴν Καλιφαίαν Ὁμάρ ὁ Α΄, ὅστις πολεμήσας κατὰ τῶν Βυζαντινῶν, ἐκυρίευσεν τὴν Συρίαν, τὴν Ἱερουσαλήμ, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἔκτισεν λαμπρὸν τζαμίον, καὶ τὴν Αἴγυπτον. Ἐκτὸς τούτου οἱ Ἀράβες διὰ τοῦ Ὁμάρ κατέκτησαν καὶ τὸ Περσικὸν κράτος καὶ οὕτω τὸ Ἀραβικὸν ἠϋξήθη ἀρχετὰ κατὰ τὰ δέκα ἔτη τῆς βασιλείας αὐτοῦ, μετὰ τὰ ὁποία ἐφονεύθη ὁ Ὁμάρ ὑπὸ τινος Πέρσου.

Τρίτος Καλὶφης ἀνεκηρύχθη ὁ Ὁθωμάν ἀλλὰ καὶ τούτου φονευθέντος ἔρχασεν εἰς τὸ Καλιφάτον Ἀλῆς ὁ ἐξάδελφος καὶ σύζυγος τῆς ἀγαπητῆς θυγατρὸς τοῦ Μωάμεθ Φατιμάς, τὸν ὁποῖον καὶ ὡς υἱὸν πρότερον εἶχεν ὁ Μωάμεθ. Ἐπὶ τῶν διαδόγων Καλιφῶν τὸ κράτος ἔλαβε μεγίστας διαστάσεις, διότι οἱ Ἀράβες ἀφοῦ ἐκυρίευσαν ἄλλας πόλλας πόλεις τῆς Ἀσίας ἔφθισαν μέχρι τῶν πυλῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἔνθα ἀπεκρούσθησαν, εἰς δὲ τὴν Ἀφρικὴν ἐνίκησαν καὶ ἐκυρίευσαν ὅλα τὰ βόρεια μέρη αὐτῆς δηλαδὴ τὴν σημερινὴν Τύνιδα, Ἀλγέριον καὶ Μαρόκον μέχρι τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ, ἔνθα διέδωσαν τὸν Ἰσλαμισμόν. Μετὰ ταῦτα ἐπὶ τοῦ στρατηγοῦ Ταρίκ, ὅστις ἔθισεν καὶ τὰ θεμέλια τῆς ἰσχυρᾶς πόλεως Γιβραλτάρ, ἐκυρίευσαν καὶ τὴν Ἰσπανίαν, τὴν ὁποίαν κατ' ἀρχὰς δὲν ἠδυνήθησαν. Ὁ Ταρίκ μετ' εὐαρίθμου στρατοῦ τῷ 711 εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἰσπανίαν καὶ εἰς τὴν πρώτην μάχην ἐνίκησε τοὺς Βασιγόθους καὶ κατέλαβε τὴν Ἰσπανίαν· ὅσοι δὲ ἐξ αὐτῶν δὲν ἠθέλησαν νὰ ὑποταχθῶσι μετέβησαν εἰς τὴν βόρειον Ἰσπανίαν, ἐκ τῆς ὁποίας μετὰ ταῦτα ἀνεφάνη ἡ χριστιανικὴ Ἰσπανία· εἰς δὲ τὴν νότιον Ἰσπανίαν, ἔνθα πολλαὶ χιλιάδες ἠσπάθησαν τὸν Ἰσλαμισμόν, ἰδρῦθη Ἀραβικὸν κράτος.

Οἱ Ἀράβες ἀφοῦ ἐκυρίευσαν τὴν Ἰσπανίαν διέβησαν τὰ
 Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βεροίας

Πυρηναία καὶ κατερήμωσεν τὴν μισημυρινὴν Γαλλίαν μέχρι τοῦ Ῥοδανοῦ καὶ ἠπειλήσαν νὰ καταστρίψωσι καὶ αὐτὸ τὸ Φραγκικὸν κράτος καὶ τὸν χριστιανισμόν, ὅτε ὁ βασιλεὺς τῶν Φρέγκων Κέρολος ὁ Μάρτελλος ὤρμησε τῷ 732 καὶ ἐνίκησεν αὐτοὺς εἰς μάχην διαρκίσαν ἐπτὰ ἡμέρας καὶ ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ φύγωσι πάλιν εἰς τὴν Ἰσπανίαν. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν ὁ Κέρολος ὑπῆρξε, ὁ σωτὴρ τοῦ χριστιανισμοῦ τῆς Δύσεως. Τὸ δὲ Ἀραβικὸν κράτος κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἐξηπλώθη ἐξ ἀντολῶν πρὸς Δυσμὰς ἀπὸ τῆς Ταταρίας καὶ Ἰνδικῆς μέχρι τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ, ἀλλ' εἰς τὸ ἔχανίς τοῦτο κράτος χάριν τοῦ θρόνου ἔγιναν πολλὰ ἰσχυρά καὶ ποταμοὶ αἱμάτων ἐτρεξαν ἐκ τῶν Ἀράβων.

Τὸ δὲ ἐν Ἰσπανίᾳ Ἀραβικὸν κράτος ἔχον πρωτεύουσαν τὴν Κορδύβην ἤκαμει μεγάλως μέλιστα τὸ 912, ὅτε ἐκασίλευσε Ἀβδουραχμάνος ὁ Γ', ἐνῷ τὸ ἐν Ἀφρικῇ καὶ Ἀσίᾳ ἔχον πρωτεύουσαν κατ' ἀρχὰς τὴν Δαμασκὸν καὶ μετὰ ταῦτα τὸ Βαγδάτιον δὲν ἤδυνήθη ἐπὶ τοσούτον χρόνον νὰ διατηρήσῃ τὴν λαμπρότητά του.

Ἡ Ἰσπανία ἐπὶ Ἀβδουραχμάνου τοῦ Γ' ἐφθασεν εἰς μεγίστην ἀκμὴν. Ἀνηγέρθησαν πολυέριθμοι πόλεις, εὐρέθησαν μεταλλεῖα καὶ αἱ τέχναι, ἡ κτηνοτροφία καὶ ἡ γεωργία ἐτίμνωτο καὶ ἐπροστατεύοντο περὶ δὲ τοῦ πλούτου τῆς χώρας μαρτυροῦσι τὰ μεγαλοπρεπῆ ἀνάκτορα καὶ αἱ ἐκασταί, τῶν ὁποίων λαμπρότερον καὶ μεγαλοπρεπέστερον εἶνε τὸ ἐν Κορδύβῃ ἀνάκτορον τοῦ Ἀβδουραχμάνου ὀνομαζόμενον Ἀλχιζάρ· αἱ δὲ τέχναι καὶ ἐπιστῆμαι προήχθησαν μεγάλως.

Ὡς δὲ ἐν Ἰσπανίᾳ οὕτω καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς χώραις, τὰς ὁποίας κατέκτησαν οἱ Ἀράβες, ἤκαμσαν αἱ τέχναι καὶ ἐπιστῆμαι καὶ τὸ ἐμπόριον ἔφερε πλοῦτη, τὰ ὁποῖα

εἶνε ἡ πηγὴ τοῦ πολιτισμοῦ. Ἐπιστῆμαι ἐδιδάσκοντο ἐν Κορδύβῃ, Καίφῃ, Βαγδατίῳ καὶ ἀλλαχοῦ, ἐνθα ὑπῆρχον πανεπιστήμια, εἰς τὰ ὅποια ἐδιδάσκοντο ἡ γραμματικὴ, ἡ φιλοσοφία, τὰ μαθηματικά, ἡ ἀστρογνομία, αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι καὶ ἡ ἰατρικὴ. Οἱ Ἀραβες ἐπ' ἴσης ἀνεκάλυψαν τὰ φθογγότημα (νότας) τῆς Εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς καὶ τοὺς ἀριθμούς· μάλιστα δὲ εἰς τὰ μαθηματικά τόσον προώδουσιν, ὥστε καὶ αὐτὴ ἡ Ἀλγεβρὰ εἶνε Ἀραβικὴ, τὸ ὅποιον μαρτυρεῖ αὐτὴ ἡ λέξις. Ἀποδείξεις δὲ τῆς προόδου αὐτῶν εἶνε Ἀραβικαὶ τινες λέξεις, αἵτινες μέχρι σήμερον εἰσὶν εἰς τὰς ἐπιστήμας. Πανταχοῦ ὑπῆρχον σχολαίαι καὶ τζαμιά. Μετέφρασαν τὰ συγγράμματα τῶν Ἑλλήνων συγγραφῶν καὶ μάλιστα τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ Εὐκλείδου, ἐκαλλιέργησαν τὴν ποίησιν γινόμενοι πολλοὶ σπουδαῖοι ποιηταὶ καὶ ἐν γένει ἐκείναι, τὰ ὅποια ἐδιδάχθησαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, τὰ ἐπολλαπλασίασαν ἀνακαλύψαντες καὶ πολλὰ ἄλλα.

Τὸ Ἀραβικὸν κράτος ἐν Ἰσπανίᾳ διατηρήθη μέχρι τοῦ 1212, ὅτε κατέλυσαν αὐτὸ οἱ Χριστιανοὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες κατὰ τὴν ὑποταγὴν τῆς Ἰσπανίης μετέβησαν εἰς τὸ βόρειον αὐτῆς μέρος καὶ ἀπέτελεσαν ἰδίαν βασιλείαν. Οὗτοι αὐξηθέντες βαθμῶδόν συνεκρότησαν παρὰ τὴν Τολῶσσαν μετὰ τῶν Μαύρων μάχην, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐνίκησαν τοὺς Ἀραβας καὶ κατέλυσαν διὰ παντός τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν. Ὅλγα δὲ ἔτη μετὰ ταῦτα καὶ οἱ ἐν Κορδύβῃ ἀνεγνώρισαν τὴν ἐξουσίαν τοῦ Φερδινάνδου, βασιλέως τῆς Καστίλλας, καὶ ἔγεναν ὑπήκοοι του.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΙΑΔΟΧΩΝ ΤΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἡρακλείου κατέλαβον τὸν θρόνον ἄνδρες ἀνάξιοι καὶ ὡμοὶ ἀπὸ τοῦ 641 μέχρι τοῦ 717, τῶν ὁποίων τινὲς διέπραξαν μεγάλα κακουργήματα. Κατὰ δὲ τὸ διάστημα τῶν 76 τούτων ἐτῶν ἐβασίλευσαν Κωνσταντῖνος ὁ Γ', Κώνστας ὁ Β', ὁ υἱὸς τοῦ Κωνσταντίνου Δ', ὁ Πωγωνάτος, Ἰουστινιανὸς ὁ Β', Λεόντιος, Τιβέριος, Φιλίππικος, Ἀναστάσιος Β' καὶ Θεοδόσιος ὁ Γ'. Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοκρατορίας αὐτῶν οἱ Τουρκικῆς φυλῆς Βούλγαροι, οἵτινες ἐλθόντες ἐκ τῶν χωρῶν τοῦ Βολγα μετὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Οὐννων κατόκησαν εἰς τὴν κάτω Μυσίαν, τὴν ὅποian ἔκτοτε ὠνόμασαν Βουλγαρίαν, κατέτρεπον τὸ Βυζαντινὸν κράτος. Οὗτοι ἦσαν τόσοι ἄγριοι λαός, ὥστε καὶ αὐτὴ ἡ χριστιανικὴ θρησκεία, τὴν ὅποian ἐκήρυξαν εἰς αὐτοὺς οἱ δύο ἐκ Θεσσαλονίκης ἀδελφοὶ Ἑλληνας μοναχοὶ Μεθόδιος καὶ Κύριλλος δὲν ἠδυνήθη νὰ ἡμερώσῃ τὸ ἥθος των. Ἐζῶν δὲ ἄνευ νόμων διὰ τοῦ πολέμου, τοῦ κυνηγίου, τῆς κτηνοτροφίας καὶ τῆς ληστείας.

Ἐκ δὲ τῶν διαδόχων τοῦ Ἡρακλείου ἐλάμπρυνε τὴν βασιλείαν τοῦ μόνου Κωνσταντίνου ὁ Πωγωνάτος, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ ὁποίου ἐπολιόρκησαν μὲν οἱ Ἀράβες τὴν Κωνσταντινούπολιν δὲν ἠδυνήθησαν ὅμως νὰ κυριεύσωσιν αὐτήν, τοῦτο μὲν ἐνεκα ἐλλείψεως τροφῶν, τοῦτο δὲ ἐνεκα τοῦ ὕψους πυρός, τὸ ὅποιον μετεχειρίζοντο οἱ Ἑλληνας. Τὸ μίγμα δὲ τοῦτο, τὸ ὅποιον ἐφεῦρεν Ἕλληνας τις μοναχὸς ἐκ Συρίας Καλλίνικος ὀνομαζόμενος, ριπτόμενον εἰς τὰ πλοῖα κατέκαιεν αὐτὰ ἔχων τὴν δύναμιν καὶ ἐντὸς τοῦ ὕδατος νὰ καίῃ.

λέα τῶν Φράγκων, ἵνα ἐνώσῃ οὕτω τὸ ἀνατολικὸν μετὰ τοῦ Δυτικοῦ βασιλείου κατὰ τῶν Μωαμεθανῶν· τοῦτο ὁμῶς μολῶν ὁ λαὸς ἐξωργίσθη καὶ τῷ 803 αὐτὴν μὲν ἐξώρισεν εἰς τὴν Λέσβον, ἐνθ' αὖ μετ' ὀλίγον ἀπέθανεν, Αὐτοκράτορα δὲ ἀνηγόρευσε τὸν Πατρίκιον Νικηφόρον.

Νικηφόρος, ὁ διάδοχος τῆς Εἰρήνης, ἐπειδὴ ἦτο γενναῖος καὶ δραστήριος, δὲν ἐδέχθη νὰ πληρώσῃ τοὺς φόρους, τοὺς ὁποίους ὑπεσχέθη εἰς τοὺς Ἀραβας ἢ Εἰρήνην· διὰ τοῦτο οὗτοι ὥρμησαν κατ' αὐτοῦ καὶ λεηλατήσαντες τὸ Βυζαντινὸν κράτος μέχρι τοῦ Βροσπόρου ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ πληρῶνῃ φόρον αἰσχρὸν, ἀπὸ τὸν ὅποιον κατάρθρωσεν ὕστερον ν' ἀπαλλαγῇ. Μετὰ ταῦτα ὁ Νικηφόρος ἐστράφη κατὰ τῶν Βουλγάρων, οἵτινες ἠνόχλουν τὸ Βυζαντινὸν κράτος· εἰς τὸν πόλεμον τοῦτον τόσον ἐπιτυχῶς ἐπολέμησεν, ὥστε ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ πληρώσωσι φόρον. Ἐπειδὴ ὁμῶς ἠθέλησεν ἐντελῶς νὰ κυριεύτῃ καὶ καταστρέψῃ τὴν βουλγαρικὴν χώραν, ἀπελπισθέντες οἱ Βούλγαροι ἀνέλαβον ἐκ νέου νὰ πολεμήσωσι. Τῷ 811 λοιπὸν περικλείσας τὸν Νικηφόρον μετὰ τοῦ στρατοῦ του εἰς δάσος τι ὁ ἄγριος βασιλεὺς τῶν βουλγάρων Κροῦμος· κατέσφαξε τὸν Βυζαντινὸν στρατὸν καὶ εἰς τοσαύτην θηριωδίᾳ ἐφθασεν ὁ ἄγριος οὗτος βασιλεὺς, ὥστε ἐκ τοῦ κρανίου τοῦ φονευθέντος Νικηφόρου κατεσκευάσας πατήριον, μὲ τὸ ὅποιον ἐπινεν οἶνον. Οἱ Βούλγαροι καταδιώξαντες τὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ κατερήμωσαν τὴν Θράκην ἀσπλάγχχνως, ἐνθ' εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν Σταυράκιος ὁ υἱὸς τοῦ Νικηφόρου καὶ Μιχαὴλ Ραγκαβὴς ὁ γαμβρὸς του ἐφίλονεῖκουν περὶ τοῦ θρόνου· τούτων ὁμῶς ὁ μὲν πρῶτος ἔνεκα τῶν πληγῶν, τὰς ὁποίας ἔλαβεν ἐν τῇ μάχῃ, ἀπέθανε μετ' ὀλίγον, ὁ δὲ Μιχαὴλ ἐπειδὴ δὲν ἦτο ἱκανὸς ν'

εικόνας· όταν όμως ἀπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ἐλ-
θέρως πλέον ἐλάτρευον τὸν ἀληθῆ Θεὸν καὶ ἐκτιζον ἐκκλη-
σίας, ἤρχισαν συγχρόνως νὰ περιττάνωσι καὶ δι' εἰκόνων
τὰ πρόσωπα τῶν Ἀγίων καὶ τοῦ Θεοῦ, τοὺς ὁποίους πρό-
τερον ἐτίμων νοερῶς. Ἐπειδὴ ὁμως ὁ λαὸς ἔκαμε κατά-
χρησιν καὶ ἀντὶ νὰ λατρεύῃ τὸν Θεόν, ὅστις παρίστατο διὰ
τῶν εἰκόνων, ἤρχισεν νὰ λατρεύῃ αὐτάς τὰς εἰκόνας, Λέων ὁ
Ἰσαυρος τὸ δέκατον ἔτος τῆς βασιλείας του ἐξέδωκε διά-
ταγμα διὰ τοῦ ὁποίου ἀπηγόρευε μὲ ποινὴν βαρεῖαν τὰς
εἰκόνας ἐν ταῖς ἐκκλησίαις. Ἐπειδὴ ὁμως εἰς τὴν διάταξιν
ταύτην ἤναντιώθη ὁ λαός, Λέων ὁ Ἰσαυρος ἠθέλησε διὰ
τῆς βίας νὰ ἐμποδίσῃ τὰς εἰκόνας καὶ ὁ Πατριάρχης Γερ-
μανός, ὅστις δὲν ἠθέλησε νὰ ὑπογράψῃ τὸ βασιλικὸν διά-
ταγμα, ἐξωρίσθη. Ἡ βίη ὁμως αὕτη ἐξηρέθισε τὸν λαὸν
ἔτι περισσότερον καὶ ἐντεῦθεν διηρέθη οὗτος εἰς δύο τάξεις
εἰς εἰκονολάτρας καὶ εἰκονομάχους.

Μετὰ ταῦτα συνέβησαν εἰς τὸ Βυζαντινὸν κράτος, κατα-
στρεπτικὴ πείνα καὶ σεισμός, τὰ ὁποῖα ἐγίναν αἰτία ν' αὐξη-
θῶσιν οἱ φόροι καὶ τὰ δυστυχήματα, διὰ τὰ ὁποῖα κατηγό-
ρησαν ὡς αἰτίον τὸν βασιλεῖα, ὅστις ἡμικύρωσε περὶ τὰ τέλη
τὴν δόξαν του, τὴν ὁποίαν ἠδύνατο νὰ ἐγκαταλείψῃ τόσον
λαμπρὰν ἕνεκα τῶν κατορθωμάτων καὶ προτερημάτων του.

Τὸν Λέοντα διεδέχθη τῷ 741 ὁ υἱὸς του Κωνσταντῖνος ὁ
Κοπρώνυμος, ὅστις ἐκληρονόμησε τὸ μῖσος τοῦ πατρὸς του
κατὰ τῶν εἰκόνων. Οὗτος ἐβασίλευσε 35 ἔτη καὶ θὰ συγ-
κατελέγετο μεταξὺ τῶν ἀρίστων βασιλέων τοῦ Βυζαντίου
ἂν δὲν διέπραττε τρομερὰς ἀπανθρωπίας κατὰ τῶν εἰκono-
λατρῶν μὲ φοβεράν καταστροφὴν πολεμήσας ἐκείνους, οἱ-
τινες ἐλάτρευον καὶ ἐτίμων τὰς εἰκόνας. Μέγα ὄνομα ἀπέ-

κτησεν ὁ Κοπρώνυμος ἕνεκα τῶν πολεμικῶν ἀρετῶν του, δι' ὧν κατώρθωσε νὰ κυριεύσῃ τὴν Συρίαν καὶ Ἀρμενίαν, ἃς κατεῖχον οἱ Ἀραβες. Ἐπολέμησε δὲ καὶ κατὰ τῶν Βουλγάρων ἐπιτυχῶς νικῆσας αὐτούς.

Οἱ Αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου ἐκ φόβου μέχρι τοῦδε ἐσυνειθίζον νὰ δίδωσι διάφορα δῶρα εἰς τοὺς Βουλγάρους, οὗτος ὁμῶς ὄχι μόνον δὲν ἐπέμψε τοιαῦτα, ἀλλὰ καὶ ἐζή-

Κωνσταντῖνος ὁ Κοπρώνυμος.

τησε ν' ἀσφαλισθῇ ἀπὸ τῶν ἐισβολῶν τούτων δι' ἀποικιῶν ὀχυρῶν. Ἐντεῦθεν ἐγεννήθη πόλεμος, κατὰ τὸν ὅποιον ὁ Κωνσταντῖνος ἐνίκησε καὶ ἠνάγκασεν αὐτούς νὰ δώσωσι τὰ

τέκνα των ἐνέχυρον. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Βούλγαροι ἐπανάλαβον τὸν πόλεμον, ὁ Κωνσταντῖνος ἐτιμώρησε τοὺς ἀγρίους τούτους μετὰ μεγίστης σκληρότητος καὶ κατασκευάσας πωλλὰ ἔχυράματα κατεπολέμει αὐτούς. Ἐν τινι δὲ ἐκστρατείᾳ κατ' αὐτῶν ἠσθένησε καὶ ἀπέθανε τῷ 775.

Ἀποθανόντος τοῦ Κωνσταντίνου, ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον ὁ ἀσθενὴς υἱὸς του Λέων ὁ Δ', ὅστις ἐπ' ἴσης ἦτο ἰχθὺς τῶν εἰκόνων, ἐνῷ ἡ περιώνυμος σύζυγός του Εἰρήνη ἡ Ἀθηναία τὸνναντίον ἦτο πρσιτάτης αὐτῶν. Ἡ Εἰρήνη συνοίετο μετὰ κληρικῶν εἰκονολατρῶν κρυφίως, τοῦτο ὁμως μαθὼν ὁ Λέων ἀπεμάκρυνεν αὐτὴν ἐκ τῶν ἀνακτόρων. Μετὰ ταῦτα ὁ Λέων ἀπέθανεν αἰφνιδίως μετὰ πενταετῇ βασιλείᾳ καὶ αἰτία τοῦ θανάτου αὐτοῦ διεδόθη ὅτι ἦτο καὶ ἡ Εἰρήνη.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λέοντος ἀντὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ὅστις ἦτο ἀνήλικος, ἀνέλαβε νὰ διοικήσῃ τὸ κράτος ἐπιτροπικῶς ἡ Εἰρήνη, ἥτις ἦτο γυνὴ φιλόδοξος καὶ τολμηρὰ. Αὕτη συνεκάλεσε τὴν ἐβδόμην οἰκουμενικὴν σύνοδον τῷ 787, διὰ τῆς ὁποίας ἀνιστήλωσε καὶ ἐπανάφερεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὴν προσκύνησιν τῶν εἰκόνων. Τοιουτοτρόπως λοιπὸν ἡ Εἰρήνη διὰ τῆς πράξεως ταύτης ἀπέκτησε πολλοὺς φίλους, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὅλους τοὺς εἰκονολάτρας ἡ ἐναντία ὁμως μερὶς ἠέγγασεν αὐτὴν νὰ παραιτηθῇ καὶ ἀναβιβάσῃ εἰς τὸν θρόνον τὸν υἱὸν της Κωνσταντῖνον, ὅστις ἦτο ἀνίκανος. Ἡ Εἰρήνη εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἐφάνη τόσον κακὴ μήτηρ καὶ εἰς τοσαύτην θηριωδίαν ἐφθασεν, ὥστε διέταξε καὶ ἐτύφλωσαν τὸν υἱὸν της τῷ 797 καὶ εὖτω ἐβασίλευσε πάλιν ἐπὶ 25 ἔτη ἀνευ ὁμως ἥς ἀνάπης τοῦ λαοῦ. Μετὰ ταῦτα ἠζήτησε νὰ λάβῃ ἄνδρα Κάρολον τὸν Μέγαν, βασι-

ΕΙΚΟΝΟΜΑΧΟΙ

Ἀφοῦ παρητήθη ἰκουσίῳ Θεοδόσιος ὁ Γ'. κατέλαβε τὸν θρόνον τῷ 717 Λέων ὁ Ἰσαυρος, ὁ στρατάρχης τῆς Ἀνατολῆς, ὅστις κατήγετο ἐξ εὐτελοῦς γένους, ἀλλ' ἀνεδείχθη ἄξιος τῆς τιμῆς ταύτης διὰ τῆς γενναιότητος καὶ συνέσειώς του. Οὗτος ἠνώρθωσεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὴν τάξιν καὶ τὴν πειθαρχίαν τοῦ στρατοῦ καὶ ἐνέπνευσε θέρρος εἰς τοὺς ὑπηκόους του ἐνδυναμώσας τὸ παντρχόθεν καταρρίον Β' ζαντινὸν κράτος. Μόλις δὲ κατέλαβε τὸν θρόνον καὶ ἀμέσως εἰ Ἀραβες ἐπολιορκήσαν καὶ πάλιν τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀλλὰ τῶρα εὖρον ἰσχυρὸν ἐχθρὸν τοιοῦτον, ὅποιον οὐδέποτε ἀπήντησαν εἰς τοὺς κατὰ τῶν Βυζαντινῶν πολέμους. Ὁ Λέων κατέστρεφεν ἐλεεινῶς τὰ πλοῖα τῶν Ἀράβων διὰ τοῦ ὑγροῦ πυρός, οἱ δὲ στρατοὶ αὐτῶν τὰ πάνδεινα ὑπέφερον ἐκ τῆς πείνης καὶ τοῦ λοιμοῦ. Κατὰ τὴν πολιορκίαν ταύτην, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἀπέκλησαν οἱ Ἀραβες τὸ Βυζάντιον καὶ κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν ἐπὶ ἓν ἔτος, ἐφονεύθησαν ἐκ μόνων τῶν Ἀράβων ἄνω τῶν 100,000. Οὕτω λοιπὸν τὸ Βυζαντινὸν κράτος καὶ πάλιν ἐσώθη διὰ τῆς ἰκανότητος τοῦ βασιλέως τούτου.

Δυστυχῶς ὁμως μετὰ ταῦτα ὁ Λέων ἀναμιχθεὶς εἰς θρησκευτικὸν ζήτημα ἐγένειεν αἰτία ν' ἀρχίσωσιν ἔριδες, αἵτινες πάλιν ἐπέφερον τὴν ἐξασθένεισιν τοῦ κράτους· διότι αἰτία τῆς τοσαύτης καταπτώσεως τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους ἦσαν αἱ θρησκευτικαὶ αὐταὶ ἔριδες, ἐκ τῶν ὁποίων ὠφελοῦμενοι οἱ ἐξωτερικοὶ ἐχθροὶ ἤρπαζον ἄλλοτε τὴν μίαν ἐπαρχίαν καὶ ἄλλοτε τὴν ἄλλην. Οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ ἔνεκα τῶν διωγμῶν ἐλάτρευον τὸν Θεὸν ἐντὸς ὑπογείων, ἐνθα δὲν εἶχον

ἀποκρούση τοὺς Βουλγάρους, οἵτινες ἐφθασαν μέχρι τῆς πρωτεύουσας, φοβηθεὶς ἔδωκε τὴν ἐξουσίαν τῇ 813 εἰς τὸν στρατηγὸν Λέοντα Ε'. τὸν Ἀρμένιον.

Λέων ὁ Ἀρμένιος ἄμχ ἀναβὰς εἰς τὸν θρόνον ἠθέλησε ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους διὰ πονηρίας· ζητήσας λοιπὸν νὰ συνδιαλεχθῇ περὶ εἰρήνης προσεπάθησε νὰ συλλάβῃ τὸν ἀρχηγὸν τῶν Βουλγάρων Κροῦμον· εὖτος ὁμοῦς κατωρθώσας νὰ ρύνη ἐξεδικήθῃ τοὺς Βυζαντινοὺς φοβερώς, διότι τὰς μὲν πόλεις, τὰς ὁποίας ἐκυρίευσε, κατέστρεψε, τοὺς δὲ κατοίκους μετώκισεν εἰς τὴν Βουλγαρίαν. Κατόπιν δὲ ὅταν ὁ ἐριθμὸς τῶν αἰχμαλώτων ἠξήθη μετεβιβάσθησαν εὗτοι πέραν τοῦ Δουνάβεως καὶ συγχωνευθέντες μετὰ τῶν ἀπογόνων τῶν Ρωμαϊκῶν ἀποίκων καὶ ἄλλων βερβάρων λαῶν ἀπετέλεσαν τοὺς σήμερον λεγομένους Ρωμούνους ἢ Βλάχους. Οἱ Βούλγαροι ἐξηκολούθησαν ἐπὶ τισι ἀκόμη χρόνον τὰς καταστροφὰς τῶν, μέχρις οὗ ὁ Λέων περιελίσσας αὐτοὺς εἰς στενὸν τι τοὺς κατέτρεξε καὶ τὰς πλείστας τῶν κατακτήσεών τιν ἐκυρίευσεν. Ὁ Κριῦμος πληγωθεὶς ἐσώθη καὶ ἔμεινε μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του ἐχθρὸς τῶν Βυζαντινῶν.

Ὁ Λέων τὰ ἐσωτερικὰ τοῦ κράτους του καλῶς μετερρύθμισε. Ἀλλ' ἐπειδὴ κατέτρεξε τὰς εἰκόνας, ὁ ἐχθρὸς του Μιχαὴλ Β'. ὁ Γρυλὸς ὑπεκίνησε συνωμοσίαν κατ' αὐτοῦ· ἀνκαλυφθείσης ὁμοῦς ταύτης, ὁ Μιχαὴλ συνελήφθη καὶ καταδικάσθη εἰς θάνατον. Ἐπειδὴ δὲ ἐπλησίαζεν ἡ ἑορτὴ τῶν Χριστουγέννων, ἀνεβλήθη ἡ καταδίκη του καὶ ἐκλείσθη εἰς φυλακὴν. Ἀλλ' οἱ συνωμῶται σφάξα-τες τὸν Λέοντα ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας κατ' αὐτὴν ταύτην τὴν ἑορτὴν τῇ 820 ἀπεφυλάκισαν τὸν Μιχαὴλ καὶ ἀνηγόρευσαν αὐτὸν δέσμιον ἀκόμη αὐτοκράτορα.

Ὁ Μιχαήλ, ὅστις διὰ τὴν τραυλότητά του Τραυλὸς ἐπωνομάσθη, ἀναβὰς εἰς τὸν θρόνον ἐκήρυξεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὅτι ἀδιαφορεῖ διὰ τὰς θρησκευτικὰς ἐριδας. Κατὰ δὲ τὰ πρῶτα τρία ἔτη ἐχθρὸς τοῦ τις στρατηγὸς Θωμᾶς ὀνομαζόμενος δυσαρεστηθεὶς κατ' αὐτοῦ ἠνώθη μετὰ τῶν Ἀράβων καὶ ἐπολιόρκησε τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἠδυνήθη νὰ κυριεύσῃ αὐτήν, οἱ ὀπαδοὶ του παρίδωσαν αὐτὸν εἰς τὸν Μιχαήλ, ὅστις ἐφόνευσεν αὐτὸν ἀπανθρώπως καὶ σκληρότατα. Ἡ ἔρις ὅμως αὕτη ἔγεινεν αἰτία μεγαλειτέρων κακῶν· διότι ἐνῷ ὁ Μιχαήλ ἐπολέμει μετὰ τοῦ υἱοῦ του κατὰ τοῦ Θωμᾶ, οἱ Ἀράβιοι τῆς Ἰσπανίας εὐρόντες εὐκαιρίαν ἐκυρίευσαν τὴν Κρήτην, τὴν ὅποιαν ἐπὶ 100 ἔτη καὶ περισσότερον ἐκράτησαν, καὶ ἐντεῦθεν εὐκολώτερον ἐλεηλάτουν τὸ Βυζαντινὸν κράτος. Ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας δὲ τοῦ Μιχαήλ τόσον ἐκολοβώθη τὸ Βυζαντινὸν κράτος, ὥστε συνίστατο ἀπὸ μόνῃν τὴν Ἑλλάδα, τὴν Μακεδονίαν, Θράκην, Ἡπειρον καὶ μικρὰν Ἀσίαν. Ὁ Μιχαήλ βασιλεύσας 9 σχεδὸν ἔτη ἀπέθανεν ἐξ ἀσθενείας τῇ 829 καὶ ἐγκατέλειπε τὸν θρόνον εἰς τὸν υἱὸν του Θεόφιλον.

Ὁ Θεόφιλος ἦτο δίκαιος, ἡσυχός, πεπαιδευμένος καὶ θὰ συγκατελέγετο μετὰ τῶν ἀρίστων Αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου, ἐὰν καὶ οὗτος δὲν ἦτο εἰκονομάχος. Ὁ Θεόφιλος ἔχων σύμβουλον καὶ ὁδηγὸν Ἰωάννην τὸν Γραμματικόν, ἀνδρα πεπαιδευμένον καὶ σπουδαῖον, ἔκαμε πλείστα ὅσα λαμπρὰ ἔργα. Ἐκτίσεν ἱκανὰ σχολεῖα, διώρθωσε τὰ οἰκονομικὰ τοῦ κράτους, ἐπροστάτευσε τοὺς λογίους, τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας καὶ ἐφρόντισε ν' ἀντιγραφῶσι καὶ συναχθῶσι τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ συγγράμματα, τὰ ὅποια παρ' καιροῦ παρημελήθησαν. Ὁ Θεόφιλος περιπλάκη εἰς πόλεμον πρὸς τὸν

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βέροιας

Καλίστην Μαμουν, επειδή όμως δεν ήδυνήθη να νικήση αυτόν, έπεμψε τόν Ίωάννην Γραμματικόν ίνα συνομιλήσῃ ειρήνην. Ο Μαμουν ήγωνίσθη πολύ να μεταφρασθῶσιν εις τήν Ἀραβικήν πολλά ἑλληνικά συγγράμματα.

Ο Θεόφιλος αποθανών τῷ 842 ἄφησε διά δικτήκης επίτροπον τοῦ ἀνηλίκου υἱοῦ του Μιχαήλ τοῦ Γ'. τήν ἐνέργειαν καί εὐλαβῇ σύζυγόν του Θεοδώραν. Αὕτη ἀναβῆσα εἰς τόν θρόνον συνεκάλεσε σύνοδον καί ἀνεπέτλησε πάλιν τὰς εἰκόνας καί οὕτω ηὔτύχησε νά παύσῃ τόν ἀπάνθρωπον ἐκείνον κατὰ τῶν εἰκονολατρῶν καταδιωγμόν· πρὸς ἀνάμνησιν δὲ τοῦ γεγονότος τούτου ὤρισε καί ἑορτὴν τήν λεγομένην «τῆς Ὁρθοδοξίας», ἣν μέχρι σήμερον ἑορτάζομεν κατὰ τὴν πρώτην κυριακὴν τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς. Ο υἱὸς τῆς ὁμοῦς Μιχαήλ ὁ Γ'. ἀναβὰς εἰς τόν θρόνον δεκαοκταετῆς ἦτο ἀνάξιος, ἀκόλαστος, ἄσωτος, φύσει μοχθηρὸς καί ἀνευ ἀνατροφῆς. Μετὰ δύο δὲ ἔτη ἀπὸ τῆς εἰς τόν θρόνον ἀναβάσεώς του ἔκλεισε τὴν μητέρα του εἰς τι μοναστήριον καί ἀναγορεύσας Καίσαρα στρατηγόν τινα Βάρδα ὀνομαζόμενον παρέδωκεν ὅλην τὴν κυβέρνησιν εἰς αὐτόν. Μετὰ τινα ὁμοῦς χρόνον ὁ Μιχαήλ δυσαρεσθηθεὶς κατὰ τοῦ Βάρδα ἐδοιοφόνησεν αὐτόν καί ἀνηγόρευσε Καίσαρα Βασίλειον τὸν Μακεδόνα, ὅστις ἂν καί κατήγετο ἀπὸ εὐτελῆ οἰκογένειαν καί ἦτο ἀμαθὴς, κατώρθωσε ὁμοῦς ἐνεκα τῶν πολλῶν φυσικῶν προτερημάτων του νά φθάσῃ εἰς ὑψηλὰ ἀξιώματα. Ο Μιχαήλ τόσο ἠγάπησε τὸν Βασίλειον, ὥστε ἔδωκεν εἰς αὐτόν σύζυγον τὴν ἰδίαν ἀδελφὴν του Εὐδοκίαν. Ἡ κατάσταση ὁμοῦς τοῦ κράτους ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἦτο θλιβερά· διότι τὴν μὲν Σικελίαν πρὸ πολλοῦ εἶχεν

(ΒΙΟΓΡΑΦ. ΙΣΤΟΡΙΑ)

5

ἀπολίσει, πολλές τῆς Ἰταλλίας πόλεις, τὰς ὁποίας μέχρι τοῦδε κατείχον οἱ Βυζαντινοί, κατέλαβον οἱ Ἀραβες, Λογγοβάρδοι καὶ ἄλλοι, καὶ τελευταῖον τῷ 865 ἀγέλη Νορμανδῶν — ἐκ τῶν ὁποίων τινὲς ἐνωθέντες μετὰ Σλαυικῶν φύλων ἀπετίλεσαν τὸ Ρωσικὸν ἔθ.ος — ὁμήσασα ἐκ τοῦ ποταμοῦ Δανάπριος εἰς τὸν Εὐξείνιον πόντον ἐληλάτῃσι τὰ παράλια καὶ τὰς νήσους καὶ ἐπολιόρκησε καὶ αὐτὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀλλὰ τρικυμία ἐπισυμβᾶσα κατέστρεψε τὸν στόλον τῶν Νορμανδῶν καὶ ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ φύγωσιν. Ὁ Μιχαὴλ ἐκτὸς τῶν δυστυχημάτων τούτων ἔφθασε καὶ εἰς τὴν μεγίστην ἀνοησίαν νὰ φιλονεικήσῃ μετὰ τοῦ Βασιλείου, τὸν ὁποῖον καὶ ἐφοβήρισεν ὅτι θὰ φονεύσῃ, ἀλλ' ὁ Βασίλειος ἐφόνευσεν αὐτὸν τῷ 867 καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΔΥΝΑΣΤΕΙΑ

Ὁ Βασίλειος ἦν καὶ ἀνέβη ἐπὶ τοῦ θρόνου διὰ φόνου καὶ συνωμοσίας ἐκυβέρνησεν ὅμως τόσοι καλῶς, ὥστε ἡ κηλις αὐτῇ τοῦ βίου του ἐξηλείφθη. Ἐφάνη δὲ εὐεργέτης τῆς πατρίδος, διότι καὶ πρὸς τοὺς ἐξωτερικοὺς πολέμους ἐφάνη εὐτυχῆς κατορθώσας νὰ γείνῃ σεβαστὸς πρὸς τοὺς ἐχθροὺς του καὶ ἐσωτερικῶς διώρθωσε τὰ οἰκονομικὰ τοῦ κράτους. Μετὰ μεγίστης δὲ οἰκονομίας κατώρθωσε νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ κράτους του χωρὶς νὰ θλίβῃ τοὺς ὀπῆκούς του· ἔκτισεν ἐκκλησίας καὶ ἐνεδυνάμωσε τὰς τέχνας καὶ τὴν ἐργατικὴν τάξιν. Ἐφάνη δὲ καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς βασιλείας του δικαιοτάτος καὶ κατ' αὐτὰς ἀκόμη τὰς

δύο δίκας τῶν συνωμοτῶν του, τοὺς ὁποίους ἰδίκασεν οὐχὶ ὥπως οἱ πρῶη· αὐτοκράτορες αὐθαιρέτως, ἀλλὰ μετὰ με-
γίστης δικαιοσύνης καὶ γλυκύτητος. Δι' αὐτοῦ ἐπ' ἱσῆς τὸ
Βυζαντινὸν κράτος ἔλαβε χαρακτηριστῆρα Ἑλληνικώτερον· διότι
ἐνῷ πρότερον ἐπίσημος γλῶσσα τοῦ κράτους ἦτο ἡ Λατι-
νικὴ καὶ μετὰ ταῦτα ἡ Λατινικὴ καὶ Ἑλληνικὴ, τῶρα
διέταξε νὰ εἶνε μόνον ἡ Ἑλληνικὴ, εἰς τὴν ὁποίαν
μετέφρασε καὶ τοὺς νόμους τοῦ κράτους, τὸ ὁποῖον εἶχε
πλῆρον ἐντελῶς ἐξελληνισθῇ. Ὁ Βασιλεὺς ἀφοῦ ἰστήριξε
τὸ καταπίπτειν ἡδὴ Βυζαντινὸν κράτος, ἀπέθανε τῷ 860
ἀφήσας διάδοχον τὸν υἱὸν του Λέοντα τὸν σοφόν.

Ἀπὸ τοῦ 850 μέχρι τοῦ 1056 ἐβασίλευσαν 14 βασι-
λεῖς, τῶν ὁποίων πολλοὶ ἦσαν ἀνάξιοι τοῦ ἀξιώματος τού-
του καὶ ἀτυχεῖς ἐφάνησαν κατὰ τοὺς πρὸς τοὺς βαρβάρους
πολέμους, ὅτε τὸ Βυζαντινὸν κράτος περικυκλοῦτο ὑπὸ τῶν
Βουλγάρων, Ρώσων, Ἀράβων καὶ ἄλλων.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν δὲ ταύτην ἰδέχθησαν τὸν χριστιανισμόν
καὶ οἱ Ρῶσοι· ἐπὶ τῆς Αὐτοκρατορίας αὐτῶν Ὁλγας, ἥτις
ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐβαπτίσθη ὑπὸ τοῦ τότε
πατριάρχου Πολυεύκτου· ἀνάδοχος δὲ αὐτῆς ἔγινεν ὁ
Αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Κωνσταντῖνος Ζ'. ὁ Πορφυρο-
γέννητος, μετονομάσας αὐτὴν Ἑλένην. Ὁ υἱὸς ὅμως αὐτῆς
δὲν ἠθέλησε νὰ βαπτισθῇ, διὰ τοῦτο ὀριστικῶς ὁ χριστιαν-
ισμὸς ἐξηπλώθη ἐν Ρωσσίᾳ ἐπὶ τοῦ ἐγγόνου αὐτῆς Βλα-
διμήρου τοῦ Μεγάλου, ὅστις, ὡς λέγουσιν, ἐπεμψε πρε-
σβείαν Ρώσων εὐγενῶν εἰς διαφόρους χώρας ἵνα ἰδῶσι καὶ
ἐξετάσωσι τὰ διάφορα θρησκευτά δια νὰ ἐκλέξωσι καὶ
παραδεχθῶσι τὸ καλλίτερον. Οὗτοι λοιπὸν οἱ εὐγενεῖς
Ρῶσοι, ἀφοῦ περιῆλθον διάφορα μέρη, ἔφθασαν καὶ εἰς

τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα τόσον θαύμασαν τὴν λαμπρότητα τῆς Ἑλληνικῆς λατρείας, ὥστε ἐπιστρέψαντες εἰς τὴν Ρωσσίαν παρέστησαν εἰς τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν Βλαδίμηρον ὅτι καλλιτέρα λατρεία εἶνε ἡ Ὀρθόδοξος χριστιανική. Τότε ὁ Βλαδίμηρος ἐδέχθη τὸ βάπτισμα καὶ ἠνάγκασε τοὺς ὑπηκόους του νὰ πράξωσι τοῦτο καὶ νὰ βαπτισθῶσι πολλὰ χιλιάδες ἐν τῷ Δνειπέρου ποταμοῦ. Μετὰ τοῦ χριστιανισμοῦ ἐσηλθὲν ἐν τῇ Ρωσίᾳ καὶ ὁ πολιτισμός, διότι οἱ Ρῶσοι πρὶν ἀσπασθῶσι τὴν ὀρθόδοξον πίστιν ἦσαν βάρβαροι καὶ ἀμαθεῖς.

Οἱ δὲ Βούλγαροι 100 περίπου ἔτη πρὸ τῶν Ρώσων ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν Βογόριδος ἐδέχθησαν τὸν χριστιανισμόν, τὸν ὁποῖον ἐδίδαξαν εἰς αὐτοὺς ὁ Μεθόδιος καὶ ὁ Κύριλλος, οἱ ἐκ Θεσσαλονίκης μοναχοὶ Ἕλληνες οἵτινες ἐκτὸς τῆς θρησκείας ἐπενόησαν τὸ Βουλγαρικὸν ἀλφάβητον καὶ ἐδίδαξαν εἰς αὐτοὺς τὴν γραπτὴν Βουλγαρικὴν γλῶσσαν· διότι οὗτοι τόσον ἄγριοι καὶ βάρβαροι ἦσαν, ὥστε οὔτε γραπτὴν γλῶσσαν εἶχον πρότερον οὔτε βιβλία καὶ συγγράμματα· τὰ πάντα λοιπὸν ὀφείλουσι οἱ ἀχάριστοι καὶ βάρβαροι Βούλγαροι εἰς ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες πρέπει νὰ ὑπερηφανευώμεθα, διότι εἰμεθα οἱ διδάσκαλοι ὅλης τῆς Εὐρώπης.

Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας τῆς ὠραίας Σπαρτιάτιδος Θεοφανοῦς, συζύγου Ρωμανοῦ τοῦ Β'. ἀνεδείχθησαν καὶ ἐδόξασαν τὸ κράτος οἱ σταατηγοὶ Νικηφόρος Φωκᾶς καὶ Λέων Φωκᾶς· διότι οὗτοι πολεμήσαντες εὐτυχῶς κατὰ τῶν Ἀράβων καὶ κυριεύσαντες τῇ 961 τὴν ἀξιόλογον νῆσον Κρήτην κατέστρεψαν τοὺς πειρατάς, οἵτινες εἶχον ἰμφολεύσῃ εἰς αὐτήν. Οὗτοι ἐκυρίευσαν εἰς τὴν Συρίαν 60 πόλεις καὶ ἐγέμισαν τὸ θησαυροφυλάκιον τοῦ κράτους δι' ἀπειραρίθμων θησαυρῶν, τοὺς ὁποίους ἔφερον ἐκ τῆς Κρήτης καὶ Συρίας.

Τῷ δι 963 ὁ Νικηφόρος κατωρθώσας νὰ λάβῃ σύζυγον τὴν Θεοφανῶ ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ ὑπὸ τοῦ λαοῦ μετ' ἀνευφημιῶν διὰ τὰ λαμπρὰ αὐτοῦ κατορθώματα.

Τὸ Βυζαντινὸν κράτος ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Νικηφόρου Φωκά ηὐξήθη, οἱ δὲ Βούλγαροι καὶ οἱ Ρῶσσοι ἐνικῆθησαν. Ἀλλὰ θελήσας μετὰ ταῦτα νὰ ἐπιφέρῃ μεταρρυθμίσεις

Τσιμισκής

τινάς, δι' ὧν παρημποδίζοντο πολλὰ καταχρήσεις, δυσχερῆσται τὸν κλῆρον καὶ τοὺς αὐλικούς, οἵτινες διενήργησαν συνωμοσίαν, τῆς ὁποίας πρωτοπόροι ἦσαν ἡ σύζυγός του καὶ ὁ περιφρονηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ἐπιφανὴς στρατηγός Τσιμισκής, ὅστις ἔλαβε τὸν θρόνον, ἀφοῦ ἐφόνευσε τὸν Νικηφόρον εἰς αὐτὸν τὸν κοιτῶνά του ἐν καιρῷ νυκτός.

Τῷ 969 λοιπὸν ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον ὁ ἐπιφανέστατος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης στρατηγὸς Ταιμισκῆς, ὅστις ἐπ' ἰσῆς ἠτύχῃσε καὶ ἀνεδείχθη ἄξιος τῆς μεγάλης ὑπολήψεως τὴν ὁποίαν εἶχεν. Οὗτος κατώρθωσε νὰ νικήσῃ παντελῶς τοὺς Βουλγάρους, οἵτινες εἶχον φθάσῃ μέχρι τῆς Ἀδριανουπόλεως, καὶ νὰ κατακτήσῃ τὴν χώραν αὐτῶν Βυζαντινὴν ἐπαρχίαν, τὴν ὁποίαν διήρσεν εἰς μικροτέρας ἐπαρχίας. Νικήσας δὲ καὶ τοὺς Ρώσους ἐστράφη πρὸς ἀνατολάς, ἐκυρίευσεν τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Συρίας καὶ ἡτοιμάζετο νὰ ὀρμήσῃ κατὰ τῶν Ἀρμενίων, ὅτε ὁ θάνατος ἀφῆρπασεν αὐτὸν ἐν τῷ μέσῳ τῶν κατορθωμάτων του.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ταιμισκῆ εἰς τὸν θρόνον ἀνέβη ὁ συνάρχων αὐτοῦ Βασιλεὺς ὁ Β'. ὁ υἱὸς Ρωμανοῦ τοῦ Β'. Οὗτος ἐπ' ἰσῆς ἠκολούθησε τὰ ἔχνη τῶν δύο ἐνδόξων προκατόχων του, ἂν καὶ πολλὰ ἐμπόδια καὶ ἐμφύλιοι ταραχαὶ παρουσιάσθησαν ἅμα τῇ εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσει του. Ὁ Βασιλεὺς, ἀφοῦ κατέπαυσε τὰς ἐμφυλίου ταραχάς, ἐστράφη κατὰ τῶν Βουλγάρων, οἵτινες εἶχον ἐπαναστατήσῃ ἔχοντες ἡγεμόνα τὸν τολμηρὸν Σαμουήλ, καὶ ἐπεχείρησεν ἐπὶ 40 ἔτη ἐκτός τινων διαλειμμάτων μακρότατον πόλεμον, κατὰ τὸν ὁποῖον συλλαβὼν 15,000 αἰχμαλώτους Βουλγάρους ἐτύφλωσεν αὐτοὺς καὶ ἐπεμψεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῶν διορίσας μονόφθαλμον ὁδηγὸν εἰς ἐκάστην ἑκατοντάδα. Ἐκ τῆς πράξεως τούτης τοῦ Βασιλεῖος, ἐκ τῆς ὁποίας ἐπωνομάσθη Βουλγαροκτόνος, τόσον κατεπαράχθησαν οἱ Βούλγαροι, ὥστε δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀντιταχθῶσι πλέον καὶ ἡ χώρα αὐτῶν ἐκυριεύθη καθ' ὅλοκληρίαν. Ὁ Βασιλεὺς νικήσας πρὸς τούτοις τοὺς Σέρβους καὶ τοὺς Κροάτας ἐξησφάλισε τὸ κράτος του.

Βασίλειος Β'. δ. Βουλγαροκτόνος

Ἄλλα ἐπ' ἴσης λαμπρά] κατορθώματα τοῦ Βασιλείου ἦσαν ἡ ἀνάκτησις ὅλων τῶν ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ χωρῶν, τὰς ὁποίας κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἀπώλεσαν οἱ Βυζαντινοί, ἀφοῦ ἐνίκησε τὸν Ὀθωνα βασιλεῖα τῶν Γερμανῶν· τοὺς δὲ διοικητὰς τῆς Συρίας ὑπεχρέωσε νὰ ἀναγνωρίσωσι τὴν κυριαρχίαν του καὶ τὸν ἡγεμόνα τῆς Ἀρμενίας νὰ συναιμολογήσῃ εἰρήνην μετ' αὐτοῦ.

Μετὰ τὸ τέλος δὲ τοῦ Βουλγαρικοῦ πολέμου διὰ τῆς Λαμίας, Θερμοπυλῶν καὶ Βοιωτίας ἐφθασεν εἰς Ἀθήνας καὶ μετὰ στρατοῦ λαμπρῶς παρατεταγμένου ἀναβὰς εἰς τὴν Ἀκρόπολιν εἰσῆλθεν εἰς τὸν Παρθενῶνα, ὅστις εἶχε

μεταβληθῇ εἰς τὴν Παναγίαν καὶ ὑψαρίσθησιν τὸν Θεὸν διὰ τὰς νίκας του. Μετὰ ταῦτα ἐν παρατάξει κατέβη εἰς Πειραιᾶ καὶ ἐκεῖθεν ἀνεχώρησεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὁ Βασίλειος νηστήσας μετὰ ταῦτα ἀπέθανε κατὰ τὸ 1025 ἐν ἡλικίᾳ 70 ἐτῶν βασιλεύσας 50 ἔτη.

Οἱ ἐπόμενοι βασιλεῖς τοῦ Μακεδονικοῦ οἴκου, ἐπὶ τῆς βασιλείας τῶν ὀπρίων ἐγένετο τὸ σχίσμα καὶ ἀπεχωρίσθη ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία τοῦ Πάπα ἀπὸ τῆς Ἀνατολικῆς ὀρθοδοξου, ἦσαν ἀνάξιοι μέχρι τοῦ τελευταίου Μιχαὴλ ΣΤ' τοῦ Στρατιωτικοῦ, ἀνδρὸς γέροντος καὶ ἀνικάνου, ὅστις ἠναγκάσθη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Ἰσακίου Α' τοῦ Κομνηνοῦ τῷ 1057 νὰ ἀφήσῃ τὸν θρόνον. Ὁ Ἰσαάκιος ἦτο ἀνὴρ ἱκανὸς καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἀρχεται ἡ βασιλεία τῶν Κομνηνῶν.

ΚΟΜΝΗΝΟΙ ΚΑΙ ΣΤΑΥΡΟΦΟΡΙΑΙ

Ὁ Ἰσαάκιος ἐφάνη ἄξιος τοῦ θρόνου, διότι προσεπάθησεν καὶ τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τοῦ κράτους του νὰ διορθώσῃ καὶ τὰ σύνορα νὰ ἐξασφαλίσῃ. Ἀποθνῶν δὲ ἄφησε διαδόχον ὅχι συγγενῇ του, ἀλλὰ τὸν Κωνσταντῖνον Η' Δούκαν, ὅστις ἐπ' ἱσῆς ἠκολούθησεν τὰ ἔγνη τοῦ προκατόχου του. Ἀποθανὼν δὲ καὶ οὗτος ἄφησε διαδόχους τοὺς τρεῖς υἱοὺς του καὶ ἐπίτροπον τοῦ θρόνου τὴν περιώνυμον διὰ τὴν πυλῦμάθειάν της σύζυγόν του Εὐδοκίαν, τὴν ὁποίαν δι' ὅρκον ἠμποδίσας νὰ λάβῃ δεύτερον σύζυγον. Αὕτη ὁμως μετὰ ἑπτὰ μῆνας κατεπάτησε τὸν ὅρκον καὶ ἐνυμφεύθη τὸν στρατηγὸν Ρωμανὸν τὸν Διογένην.

Ὁ Ρωμανὸς νυμφευθεὶς ἐνέβη εἰς τὸν θρόνον τῷ 1068 καὶ ἐκήρυξε πόλεμον κατὰ τῶν Σελσούκων Τούρκων, οἵτινες μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Ἀραβικοῦ κράτους ἠξίωθησαν καὶ κατεπλημύρησαν τὴν Ἀσίαν. Ὁ Ρωμανὸς εἰς δύο μάχας ἠτύχησε, κατὰ τὴν τρίτην δὲ ἡττάθη ὑπὸ Κολάκων ἐνίκηθη καὶ ἡχμαλωτίσθη τῷ 1071. Ἀμα ἦλθεν ἡ εἰρήσις αὕτη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν εὐθὺς ἐκηρύχθη ἔκπτωτος καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἀνήγορεύθη ὁ μεγαλύτερος τῶν υἱῶν τοῦ Κωνσταντίνου Δοῦκα Μιχαὴλ Παραπινάκης. Ὁ δὲ Ρωμανός, ἀφοῦ οἱ ἐχθροὶ μεταχειρισθέντες αὐτὸν μετὰ μεγίστης φιλανθρωπίας ἀπέλυσαν μὲ μόνον τὸν βσιλικὸν αὐτοῦ λόγον ὅτι θὰ πληρώσῃ λύτρα, προσεπάθησε διὰ διαφορῶν μίσων ν' ἀναβῇ καὶ πάλιν εἰς τὸν θρόνον, μὴ δυνηθεὶς δὲ νὰ κατορθώσῃ τοῦτο ἐτυφλώθη ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν του καὶ ἀπέθανεν εἰς ἰλσεινὴν κατάστασιν.

Μετὰ ταῦτα τὸ Βυζαντινὸν κράτος ἐκυβέρνησαν ἐπὶ 10 ἔτη ἄνδρες κατὰ πάντα ἀνάξιοι, μέχρις οὗ ὁ ἔγγονος Ἰσακίου τοῦ Κομνηνοῦ Ἀλέξιος ὁ Α΄. ἄνὴρ συνετός, γενναῖος καὶ πεπαιδευμένος κατώρθωσε νὰ γείνῃ Αὐτοκράτωρ τῷ 1081, ὅτε τὸ κράτος ἦτο ἰλσεινῶς περιζωσμένον ὑπὸ διαφορῶν ἐχθρῶν πανταχόθεν. Ἐκ δυσμῶν ὤρμησεν εἰς τὸ Βυζαντινὸν κράτος ὁ Νορμανδὸς ἡγεμὼν Ροβέρτος· τοῦτον ἀφοῦ διὰ πολλῶν πολέμων καὶ κόπων κατώρθωσε νὰ ἐκδιώξῃ, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Θράκην, διότι διάφορα Σκυθικὰ βάρβαρα ἔθνη εἰσῆλθον καὶ κατέστρεφον αὐτήν. Ἀλλ' ἐνῷ ἐπολέμει κατ' αὐτῶν, οἱ Σελσούκοι ἐξ ἀνατολῶν εὐρόντες εὐκαιρίαν ἤρπασαν πολλὰς ἐπαρχίας τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους.

Οἱ Σελσούκοι ἦσαν φυλῆς Τουρκικῆς, οἵτινες ἔζων κατ' ἐρχάς πλανώμενοι ὡς νομάδες, μετὰ ταῦτα δὲ κατάρ-

θωσαν διά τινος ἱκανοῦ ἡγεμόνος των ν' ἀσπασθῶσι τὸν Μωαμεθανισμόν καὶ ν' ἀποτελέσωσι βασιλεῖον, τὸ ὅποιον ἠὺξήθη πολὺ ἐπὶ τῶν ἀρειπῶν τοῦ 'Αραβικοῦ κράτους· οὗτοι ἐφθασαν μέχρι τῆς Νικαίας, τὴν ὅποιαν ἀνέδειξαν καὶ πρωτεύουσαν τοῦ μεγάλου κράτους των.

Ὁ 'Αλέξιος ἐπεμψε κατὰ τῶν Σελσούκων τὸν 'Ιωάννην Δοῦκαν, ὅστις καὶ ἐκλείσεν εἰρήνην μετ' αὐτῶν, αὐτὸς δὲ ἐξηκολούθησε νὰ πολεμῇ τοὺς Βουλγάρους, τοὺς ὁποίους ἐνίκητε κατὰ κράτος φονεύσας 70,000 καὶ αἰχμαλωτεύσας 3,000· ἐπιστρέψας δὲ εἰς τὴν πρωτεύουσαν νικητῆς, ἔμαθε τὴν μεγάλην κίνησιν τῶν σταυροφόρων ἐκ τῆς δύσεως, οἷτινες ἤμποδισαν μὲν ἐπὶ τινα χρόνον τὰ ἐξ ἀνατολῶν ἐρχόμενα Τουρκικὰ φύλα, ἐγένοντο ὅμως αἰτία τῆς καταστροφῆς τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, διότι ἠὺξησαν τὸν ἀριθμὸν τῶν μισθοφορικῶν στρατευμάτων τοῦ Βυζαντίου καὶ διότι πολλοὶ ξένοι κατοικήσαντες ἐντὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως διέφθειραν τὸν ἐλληνικὸν πληθυσμὸν καὶ τὰ ἥθη.

Πρώτη σταυροφορία.

Αἰτία τῆς πρώτης σταυροφορικῆς ἐκστρατείας ἦτο ἡ ἐξῆς: Ἀπὸ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἡ Αὐτοκράτειρα Ἑλένη εὔρε τὸν τίμιον σταυρὸν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ ἐκτίσεν ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ ἐκκλησίαν, ἐπεκράτησε συνήθεια, ἥτις διτηρήθη μέχρι τῆς σήμερον, ν' ἀποδημῶσιν οἱ Χριστιανοὶ εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ χάριν ψυχικῆς σωτηρίας (προσκυνηταί). Καὶ ἐν ὧν μὲν κατεῖχον τὴν χώραν οἱ ἰμπορικοὶ 'Αραβεῖς, ἠδύναντο οἱ προσκυνηταὶ νὰ μεταβαίνωσιν εἰς τοὺς ἀγίους τόπους ἀνεμποδίστως, ἀφ' ὅτου ὅμως κατέλα-

βον τὴν χώραν οἱ Σελσοῦκκοι, ὑπέφερον πολλὰς ταλαιπωρίας καὶ οἱ ἐγγύριοι Χριστιανοὶ καὶ οἱ προσκυνηταί, διότι ἔπρεπε νὰ πληρώνωσι μεγάλους φόρους. Ἐν τῷ μέσῳ λοιπὸν τῆς τοιαύτης καταστάσεως ἐνεφανίσθη ἱερημίτης καὶ προσκυνητὴς τις ὀνομαζόμενος Πέτρος Ἀμβιανίτης ὁ ἱππονομασθεὶς Κουκούπετρος. ὅστις ἔκαμε τὸ πρῶτον περὶ σταυροφορίας κήρυγμα. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος μεταβὰς εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν ἁγίων τόπων καὶ ἰδὼν τὰς θλίψεις, τὰς ὁποίας ὑπέφερον οἱ χριστιανοί, ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ συνεννοηθεὶς μετὰ τοῦ πατριάρχου ἀπεφάσισεν ἀπὸ κοινοῦ μετ' αὐτοῦ νὰ προσκαλίσῃ τοὺς χριστιανούς τῆς Δύσεως διὰ κηρύγματος εἰς βοήθειαν τῶν ἐν τῇ ἀνατολῇ ὁμοθρήσκων των. Λαβὼν δὲ ἐπιστολάς παρὰ τοῦ πατριάρχου μετέβη εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ἐπαρουσιάσθη ἐνώπιον τοῦ Πάπα Οὐρβανοῦ τοῦ Β', ὅστις ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ἄδειαν νὰ προσκαλίσῃ τοὺς χριστιανούς ἐπ' ὀνόματί του, ὅπως ἐκστρατεύσωσιν εἰς Παλαιστίνην καὶ ἐλευθερώσωσιν αὐτήν. Ὁ Πέτρος μετέβη καὶ ἐκήρυξε· τὸ δὲ κήρυγμα εὐχαρίστως ἰδέχθησαν οἱ χριστιανοὶ μάλιστα τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας καὶ τῶν Κάτω χωρῶν. Ὁ Οὐρβανὸς ἐκτὸς τοῦ κηρύγματος τοῦ Πέτρου συνέκλεισε καὶ δύο συνόδους ἐν Πλακεντίᾳ καὶ Κλερμοντίῳ τῆς νοτίου Γαλλίας, εἰς τὰς ὁποίας συνηθροίσθη ἀναρίθμητον πλῆθος, καὶ κατέπεισε τοὺς παρόντας νὰ βοηθήσωσι τὸν Πέτρον.

Τὸ κήρυγμα τοῦ Πάπα τοσαύτην ἐντύπωσιν ἐπροξένυσεν εἰς πάντας, ὥστε ὅλοι ὁμοφώνως παρεδέχθησαν τὴν πρόσκλησιν καὶ ἐφώνησαν αὐτῷ Θεὸς τὸ θέλει· δηλαδὴ εἶνε ἡ θέλησις τοῦ Θεοῦ νὰ ἐκστρατεύσωμεν εἰς βοήθειαν τῶν

ἐν τῇ ἀνατολῇ χριστιανῶν. Χιλιάδες τότε χριστιανῶν ὠρκίσθησαν νὰ ἐκστρατεύσωσιν ἄλλοι μὲν ἕνεκα τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος, ἄλλοι διὰ νὰ μὴ ἐγκαταλείψωσι τοὺς φίλους των, ἄλλοι διὰ νὰ μὴ νομισθῶσιν ἀνάνδροι καὶ ἄλλοι διὰ νὰ φύγωσι τοὺς δαίειστὰς των. Οἱ ἐκστρατεύσαντες ἔρραψαν εἰς τὸν δεξιὸν ὠμὸν των ἐρυθρὸν σταυρόν, ἐκ τοῦ ὁποῦ ὠνομάσθησαν Σταυροφόροι, οἱ δὲ κληρικοὶ ὑπετχέθησαν εἰς ἐκείνους, οἵτινες ἐμελλον νὰ ἐκστρατεύσωσιν, ὡς ἀνταμοιβὴν τὴν ἄφεισιν τῶν ἁμαρτιῶν των.

Ἦρχισαν λοιπὸν μετὰ ταῦτα νὰ προετοιμάζωνται πολλοὶ ἡγεμόνες καὶ κληρικοὶ μέγας ἐνθουσιασμός ἐπεκράτει καὶ οὐδεὶς ἐπεθύμει νὰ μείνῃ. Ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ προετοιμασίαι αὗται ἐφαίνοντο εἰς τὸν λαὸν ὅτι ἐβράδυναν, τῇ 1096 στίφῃ ἄτακτα καὶ κακῶς ὠπλισμένα ἀνεχώρησαν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Πέτρου καὶ ἄλλων δύο διευθυνόμενα εἰς Παλαιστίνην· ἀλλ' ἐνῷ διέβαινον διὰ τῆς Οὐγγαρίας καὶ Γερμανίας παρεδόθησαν ἕνεκα τῆς πενίας των εἰς ἄρπαγὰς καὶ φόνους μέλιστα κατὰ τῶν Ἰουδαίων. Οἱ Οὐγγροι τότε ὀργισθέντες ἐκ τούτου ἐφόνευσαν πολλούς, οἱ δὲ σωθέντες ἐφθασαν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐζήτησαν βοήθειαν ἀπὸ τὸν Αὐτοκράτορα Ἀλέξιον, ὅστις διέταξεν ἀμέσως νὰ ὀδηγήσωσιν αὐτοὺς εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἀλλ' εἰσελθόντες εἰς τὸ Τουρκικὸν ἔδαφος, ἐνῷ ἐλήττεον, ἐπιπτον ἀγέληδόν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων καὶ ἐφονεύοντο. Οὕτω λοιπὸν 10,000 πρὶν εὐρωσι τὸν ἅγιον τόπον εὐρον ἐκεῖ τὸν ἴδιον τάφον των, ὅλγχοι δὲ μόνον σωθέντες ἐπίστρεψαν εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Μετὰ τὴν καταστροφὴν ταύτην τὸν Αὐγούστον τοῦ 1096 ἀνεχώρησεν ὁ πρῶτος τακτικὸς στρατὸς τῶν σταυροφόρων ὑπὸ
Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὸν Δουκά Γοδοφρέδον τὸν Βυλλιόνου καὶ διέβη διὰ τῆς Γερμανίας καὶ Οὐγγαρίας, ἐνῷ ὁ Γάλλος ἡγεμὼν Οὐγων διὰ θαλάσσης μετέβη εἰς τὸ Δυρράχιον ἀλλ' ἐπειδὴ προσεφέρθη αὐθαδῶς πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Ἀλέξιον, οὗτος διέταξε νὰ συλλάβῃσιν καὶ φέρωσιν αὐτὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐνθα ἐκράτει φοβούμενος μὴ οἱ ἐρχόμενοι ἐκ τῆς δύσεως στρατοὶ λεηλατήσωσι τὴν ἐπικράτειάν του. Εἰς βοήθειαν τοῦ Οὐγωνος ἦλθεν ὁ Γοδοφρέδος, ὁ δὲ Ἀλέξιος ἀπέλυσε μὲν αὐτὸν ἔλαβεν ὁμως μεθ' ὅρκου ὑπόσχεσιν ὅτι θὰ παραδώσωσιν εἰς αὐτὸν τὰς Τουρκικὰς ἐπαρχίας, τὰς ὁποίας ἤθελον κυριεύσῃ. Τοὺς σταυροφόρους ὠδήγησαν οἱ Βυζαντινοὶ διὰ τοῦ Βοσπόρου εἰς τὴν Ἀσιατικὴν περὰ τὴν ἑλῆν, ἐνθα ἠνώθησαν μετὰ τοῦ Γοδοφρέδου καὶ ἄλλοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ αὐτὸς ὁ Πέτρος. Εἰς τινα δὲ πεδιάδα πλησίον τῆς Νικαίας ὁ Γοδοφρέδος ἠρίθμησε τὸν στρατὸν καὶ εὔρε ὅτι ἦσαν 300.000 πεζοί, 100.000 ἵππεῖς, πάντες δὲ μετὰ τῶν γυναικῶν, παιδῶν, καλογέρων καὶ ὑπηρετῶν συνεποσοῦντο εἰς 600.000.

Ἡ πρώτη πολεμικὴ πράξις τῶν σταυροφόρων ἦτο ἡ πολιορκία τῆς Νικαίας, ἣτις ἦτο καθ' ἑδρὰ τῶν Σελσούκων. Ἡ πολιορκία αὕτη, ἣτις διήρκετεν ἑπτὰ ἐβδομημέτε, ἐγένετο ἀτάκτως, ἀλλὰ μεθ' ὅλα ταῦτα ἡ πόλις ἐκυριεύθη καὶ παρεδόθη εἰς τὸν Βυζαντινὸν Αὐτοκράτορα Ἀλέξιον τὸν Κομνηνόν. Μετὰ ταῦτα ἐπροχώρησαν οἱ σταυροφόροι ἐπαθον ὁμως τὰ πάνδεινα ἐνεκα τῆς πείνης καὶ τῆς υπερβολικῆς θερμότητος· πλείστοι δὲ κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν ταύτην ἀπέθανον. Ἐκτὸς τούτων διχόνοια μεταξὺ αὐτῶν ἐπέφερε τὴν διαίρεσιν τοῦ στρατοῦ εἰς δύο μέρη, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ μὲν ἐν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Βαλδουίνου ἀδελφοῦ τοῦ Γοδοφρέδου ἀποχωρισθὼν ἐκυρίευσεν τὴν Ἐδεσσαν καὶ ἱδρυσεν ἐκεῖ

μικρόν βασιλείον, τὸ δὲ ἑτερον ἐπολιόρησε τὴν Ἀντιόχειαν ἐπὶ ἑννέα μῆνας, κατὰ τοὺς ὁποίους ὑπέστη τὰ πάνδεινα ἕνεκα τῆς πείνης μὴ δυνάμενον νὰ κυριεύσῃ αὐτήν διότι ἦτο ὀχυρά. Κατὰ τὴν πολιορκίαν ταύτην πολλὰ χιλιάδες ἀπέθανον, ἄλλοι ἔφυγον καὶ ἄλλοι διεσπάρησαν· μόλις δὲ μετὰ παρήλυσιν πολλοῦ χρόνου εἰς ἐκ τῶν ἀρχηγῶν κατώρθωσε νὰ πείσῃ ἀρνησέθῃσιν τινὰ ἵνα παραδῶσιν πύργον τινὰ ἰσχυρότατον, τὸν ὅποιον αὐτὸς ἐφύλαττε καὶ οὕτω τῷ 1098 διὰ προδοσίας εἰσῆλθον οἱ σταυροφόροι καὶ ἐκυρίευσαν τὴν Ἀντιόχειαν.

Μετὰ ταῦτα οἱ σταυροφόροι ἐπροχώρησαν πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ, τὴν ὅποιαν δυσκόλως ἠδύνατο νὰ κυριεύσωσι, διότι ἔμειναν μόλις 40,000 καὶ τούτων οἱ ἡμίσεις ἀνέκα-
νοι πρὸς μάχην, ἐνῶ ἡ Ἱερουσαλήμ ἐφυλάττετο ὑπὸ 60,000 Τούρκων. Φθάσαντες ὅμως εἰς ὕψος τι καὶ ἰδόντες ἐκείθεν τὴν Ἱερουσαλήμ κατώρθωσαν νὰ κυριεύσωσιν αὐτήν τὴν 15 Ἰουλίου τοῦ 1099. Τῆς πρώτης δὲ ταύτης σταυροφορίας ἡ λαμπροτέρα πρᾶξις ἦτο ἡ ἄλωσις τῆς Ἱερουσαλήμ, κατὰ τὴν ὅποιαν θαυμαστὴν ἀνδρίαν ἔδειξαν οἱ σταυροφόροι.

Οἱ Χριστιανοὶ κυριεύσαντες τὴν Παλαιστίνην ἀνέδειξαν ἐκεῖ βασιλείον χριστιανικὸν μὲ πρωτεύουσαν τὴν Ἱερουσαλήμ, τῆς ὁποίας βασιλεῖα ἐκήρυξαν τὸν εὐσεβέστατον καὶ ἀνδρειότερον πάντων τῶν ἡγεμόνων Γοδφρέδον τὸν Βυλιόνου. Τὸ δὲ νέον βασιλείον τῆς Ἱερουσαλήμ διοργανώθη ὅπως ἦταν τὰ τότε βασιλεῖα τῆς Δύσεως κατὰ τὸ τιμαριω-
τικὸν σύστημα· δηλαδὴ ἐν τῇ Δύσει ὅταν ἐκυριεύετο χώρα τις διηρεῖτο εἰς τρία μέρη, καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐλάμβανεν ὁ βασιλεὺς, τὸ δεύτερον ἐμοιράζετο ὡς ἐλεύθερον κτῆμα με-
ταξὺ τῶν πολεμιστῶν, οἵτινες ὑπεχρεοῦντο νὰ ἐκστρατεύωσι

καὶ τὸ τρίτον ἔμεινε εἰς τοὺς παλαιοὺς κατοίκους, οἵτινες ἔγινοντο ὑποτελεῖς φόρου. Διὰ τὴν συνδύσιν δὲ ὁ βασιλεὺς καλλίτερον τοὺς ἐλευθέρους μετὰ τοῦ θρόνου, εἰδὼς εἰς τινὰς ἐξ αὐτῶν τιμᾶρχία τινα ἐκ τῆς χώρας, ἣν αὐτὸς ἐλάμβανεν, ἅτινα ὠνομάζοντο τιμάρια ἢ φέουδα· καὶ ὁ μὲν δίδων ὠνομάζετο κύριος τοῦ τιμαρίου ὁ δὲ λαμβάνων ὑποτελής.

Ὁ Γοδοφρέδος ἐστερέωσε τὸ βασιλείον του καλλίτερον, ἀφοῦ ἐνίκησε καὶ τὸν βασιλέα τῆς Αἰγύπτου, ὅστις ἤρχετο κατ' αὐτοῦ. Ἄλλ' ἐν ἔτος μετὰ τὴν ἀναγόρευσιν του ἦτοι τῇ 1100 ἀπέθανε καὶ ἀνηγορεύθη βασιλεὺς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Βαλδουῖνος ὁ Α΄, ὁ ἄρχων τῆς Ἑδέσσης.

Τοιοῦτον τέλος ἔλαβεν ἡ πρώτη σταυροφορία· ὁ δὲ Ἀλέξιος ἀφοῦ κατῴρθησε νὰ διαφυλάξῃ τὴν αὐτοκρατορίαν του ἀπὸ τῶν σταυροφόρων νικήσας τοὺς Σκύθας καὶ διαφόρους ἄλλους λαοὺς καὶ ἐξασφαλίσας τὸ κράτος του ἐνησυχολήθη τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς του εἰς τὸ νὰ καταπαύσῃ τὰς ταραχὰς τῆς Ἐκκλησίας, μέχρις ὅτου τὸ 1118 ἀπέθανε· τὸν δὲ βίον αὐτοῦ ἔγραψεν ἡ περιώνυμος θυγάτηρ του Ἄννα ἡ Κομνηνὴ. Τὸν ἱκανὸν καὶ συνετὸν Ἀλέξιον διεδέχθη ὁ ἀνδρείος υἱὸς του Ἰωάννης ὁ Κομνηνός, ὅστις ἐπωνομάσθη Καλοικώωνης. Ἠκολούθησε δὲ καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ οὗτος τὸν δρόμον τοῦ πατρὸς του πολεμήσας γενναίως κατὰ τῶν ἐχθρῶν, οἵτινες περιεκύκλωσαν καὶ πάλιν τὸ Βυζαντινὸν κράτος. Οἱ ὑπήκοοί του τὸν ἠγάπων, οἱ δὲ ἐχθροὶ του ἐφοβοῦντο αὐτὸν διὰ τὴν ἀνδρίαν του.

Μετά τὸν θάνατον τοῦ Ἰωάννου ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον ὁ υἱὸς του Μανουὴλ ὁ Κομνηνός, ὅστις ὑπῆρξε γενναιότερος τοῦ πατρὸς του καὶ ὁ ἔσχατος τῶν ἐνδόξων Κομνηνῶν βασιλέων. Ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐγένετο ἡ δευτέρα σταυροφορία κατὰ τὸ 1147.

Δευτέρα σταυροφορία

Τὸ βασίλειον τῆς Ἱερουσαλήμ διετηρήθη ἐπὶ 45 ἔτη ἐν ὧσφ δῆλα δὴ ἐξηκολούθουν νὰ ἔρχωνται εἰς βοήθειαν αὐτοῦ σταυροφόροι ἐκ τῆς Δύσεως. Ὅταν ὁμως ἐπαυσαν οὗτοι, ὑπέπεσεν εἰς πολλοὺς κινδύνους ἕνεκα τῶν προσβολῶν τῶν ἑθρῶν καὶ οἱ Χριστιανοὶ εὗρέθησαν εἰν θέσιν ἐπικίνδυνον, μάλιστα ἀφοῦ ὁ Σουλτάνος τοῦ Χαλεπίου κυριεύσας κατέστρεψε τὴν Ἑδεσσαν, τῆς ὁποίας τοὺς κατοίκους κατέσραξε καὶ ἠπέλιψε καὶ αὐτὴν τὴν Ἱερουσαλήμ. Ἡ εἰδησις αὕτη ἐπροξένησε τοσαύτην ἐντύπωσιν εἰς τὴν Δύσιν, ὥστε ὁ ἁσκητὴς ἅγιος Βερνάρδος λαβὼν τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ Πάπα ἤρχισε νὰ κηρύττῃ καὶ νὰ παρακινῇ τὸν λαὸν νὰ ἐκστρατεύσῃ εἰς τὰ ἅγια χώματα πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν Χριστιανῶν. Ἡ διδασκαλία τοῦ Ἁγίου Βερνάρδου κατάρθωσε ν' ἀνέβῃ καὶ πάλιν εἰς τὰς καρδίας τῶν λαῶν τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα καὶ οὕτω ἔλαβον τὸν σταυρὸν ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Λουδοβίκος ὁ Ζ', καὶ τῆς Γερμανίας Κορράδος ὁ Γ'. Κατὰ δὲ τὸ ἔαρ τοῦ 1147 ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Γερμανίας ὁ Κορράδος μὲ μεγαλοπρεπέστατον στρατὸν καὶ διὰ τῆς Οὐγγαρίας μετέβη εἰς τὸ Βυζαντινὸν κράτος, διὰ τοῦ ὁποίου ὅπως καὶ οἱ πρῶτοι σταυροφόροι ἀπελιδόσθη εἰς τὴν Ἀσίαν, ἐνθα συνηγέθη μετὰ τοῦ Λουδοβίκου. Ἀλ-

λά μέχρις οὐ φθάσωσιν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ ὑπέστησαν τὰ πάνδεινα ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως τροφῶν καὶ τῶν ἐπιθίσεων τῶν Τούρκων· ἀφοῦ δὲ ἐσύναξαν τὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ μετὰ τῶν βασιλείων τῆς Ἱερουσαλήμ ἐξεστράτευσαν κατὰ τῆς Δαμασκού, τὴν ὁποίαν ἐπολιόρκησαν, ἀλλ' εἰς τὴν πολιορκίαν ταύτην, ἂν καὶ ἐπολέμησαν ἀνδρείως, ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσι, διότι τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ στρατοῦ αὐτῶν κατεστράφη ὑπὸ τῶν Τούρκων· μετὰ ταῦτα ὁ μὲν Κορραδος εὐθὺς ἐπέστρεψεν εἰς τὴν ἐπικράτειάν του, ὁ δὲ Λουδοβίκος ἀφοῦ διῆλθε τὸν χειμῶνα εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἐπέστρεψεν εἰς τὰ ἴδια.

Ὁ δὲ Μιχαὴλ ἀφοῦ παρῆλθεν ὁ κίνδυνος τῶν σταυροφόρων ἐξεστράτευσεν κατὰ τῶν Νορμανδῶν τῆς Σικελίας, παρὰ τῶν ὁποίων ἐκυρίευσεν πολλὰς πόλεις τῆς Ἰταλίας. Μετὰ ταῦτα στραφείς κατὰ τῆς Οὐγγαρίας καὶ Σερβίας, ἥτις ὁποκινουμένη ὑπὸ τῆς Οὐγγαρίας ἐπανάστη κατὰ τῶν Βυζαντινῶν, τὴν μὲν Σερβίαν ὑπέταξε πάλιν, τοὺς δὲ Οὐγγρούς ἐτιμώρησεν ἀφαιρέσας ἀπ' αὐτῶν τὴν Βοσνίαν. Περὶ τὰ τέλη ὁμῶς τοῦ βίου του ὁ Μανουὴλ ἐφάνη ἀτυχής· διότι νικηθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἠναγκάσθη τῇ 1174 νὰ συνεμολγήσῃ εἰρήνην ἐπιβλαβὴ δι' αὐτόν.

Ἀποθανόντος τοῦ Μανουὴλ ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον ὁ ἀγγλικὸς υἱὸς του Ἀλέξιος ὁ Β'. τὸν ὁποῖον ἐπιτρόπευεν ἡ μήτηρ του, ἥτις ἐκυβέρνησε κακῶς. Ἐκ δὲ τῆς καταστάσεως ταύτης ὠφεληθεὶς Ἀνδρόνικος ὁ Α'. ἐξάδελφος τοῦ ἀποθανόντος Μανουὴλ, ἀνὴρ πανουργότατος, μοχθηρότατος καὶ ἀχρεστάτος ἐσῆλθε μετὰ μεγάλης δυνάμεως εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐφόνησε τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ Ἀλεξίου, ἐννιξέ τὴν

Αὐτοκράτορα μετὰ τῆς μητρὸς του καὶ ἀνέβη ἐπὶ τοῦ θρόνου.

Τὰ πλεῖστα ἔργα τοῦ Ἀνδρονίκου ἦσαν φένοι καὶ ἐξορίαι τῶν συγγενῶν του καὶ ἀρχόντων, ἂν καὶ εἰς περιστάσεις τινὰς ἐφάνη δίκαιος καὶ συνετός· ἐφρόντισε δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον περὶ τῶν πτωχῶν καὶ ἐπιχειρήσει νὰ κτίσῃ μεγάλας οἰκοδομὰς ἵνα δώσῃ ἐργασίαν εἰς τὸν λαόν. Τόσον ὁμως ἦτο ἀνίκατος νὰ κυβερνήσῃ, ὥστε πολλὰ μέρη τοῦ κράτους του ἐκυριεύθησαν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν καὶ μάλιστα οἱ μὲν Οὐγγροι ἐκυρίευσαν τὴν Σερβίαν, οἱ δὲ Νορμανδοὶ ἐκτὸς τῆς Σικελίας τὴν Θεσσαλονίκην καὶ ἐπροχώρησαν πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Τότε ὁ Ἀνδρόνικος ἐξῆλθε κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ Ἰσαάκιος ὁ Β'. ὁ ἐπονομαζόμενος Ἀγγελος κατάρθωσε δι' ἐπαναστάσεως ν' ἀναγορευθῇ Αὐτοκράτωρ· ὁ λαὸς ὑπετάγη εἰς αὐτόν ὡς εἰς σωτῆρὰ του, τὸν δὲ Ἀνδρόνικον ἐκήρυξεν ἐκπτωτον τοῦ θρόνου. Ὁ Ἀνδρόνικος ἀπελπισθεὶς προσπαθεῖ νὰ καταφύγῃ εἰς τοὺς Σκύθας, ἀλλὰ συλλαμβάνεται καὶ φέρεται εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐνθα θανατοῦται ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἀνηλεῶς.

Ἰσαάκιος ὁ Β'. ἦτο ἀνὴρ ἀνάνδρος, ἀδύνατος καὶ ἀκόλαστος, τὴν δὲ κυβέρνησίν του ἠκολούθησαν δυστυχήματα πολλὰ. Καὶ τοὺς μὲ Νορμανδοὺς ὡς ἐκ τύχης κατάρθωσε νὰ ἐκδιώξῃ, ἀπὸ δὲ τῶν Οὐγγρων ἔλαβε τὴν Σερβίαν διὰ χρημάτων· διὰ νὰ εἰσπράξῃ δὲ ταῦτα ἐζήτησε νὰ φορολογήσῃ ἐκτάκτως τοὺς Βλάχους καὶ Βουλγάρους, οἵτινες ἀπὸ τοῦ 1018 ὅτε ἐνίκησεν αὐτοὺς Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος, ἐπλήρωνον μόνον ἐτήσιόν τινα φόρον. Οἱ Βούλγαροι ὁμως ὀργισθεῖτες ἐκ τούτου ἐπανέστησαν κατὰ τῶν Βυζαντινῶν καὶ συνέστησαν τῷ 1186 τὸ νέν Βουλγαρικὸν βασίλειον. Ἐκτοτε οὗτοι ἤρχισαν πάλιν νὰ καταστρέφωσι τὸ Βυζαντι-

νὸν κράτος, ἐνῶ μέχρι τοῦδε ἡ ἐπαρχία αὕτη ἦτο ἡσυχος. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἰσαακίου τὸ Βυζαντινὸν κράτος ἦτο εἰς κακίστην κατάστασιν, διότι οὗτος ζῶν ἐν μέσῳ ξένων, οἵτινες εἶχον καταπλημμυρῆσιν τὴν πρωτεύουσάν, ἦτο ἀρχηγὸς στρατευμάτων, τῶν ὁποίων τὸ πλεῖστον μέρος ἦσαν ξένοι. Ἐκτὸς τούτων ὁ Ἰσαάκιος συνεμάχησε μετὰ τοῦ ἀνδρείου Σαλαδίν, Σουλτάτου τῆς Αἰγύπτου, κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Γερμανίας Φρειδερίκου Βαρβαρόσα, ὅστις ὡδήγησεν τὴν τρίτην σταυροφορικὴν ἐκστρατείαν.

Τρίτη σταυροφορία

Αἰτία τῆς τρίτης σταυροφορίας ἦτο ἡ ἐξῆς: Ὁ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τῆς Ἱερουσαλὴμ Ἀμπαρίχος ἐκστρατεύσας κατὰ τῆς Αἰγύπτου δις ἠνάγκασε τὸν Βεζήρην αὐτῆς Σακὴρ νὰ ζητήσῃ βοήθειαν παρὰ τοῦ Νουρεδδίν Σουλτάτου τοῦ Χαλέπιου. Ὁ δὲ Νουρεδδίν ἐπεμψε τότε τοὺς μισθοφόρους τοῦ Κούρδου ἐπὶ τὴν ἀρχηγίαν τῶν δύο γενναιοτέρων Κούρδων Σιρκούς καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ Σαλαδίν ὁ Σιρκούχ ὁμῶς ἀφ' οὗ ἠνάγκασε τὸν Ἀμπαρίχον νὰ υποχωρήσῃ κατέλαβε τὴν Αἴγυπτον ὑποσκελίσας τὸν Σακὴρ. Ἀλλ' ἀποθανόντος με' ὀλίγον τοῦ Σιρκούχ ἔγινε Βεζήρης τῆς Αἰγύπτου ὁ Σαλαδίν, ὅστις ἦτο ἀνδρεῖος, δίκαιος εὐεργετικὸς καὶ μεγαλόφρων. Ὁ Σαλαδίν τῷ 1184 ἐκστρατεύσας κατὰ τῆς Συρίας ἐκυρίευσεν τὴν Δαμασκόν, τὴν εὐδαίμονα Ἀραβίαν καὶ ἄλλας πολλὰς πόλεις παρὰ τὸν Τίγριν καὶ Εὐφράτην καὶ τελευταίον καὶ αὐτὸ τὸ Χαλέπιον. Ἐκτοτε ἀρχὼν καὶ προστατὴς τῆς Μωαμεθανικῆς πίστεως ὄλων τῶν Μωαμεθανῶν τῶν χωρῶν ἐκείνων ἦτο αὐτός. Ἐνῶ δὲ τὸ Μωαμε-

Θανικὸν κράτος ἡῤξανε καὶ ἐνισχύετο καθ' ἐκάστην, τὸ βασιλείον τῆς Ἱερουσαλὴμ κατεσπαράσσετο ὑπὸ ἐσωτερικῶν διχονοιῶν καὶ ἐρίδων, τὸ ὁποῖον ἤδη εἶχε μέγιστον καὶ ἐπικινδυνωδέστερον ἐχθρόν, τὸν Σαλαδίν· οὗτος συνωμολόγησε μὲν εἰρήνην μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἀλλ' ὅταν μετὰ ταῦτα Χριστιανὸς τις ἱππότης πρεσέβαλε τὴν μητέρα αὐτοῦ, ἥτις ἤρχετο εἰς προσκύνησιν εἰς τὴν Μέκκαν, ἀρπάσας τοὺς θησαυροὺς τῆς καὶ φονεύσας τοὺς συνοδεύοντας αὐτήν, ὥρμησε μεθ' ὅλης τῆς δυνάμεώς του κατὰ τοῦ ἱεροῦ βασιλείου τῆς Ἱερουσαλὴμ τῷ 1187 καὶ εἰς τὴν παρὰ τὴν Τιβεριάδα μάχην νικήσας κατὰ κράτος τοὺς Χριστιανοὺς ἱκυρίευσεν ὅλην τὴν παραλίαν τοῦ βασιλείου τῆς Ἱερουσαλὴμ. Τῇ δὲ 3ῃ Ὀκτωβρίου τοῦ 1187 ὁ Σαλαδίν ἱκυρίευσεν καὶ αὐτὴν τὴν Ἱερουσαλὴμ εἰς τοὺς κατοίκους τῆς ὁποίας ἐφάνη πολὺ φιλόνηθρωπος. Οὕτω λοιπὸν τὸ Χριστιανικὸν βασίλειον τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀφοῦ διετηρήθη 88 ἔτη ἔπεσε πάλιν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων.

Ἡ εἰδησις αὕτη μεγίστην ταραχὴν καὶ φόβον ἐπροξένησεν εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ πάντες σχεδὸν οἱ κάτοικοι τῆς Δύσεως ἀπεφάσισαν νὰ τρέξωσιν εἰς βοήθειαν τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ Χριστιανῶν. Οἱ τρεῖς δὲ ἰσχυρότεροι βασιλεῖς τῆς Δύσεως Φρειδερίκος ὁ Βαρβαρόσας (Ξανθογένειος) τῆς Γερμανίας, ὁ Φίλιππος Αὐγουστός Β' τῆς Γαλλίας καὶ Ριχάρδος ὁ Λεοντόκαρδος τῆς Ἀγγλίας ἔλαβον τὸν σταυρὸν καὶ ἐπεχείρησαν τὴν λαμπροτέραν τῶν μέχρι τοῦδε σταυροφοριῶν. Πρῶτος δὲ πάντων ὁ μέγας βασιλεὺς τῆς Γερμανίας Φρειδερίκος ἀφοῦ νύξῃσιν ἐνδόξως τὸ κράτος του καὶ διέταξε ὁμοπρὸς τὰ κατὰ τὴν Γερμανίαν ἀπεφάσισεν ὑπὸ τῆς μεγάλης αὐτοῦ εὐλαβείας κινούμενος νὰ σταυροφορήσῃ καὶ ἐλευ-

θερώσῃ τὸν ἄγιον τόπον ἐν ἡλικίᾳ 67 ἐτῶν. Τὸν μῆνα λοιπὸν Μάιον μετὰ λαμπροῦ 30,000 στρατοῦ ἀνεχώρησε διὰ μέσου τῆς Οὐγγαρίας, ἐνθα ὑπεδέχθησαν αὐτὸν λαμπρῶς, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ Βυζαντινὸν κράτος, διὰ τοῦ ὁποίου, ὥς καὶ οἱ προηγηθέντες σταυροφόροι, ἐμελλε νὰ ἀποβιβασθῇ εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἐπεμψε λοιπὸν δις πρέσβεις πρὸς τὸν Βυζαντινὸν Αὐτοκράτορα Ἰσαάκιον Β'. τὸν Ἄγγελον, ὅστις φοβούμενος τὸ πλῆθος τοῦ στρατοῦ του ἐκλείπει τὰς πύλας τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ δὲ Φρειδερίκος ὀργισθεὶς ἐκ τούτου κυριεύει τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ ὅλην τὴν μέχρι Μακεδονίας Θρακικὴν χώραν καὶ ἐξαναγκάζει τὰ Βυζαντινὰ πλοῖα νὰ μεταφέρωσι τὸν στρατὸν του εἰς τὴν Ἀσίαν τὸν Μάρτιον τοῦ 1190. Τὴν διάβασίν του ἠθέλησε νὰ ἐμποδίσῃ ὁ Σουλτάνος τοῦ Ἰκονίου, ἀλλ' ὁ Φρειδερίκος κατανικήσας ὅλα τὰ ἐμπόδια ἔφθασε πρὸ τοῦ Ἰκονίου καὶ ἔγεινε κύριος τῆς πολυανθρώπου ταύτης πόλεως. Κατάρθωσε δὲ διὰ τῆς αὐστηραῆς τοῦ στρατοῦ πειθαρχίας νὰ φθάσῃ μὲχοι τῆς Κιλικίας χωρὶς νὰ πάθῃ τὸν ὀλεθρὸν, τὸν ὁποῖον ἔπαθον οἱ προηγηθέντες σταυροφόροι. Ἐν Κιλικίᾳ ὁμοῦ οἱ Γερμανοὶ ἔπαθον μεγίστην συμφορὰν· διότι ὀρμήσας ὁ Φρειδερίκος νὰ διέλθῃ ἑφιππος τὸν ὀρμητικὸν ποταμὸν Σάλεφον ἐπνίγη καὶ οὕτω ἐματαιώθη τὸ ἔργον του.

Μετὰ ταῦτα ἐκ μὲν τῶν Γερμανῶν ἱπποτῶν ἄλλοι μὲν ἀμέσως ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πατρίδα των, ἄλλοι δὲ ἠκολούθησαν τὸν δεῦτερον υἱὸν τοῦ Βαρθολομαίου Φρειδερίκον, ὅστις προχωρήσας καὶ τὰ πάνδεινα ὑποστάς, ἠνώθη μετὰ τοῦ Γουίδωνος τοῦ ἐκπτώτου βασιλέως τῆς Ἱερουσαλὴμ, ὅστις ἐπολιόρκει τότε τὴν Πτολεμαίδα. Οἱ δὲ βασιλεῖς τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, ἂν καὶ τὸ πρῶτον τοῦ Φρειδερίκου

ὑπεσχίθησαν νὰ σταυροφορήσωσιν, ἐξετράτευσαν ὁμῶς πολὺ ἐργότερον αὐτοῦ ἕνεκα τῶν ἀμοιβαίων ἐρίδων. Ἐπὶ τέλους ὁμῶς τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1190 ἀναχωρήσαντες διὰ θαλάσσης συνηνητήθησαν εἰς τὴν Μεσσήνην· ἀλλ' ὁ βασιλεὺς τῆς Σικελίας Ταγκρέδος ὑποπτευθεὶς καὶ τοὺς δύο, τὸν μὲν Φίλιππον φιλικῶς ἐδέχθη, τὸν δὲ Ριχάρδον ἀπέπεμψεν, ὅστις τότε ἐκυρίευσεν τὴν Μεσσήνην καὶ ἔστησε τὴν σημαίαν του ἐπ' αὐτῆς. Μετὰ πολλὰς τέλους πάντων ἐρίδας συνεβιάσθησαν καὶ ἀναχωρήσαντες ἐκ τῆς Μεσσήνης ἐφθάσαν εἰς τὴν Παλαιστίνην, ἔνθα εὗρον τοὺς χριστιανούς πολιορκοῦντας τὴν Πτολεμαῖδα, τὴν ὅποιαν ἐκυρίευσαν διὰ τῆς τόλμης καὶ ἀνδρίας τοῦ Ριχάρδου, ὅστις οὐδένα ἀνώτερον αὐτοῦ κατὰ τὴν ρώμην καὶ τόλμην εἶχεν. Ἀφοῦ ὁμῶς ἐκυριεύθη ἡ Πτολεμαῖς, ὁ Ριχάρδος ἐφάνη πολὺ ὑπερήφανος καὶ ἐφέρετο ὡς ἄρχων ἀνώτατος τοῦ στρατοῦ περιυβρίσας καὶ αὐτοὺς τοὺς μείναντας Γερμανούς· διὰ τοῦτο συνέβησαν καὶ πάλιν ἐρίδες, ἕνεκα τῶν ὁποίων ὁ Φίλιππος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Γαλλίαν ἀφήσας ἐκεῖ μέρος στρατοῦ ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ δουκὸς τῆς Βουργουνδίας Ὁθωνος. Ὁ δὲ Ριχάρδος βλέπων ὅτι οὐδὲν ἠδύνατο νὰ πρᾶξῃ ἕνεκα τῶν ἐρίδων τῶν σταυροφόρων συνωμολόγησε τριετὴ εἰρήνην, κατὰ τὴν ὅποιαν ὅλη ἡ παραλία ἀπὸ τῆς Τύρου μέχρι τῆς Ἰόππης παρεχωρεῖτο εἰς τοὺς Χριστιανούς καὶ ἐπετρέπετο εἰς αὐτοὺς ἐλευθέρως νὰ ἐπισκέπτωνται τοὺς ἁγίους τόπους. Μετὰ ταῦτα ἐπέστρεψε καὶ οὗτος εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ οὕτω καὶ διὰ ταύτης τῆς σταυροφορικῆς ἐκστρατείας οὐδὲν κατορθώθη.

ΚΑΤΑΛΥΣΙΣ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΥΠΟ ΤΩΝ ΛΑΤΙΝΩΝ ΚΑΙ ΑΝΙΔΡΥΣΙΣ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ

Ὁ Βυζαντινὸς Αὐτοκράτωρ Ἰσαάκιος ἐβασίλευσε δέκα ἔτη, μετὰ τὰ ὁποῖα ἐπανεστῆ κατ' αὐτοῦ ὁ ἀδελφός του Ἀλέξιος ὁ Γ', ὅστις συλλαβὼν αὐτὸν ἐτύφλωσε καὶ ἐφυλάκισε. Λαβὼν δὲ τὴν ἀρχὴν ὁ ἀπάνθρωπος οὗτος Ἀλέξιος τῷ 1195 παρεδόθη εἰς τὴν αὐτὴν κτηνώδη ζωὴν, διὰ τὴν ὁποῖαν ἔλεγεν ὅτι ἐξεθρόνισε τὸν ἀδελφόν του. Ὁ Ἀλέξιος ἐκυθέρνησεν αἰσχροῶς, διότι ἐνῷ οἱ Βούλγαροι ἐξηκολούθουν νὰ λεηλατῶσι τὸ Βυζαντινὸν κράτος, αὐτὸς κατέθλιβε τὸν λαὸν διὰ βαρυτάτων φόρων ἐκγυμνῶνων καὶ αὐτοὺς τοὺς ναοὺς καὶ μοναστήρια· πολλὰ πόλεις παρεδίδοντο ἐκουσίως εἰς τοὺς Τούρκους, ἄλλεπάλληλοι δὲ συνέβαινον ἐντὸς τοῦ βασιλείου ταραχαί, ἐνῷ αὐτοῦ ἡ μόνη ἐργασία ἦτο τὸ τρῶγειν καὶ πίνειν. Ὁ ἀνάξιος Αὐτοκράτωρ ἐβασίλευσεν 8 ἔτη, διότι ὁ ἐν τῇ φυλακῇ πλησίον τῆς πόλεως διαμένων Ἰσαάκιος ἤρχισε διὰ τῶν φίλων του νὰ ζητῇ βοήθειαν παρὰ τοῦ γαβροῦ του Φιλίππου, βασιλέως τῆς Γερμανίας, ὁ δὲ υἱὸς του Ἀλέξιος ἀναχωρήσας κρυφίως μετέβη εἰς τὴν Σικελίαν ἔνθα εὗρεσκετο ἡ ἀδελφή του Εἰρήνη, ἡ σύζυγος τοῦ Φιλίππου· συστηθεὶς δὲ ὑπ' αὐτῆς εἰς τὸν Φίλιππον ἤρχισε νὰ ζητῇ βοήθειαν ἐν Ἰταλίᾳ, Γερμανίᾳ καὶ Γαλλίᾳ.

Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος φορολογήσας τὰς ἄλλας πόλεις ἠθέλησε νὰ πράξῃ τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τὴν ἐλευθέραν πόλιν Βενετίαν· ἀλλ' ἡ πράξις του αὕτη τόσον ἐξώργισε τὸν τότε

Δόγην (οὕτως ἐλέγοντο οἱ Δούκες τῆς Βενετίας) Ἐρρίκον Δάνδολον, ὥστε ἀπεφάσισεν οὗτος νὰ κατὰλύῃ διὰ παντός τὸ Βυζαντινὸν κράτος.

Κατὰ τοὺς χρόνους λοιπὸν τούτους διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ Πάπα Ἰννοκεντίου τοῦ Γ'. νέα σταυροφορικὴ ἐκστρατεία ἡτοιμάζετο πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν ἁγίων τόπων. Συναθροισθέντες δὲ οἱ σταυροφόροι ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ κόμητος Μοντεφερράτου Βονιφατίου καὶ τοῦ Βαλδουίνου τῆς Φλάνδριας εἰς τὴν Βενετίαν ἐζήτησαν παρὰ τοῦ Δανδόλου ἵνα μεταφέρῃ αὐτοὺς εἰς τὴν Ἀσίαν. Ὁ Δάνδολος, ἐπειδὴ ἐζήτησε διὰ τοῦτο ὑπέρογκον ποσὸν χρημάτων, οἱ δὲ σταυροφόροι δὲν ἠδύναντο νὰ πληρώσωσι τοῦτο διὰ μιᾶς, προέτεινεν εἰς αὐτοὺς τὰς προτάσεις τοῦ Ἀλεξίου, υἱοῦ τοῦ Ἰσαακίου, ὅστις ἦλθε τότε εἰς τὴν Βενετίαν καὶ ἐζήτηε βήθειαν ὑποσχόμενος εἰς ἀνταμοιβὴν ἅπειρα χρήματα, τὴν ὑποταγὴν τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους εἰς τὸν Πάπαν τῆς Ρώμης, τὴν πληρωμὴν τῶν ἀναγκαιῶν ἐξόδων τῶν σταυροφόρων ἐπὶ ἓν ἔτος, νὰ προστεθῶσιν εἰς αὐτοὺς 10,000 Βυζαντινοὶ σταυροφόροι καὶ νὰ τρέφωνται διὰ παντός ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν εἰς τὴν Παλαιστίνην 500 ἵππεις. Ἀκούσαντες τὰς προτάσεις ταύτας οἱ σταυροφόροι κατεπεισθῆσαν καὶ ἀναχωρήσαντες τῇ 1203 ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ἑννεηκονταετοῦς καὶ τυφλοῦ Δανδόλου ἐφθασαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὴν ὁποίαν ἐπολιορκῆσαν καὶ διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης. Ἡ πολιορκία αὕτη τόσον κατετρόμαξε τὸν ἄναξιν καὶ ἄθλιον αὐτοκράτορα Ἀλέξιον τὸν Γ', ὥστε λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς θησαυροὺς τοῦ ἐφυγεν ἐν καιρῷ νυκτός ἐκ τῆς πρωτεύουσας ἐγκαταλείψας καὶ τοὺς ὑπηκόους του καὶ τὴν σύζυγόν του καὶ τὰς θυγατέρας του. Οἱ Βυζαντινοὶ

μὴ δυνάμενοι τότε ἄλλο τι νὰ πράξωσιν ἀνεβίβασαν ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν τυφλὸν Ἰσαάκιον, ὅστις παρεκάλεσε τοὺς σταυροφόρους νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν φιλικῶς.

Ὁ Ἰσαάκιος ἀναβὰς εἰς τὸν θρόνον εὗρίσκετο εἰς πολὺ χειροτέραν κατάστασιν τῶρα παρὰ ἐν τῇ φυλακῇ, διότι ἀφ' ἐνὸς μὲν δὲν ἠδύνατο νὰ εκπληρώσῃ τὰς ὑποσχέσεις τοῦ υἱοῦ του πρὸς τοὺς Λατίνους σταυροφόρους, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἶχεν ἀνάγκην τῆς βοηθείας αὐτῶν κατὰ τῶν ἰδίων του ὑπηκόων, οἵτινες ἐπανέστησαν. Κατέπεισε λοιπὸν αὐτοὺς νὰ μείνωσι πλησίον του ἐπὶ ἐν σχεδὸν ἔτος· τῇ βοηθείᾳ δὲ αὐτῶν ὁ Ἀλέξιος ἐκυρίευσε πολλὰς ἐπαρχίας, αἷτινες ἐπανέστησαν πρότερον ἐναντίον τοῦ θεοῦ του. Ἀλλ' ἀγάπη καὶ εἰρήνη μακροχρόνιος μεταξύ αὐτῶν δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ, διότι ἐκτὸς τοῦ θρησκευτικοῦ μίσους οἱ Βυζαντινοὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποφέρωσι τὰς καταπίσεις τῶν σταυροφόρων καὶ τοὺς ὑπερόγκους φόρους, τοὺς ὁποίους ἠναγκάζοντο νὰ πληρώνωσιν ἕνεκα τῶν ὑποσχέσεων τοῦ Ἀλεξίου πρὸς αὐτοὺς. Ἐπειδὴ δὲ μετὰ ταῦτα οἱ Λατίνοι ἐπιχείρησαν νὰ καύσωσι τὸ τζαμίον, τὸ ὁποῖον κατεσκευάσθη ἐν Κωνσταντινουπόλει χάριν τῶν ἐν αὐτῇ Μωαμεθανῶν ἱμπέρων διὰ συνθήκης μετὰ τοῦ Σαλαδίν, οἱ Μωαμεθανοὶ ἀντέστησαν ἔχοντες βοηθοὺς τοὺς Βυζαντινοὺς καὶ ἤρχισε τακτικὸς πόλεμος, κατὰ τὸν ὁποῖον οἱ Λατίνοι καύσαντες οἰκίαν τινὰς μετέδωσαν τὸ πῦρ εἰς ὅλην τὴν πόλιν καὶ ἐπὶ ὀκτῶ ἡμέρας μέγα μέρος τῆς πόλεως κατεκάη. Ἐπειδὴ δὲ ἐκ τούτου οἱ Βυζαντινοὶ ἐξωργίσθησαν μεγάλως κατὰ τῶν Λατίνων, οὗτοι δὲ ζητήσαντες τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀλεξίου ὑποσχεθέντα χρήματα δὲν ἔλαβον αὐτά, ἤρχισαν τὰς ἐχθρο-

πραξίας, αἵτινες ἔφερον τὸ κράτος εἰς κακὴν κατάστασιν, διότι καὶ αὐτὸς ὁ Ἀλέξιος Γ'. ἤρχετο μετὰ τῶν Βουλγάρων καὶ Βλάχων κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Διὰ τοῦτο ἐξεράγη ἐπανάστασις καὶ ὁ λαὸς διὰ τῆς βίας ἀναγορεύει Αὐτοκράτορα νέον τινὰ ὀνομαζόμενον Νικόλαον Κάνναβον. Ὁ Ἰσαάκιος ἐκ τῆς λύπης του ἠσθένησεν, ὁ δὲ υἱὸς του συνέβουλευσεν τοὺς Λατίνους νὰ εἰσέλθωσιν ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ νὰ τιμωρήτωσι τοὺς ἀντάρτας. Ἐν τῇ περιστάσει λοιπὸν ταύτῃ Ἀλέξιός τις Μούρζουφλος ὀνομαζόμενος λαμβάνει διὰ χρημάτων βοηθὸν τὴν βασιλικὴν φρουρὰν καὶ τὸν μὲν Κάνναβον φυλακίζει, τὸν Ἀλέξιον πνίγει, αὐτὸς δὲ καταλαμβάνει τὸν θρόνον. Ὁ γέρον Ἰσαάκιος μαθὼν ταῦτα εὐθὺς ἀπέθανεν ἐκ τῆς λύπης καὶ τοῦ φόβου.

Ὁ Μούρζουφλος ἠθέλησεν εἶτα νὰ συνομολογήσῃ εἰρήνην μετὰ τῶν σταυροφόρων, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς μεγάλας ἀξιώσεις των ἐπανελήφθη ὁ πόλεμος. Οἱ δὲ σταυροφόροι ὥρμησαν κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀφοῦ συνεφώνησαν περὶ τῆς διανομῆς τῶν λαφύρων διὰ συνθήκης, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ μὲν Βενετοὶ ἔμελλον νὰ λάβωσι τὰ τρία τέταρτα τῶν λαφύρων, οἱ δὲ σταυροφόροι τὸ ἓν τέταρτον μόνον. Ἐξ δὲ Βενετοὶ καὶ ἔξ σταυροφόροι ἔμελλον νὰ ἐκλέξωσιν Αὐτοκράτορα, εἰς τὸν ὁποῖον θὰ ἐδίδετο τὸ τέταρτον τοῦ ὅλου Βυζαντινοῦ κράτους, τοῦ ὁποῦ τοῦ ἐπίλοιπον ἔμελλον νὰ μοιρασθῶσιν οἱ Βενετοὶ μετὰ τῶν σταυροφόρων.

Οἱ Λατίνοι κατ' ἀρχὰς δὲν ἠδύναντο νὰ κυριεύσωσι τὴν Κωνσταντινούπολιν, διότι ὁ Μούρζουφλος ὠχύρωσε τὰ τεῖχη τῆς πόλεως καλῶς· ὅταν ὁμως τῇ 12 Ἀπριλίου τοῦ 1204 ἐκυρίευσαν πύργους τινὰς τῆς πόλεως, ἤνοιξαν πύλην τινὰ

καὶ ὥρμησαν ἐντὸς αὐτῆς ὡς λύκοι· ἔθεσαν δὲ τότε πῦρ, τὸ ὁποῖον κατέκαυσε τὸ πλείστον μέρος τῆς πόλεως, ἐφόνευσαν τοὺς ἀνθισταμένους, ἤσπασαν τὰ πολύτιμα πράγματα τῶν οἰκιῶν καὶ αὐτῶν τῶν ἐκκλησιῶν, κατέστρεψαν πλείστα ὅσα καλλιτεχνικὰ ἔργα, τὸ πᾶν ἐγέμισαν φόβου καὶ βδελυγμίας καὶ ἐν γένει ὅσα διέπραξαν εἶνε ἀνεκδιήγητα. Πολλὰ δὲ ἀριστουργήματα τῆς τέχνης μετέφερον εἰς τὴν Δύσιν καὶ μάλιστα εἰς τὴν Βενετίαν· τόσα δὲ λάφυρα εὗρον ἐν τῇ πόλει, ὥστε ἡγεμῶν τις ἔγραψε πρὸς τὸν Πάπαν ὅτι εἰς ἔθλον τὸν κόσμον δὲν ὑπῆρχον τόσα πλοῦτη, ὅσα οἱ Λατῖνοι σταυροφόροι ἔλαβον ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἥτις πραγματι τότε ἦτο ἡ μέγιστη, πλουσιωτάτη καὶ ὠραιωτάτη πόλις τοῦ κόσμου.

Κατὰ τὴν συμπλοκὴν ταύτην ἀναλόγως ἐφονεύθησαν ὀλίγοι, ἐκ δὲ τῶν λαφύρων κατὰ τὴν προτέραν συνθήκην τὸ ἐν τέταρτον ἔλαβον οἱ σταυροφόροι, τὰ δὲ τρία τέταρτα οἱ Βενετοί. Ἐκτὸς ὅμως τῆς ἀπανθρώπου ταύτης πλεονεξίας οἱ Λατῖνοι, ἐπειδὴ ἦσαν Δυτικοί, ἐκ μίσους πρὸς τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν παρεξέτράπησαν καὶ εἰς ἄλλας ἀγρίας πράξεις· τοὺς ναοὺς μετέβαλον εἰς ἵπποστάσια, ἀν καὶ ἦσαν Χριστιανοὶ καὶ μάλιστα σταυροφόροι μεταβαίνοντες πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἀγίων τόπων, ἐμόλυναν ἀηδέστατα τὰ ἱερά, ἐμίθουν ἐντὸς τῶν ἱερῶν ναῶν καὶ πλείστας ἄλλας ἀγριότητας διέπραξαν. Ὁ δὲ Μούρζουφλος μετὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Λατίνων ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐφυγεν ἐν καιρῷ νυκτός, ἀλλὰ συλληφθεὶς μετὰ ταῦτα ὑπὸ τοῦ πρώτου Λατίνου Αὐτοκράτορος ἐφονεύθη.

Μετὰ ταῦτα κατὰ τὴν συνθήκην των οἱ σταυροφόροι διεμοίρουν τὸ Βυζαντινὸν κράτος, καὶ ὁ μὲν Βαλδουῖνος ἔχειεν

Αὐτοκράτωρ, ὁ Βονιφάτιος ἔλαβε τὴν ἐν Ἀσίᾳ Βυζαντινὴν χώραν καὶ τὴν Κύπρον, τὰ δὲ λοιπὰ διεμοιράσθησαν οἱ Βενετοὶ μετὰ τῶν σταυροφόρων· καὶ ὁ μὲν Βονιφάτιος μετὰ ταῦτα κατέλαβε τὴν Μακεδονίαν, Θεσσαλίαν καὶ Ἑλλάδα ἰδρύσας τὸ βασιλεῖον τῆς Θεσσαλονίκης, ὁ δὲ Δάνδολος, ὅστις ἦτο αἰτία τῆς πτώσεως τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, ἀπέθανεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1025, ἀπὸ προητοίμασε τὴν μεγάλην ἀρχὴν τῶν Βενετῶν ἐπὶ τῶν ἐρεσιῶν τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, τὸ ὅποιον ἕνεκα τῆς ἐσωτερικῆς διαφθορᾶς καὶ τῆς ἀναξιοτήτος τῶν Αὐτοκρατόρων δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνθέξῃ ἐπὶ πολὺ. Καὶ ἡ Λατινικὴ ὁμῶς αὕτη Αὐτοκρατορία ἐν Κωνσταντινουπόλει δὲν ἠδύνατο νὰ διατηρηθῇ ἐπὶ πολὺ, διότι ὁ Αὐτοκράτωρ οὐδεμίαν ἄλλην ἐξουσίαν καὶ δύναμιν εἶχεν, εἰ μὴ μόνον τὴν ἀρχηγίαν τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ ὀφείλων νὰ ἐνεργῇ κατὰ τὰς ὁρέξεις πάντοτε τῶν ὑποτελῶν Βενετῶν καὶ Γενουαίων, οἵτινες δὲν ἦσαν ὑποχρεοὶ νὰ ὑπηρετῶσι στρατιωτικῶς.

Τὸ Βυζαντινὸν κράτος δὴρῆθη εἰς πολλὰς μικρὰς καὶ μεγάλας ἡγεμονίας, τῶν ὁποίων οἱ ἡγεμόνες, οἵτινες ἦσαν ἱππῶται Φράγκοι, πολλάκις ἐγένοντο ἰσχυρότεροι καὶ αὐτοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος. Ἐκτὸς δὲ τούτου τρεῖς ἡγεμονίας ἰδρύσαν καὶ οἱ Βυζαντινοί, ἐν μὲν τῇ Ἠπείρῳ Μιχαὴλ ὁ Κομνηνός, ἐν Τραπεζοῦντι Ἀλέξιος ὁ Α΄, λαβὼν καὶ τὸν τίτλον τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ ἐν Νικαίᾳ ὁ ἀνδρείος Θεόδωρος Λέσκαρις ὁ Α΄, ὅστις ἐπειδὴ ἦτο γαμβρὸς Ἀλεξίου τοῦ Γ΄, ἐκηρύχθη μὲν Αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ὥρας ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ.

Τοιοῦτον τέλος ἔλαβε καὶ ἡ τετάρτη σταυροφορία, ἥτις

οὐ μόνον οὐδεμίαν ὠφέλειαν ἐπροξένησεν εἰς τὸ βασίλειον τῆς Ἱερουσαλήμ, ἀλλὰ τούναντίον ἐγενεῖν αἰτία νὰ περικτραπη-
σιν οἱ σταυροφόροι τοῦ ἀρχικοῦ αὐτῶν προγράμματος καὶ
ἀντὶ νὰ ἐλευθερώσωσι τοὺς ἁγίους τόπους νὰ καταλύσωσι
τὸ Βυζαντινὸν κράτος. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν ὅμως τῆς σταυ-
ροφορίας ταύτης διάφορα στίφη κατὰ διαφόρους καιροὺς
μετέβησαν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν ἁγίων τόπων, ἀλλ' ἕνεκα
τῆς ἀταξίας των οὐδεμίαν ὠφέλειαν ἠδύναντο νὰ προξεί-
νησωσιν εἰς τὸ βασίλειον τῆς Ἱερουσαλήμ. Τὸ δὲ 1212
30,000 παιδιῶν κινούμενα ὑπὸ μανιακοῦ καὶ ἀνοήτου ἐν-
θουσιασμοῦ πρὸς τὴν θρησκείαν κατέλιπον τὰς οἰκίας, τοὺς
γονεῖς των, τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὴν πατρίδα των καὶ λα-
βόντα τὸν σταυρὸν ἐξεστράτευσαν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν
ἁγίων τόπων. Ἡ τύχη ὅμως αὐτῶν ὑπῆρξεν οἰκτρὰ καὶ
ὀλίγα μόνον ἠδυνήθησαν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς οἰκίας των,
διότι ἄλλα διαβάντα τὰς Ἀλπίας μετέβησαν εἰς τὴν Ἰτα-
λίαν, ἐνθα ἀπέθανον ὑπὸ τῆς πείνης, τῶν κόπων καὶ τῶν
ταλαιπωριῶν, ἄλλα δὲ μετέβησαν εἰς τὴν Μασσαλίαν, ἐνθα
εὖρον αὐτὰ δευλέμποροι, οἵτινες μὲ τὴν πρόφασιν ὅτι θὰ
τὰ μεταφέρωσι δωρεὰν εἰς τοὺς ἁγίους ὅπους ἐξηπάτη-
σαν καὶ ἐπώλησαν εἰς Σαρακηνοὺς τῆς Ἀφρικῆς. Μετὰ
ταῦτα τῷ 1217 Ἀνδρέας ὁ βασιλεὺς τῶν Οὐγγρων μετὰ
τινῶν Γερμανῶν ἐπεχείρησε νέαν σταυροφορικὴν ἐκστρατείαν,
ἀλλ' ἐπ' ἰσῆς ἄνευ ἀποτελέσματος.

Πέμπτη σταυροφορία καὶ κατάλυσις τοῦ Χριστιανικοῦ βασιλείου τῆς Ἱερουσαλήμ.

Μεθ' ὅλας τὰς ἀτυχίας τῶν σταυροφόρων τῷ 1228 ἐπε-
χείρησε τὴν πέμπτην σταυροφορικὴν ἐκστρατείαν ὁ Αὐτο-

κράτωρ τῆς Γερμανίας Φρειδερίκος ὁ Β'. Οὗτος ἦτο εἰς ἐκ τῶν ἰσχυροτάτων καὶ νοκμονεσιτάτων ἀνδρῶν τοῦ μέσου αἰῶνος. Πολλάκις ὁ Φρειδερίκος ἔδωκεν ὑποσχέσεις εἰς τὸν Πάπαν 'Ιννοκέντιον τὸν Γ', καὶ τὸν διάδοχον αὐτοῦ 'Ονώριον τὸν Γ', νὰ ἐκστρατεύσῃ, ἀλλὰ παρέβη τὰς ὑποσχέσεις του ἐξαπατῶν αὐτούς, μέχρις οὗ διοργανώσῃ καλῶς τὸ κράτος του. Νυμφευθεὶς δὲ τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῆς 'Ιερουσαλήμ, ἔλαβε καὶ τὸν τίτλον τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς 'Ιερουσαλήμ.

Μετὰ ταῦτα ὁ Φρειδερίκος προσεκλήθη ὑπὸ τῶν Μωαμεθανῶν τῆς 'Ασίας, διότι ὁ Σουλτάνος τῆς Αἰγύπτου ἐπολέμει κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Δαμασκοῦ περὶ τῆς Συρίας καὶ Παλαιστίνης. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐξησφάλισε τὸ κράτος του, ἐξεστράτευσεν τῷ 1228 καὶ ἀπεβίβασθῇ εἰς τὴν Πτολεμαίδα, ἐνθα κατῴρθωσε νὰ συνομολογήτῃ συνθήκην ἐπὶ ἑκα ἑτη μετὰ τοῦ Σουλτάνου τῆς Αἰγύπτου, κατὰ τὴν ὅποιαν οἱ μὲν Χριστιανοὶ ἐλάμβανον τὸ βασίλειον τῆς 'Ιερουσαλήμ καὶ ὅλους τοὺς ἁγίους τόπους τῆς Παλαιστίνης εἰς τὴν ἐξουσίαν των, ὁ δὲ Σουλτάνος ἐζήτησεν ὑπεράσπισιν καὶ ἀσφάλειαν διὰ τοὺς εἰς τὰς χώρας ταύτας κατοικοῦντας Μωαμεθανοὺς καὶ τὴν ἐλευθέραν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Σολομῶντος εἰσόδον αὐτῶν. Ὁ Φρειδερίκος τότε εἰσῆλθε μετὰ χαρᾶς εἰς τὴν 'Ιερουσαλήμ, μετέβη εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἄνευ λειτουργίας καὶ ἁγιασμοῦ ἔθεσε τῷ 1229 τὸ στέμμα διὰ τῶν ἰδίων χειρῶν του ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του καὶ οὕτω ἀνηγορεύθη βασιλεὺς τῆς 'Ιερουσαλήμ· οἱ Χριστιανοὶ ὁμῶς ἱππῶται καὶ οἱ ἱερεῖς τῆς 'Ιερουσαλήμ ἐμίσησαν αὐτὸν διὰ τῶν βεβηλωμένων τοῦ Πάπα. Ὁ δὲ Φρειδερίκος τιμωρήσας ὅλους τοὺς ἐχθροὺς του καὶ διορίσας εἰς τὴν 'Ιερουσα-

λήμ ανθρώπους τῆς ἰδικῆς του μερίδος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ οὕτω ἄνευ πολέμου καὶ οὐδεμιᾶς βλάβης κατώρθωσεν ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον οἱ πρὸ αὐτοῦ διὰ μεγίστων κόπων καὶ θυσιῶν δὲν κατώρθωσαν νὰ ἐπιτύχωσι.

Τὸ χριστιανικὸν ὁμῶς κράτος καὶ πάλιν δὲν ἠδυνήθη νὰ διατηρηθῇ, διότι μετὰ 14 ἔτη οἱ Τοῦρκοι μισθοφόροι τοῦ Σουλτάνου τῆς Αἰγύπτου εἰσῆλθον εἰς τὴν Συρίαν ἐκυρίευσαν καὶ ἡλεθάρτησαν τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ εἰς τοιαύτην κατάστασιν ἔφερον αὐτό, ὥστε ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Λουδοβίκος Θ'. ὁ ἐπονομασθεὶς Ἅγιος ἀπεφάσισε νὰ λάβῃ τὸν στρατὸν μετὰ τῶν τριῶν ἀδελφῶν του καὶ νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἀναχωρήσας λοιπὸν ἔφθασε μετὰ 60,000 στρατοῦ εἰς τὴν Κύπρον τῷ 1248, ἐνθα διήλθε τὸν χειμῶνα· τὸ δὲ ἔαρ ἀπεφάσισε νὰ μὴ ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς Ἱερουσαλήμ, ἀλλὰ πρῶτον κατὰ τῆς Αἰγύπτου. Φθάσαντες δ' εἰς τὰ παράλια τῆς Αἰγύπτου οἱ Γάλλοι εὐκολώτατα ἐκυρίευσαν τὴν ἰσχυρὰν παράλιον πόλιν Δαμιέταν. Μετὰ ταῦτα ἐπροχώρησαν πρὸς τὸ ἐσωτερικόν, ἀλλ' ἔπαθον τὰ πάνδεινα, διότι τὸ μὲν πεζικὸν περιεκλείσθη ἐντὸς τῶν διωρύγων τοῦ Νείλου, τὰ δὲ πλοῖα διὰ τοῦ ὕγρου πυρὸς ὑπέστησαν μεγάλην καταστροφὴν ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων. Ἡ τύχη τῶν Γάλλων κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην ὑπῆρξε φοβερά, διότι ὁ μὲν Λουδοβίκος μετὰ δύο ἀδελφῶν του ἔγεινεν αἰχμάλωτος, ἕτερος δ' ἐκ τῶν ἀδελφῶν του καὶ πλείστοι ἄλλοι θανατώθησαν ἀπανθρωπότητα. Ὁ δὲ Λουδοβίκος ἀφοῦ ἠναγκάσθη νὰ παραδώσῃ ὅλας τὰς πόλεις, τὰς ὁποίας ἐκυρίευσεν καὶ νὰ ἐξαγοράσῃ διὰ πολλῶν λύτρων τὴν ζωὴν αὐτοῦ καὶ τῶν ἀδελφῶν του ἐπλευσεν εἰς τὴν Πτολεμαῖδα, τὴν ὁποίαν ὡχού-

ρῶσε καλῶς μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν κατὰ τῶν Μωαμεθανῶν πόλεμον. Ἀλλ' ἀφοῦ ἔμεινε τέσσαρα ἔτη ἐκεῖ, ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Γαλλίαν χωρὶς νὰ κατορθώσῃ οὐδέν.

Μετὰ 14 ἔτη ὁ Λουδεβίκος μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἐδουάρδου τοῦ Α'. ἐπεχείρησε καὶ νέαν σταυροφορικὴν ἐκστρατείαν, ἀλλὰ καθ' ὁδὸν καταπεισθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του ἀντὶ νὰ διευθυνθῇ εἰς τὴν Παλαιστίνην διευθύνεται εἰς τὴν Τύνιδα τῆς Ἀφρικῆς κατὰ τῶν ἐκεῖ Σαρακηνῶν, ἔνθα μετὰ τινὰς ἐβδομάδας ἀπονήσκουσι οἱ πλείστοι τῶν στρατιωτῶν τοῦ ἔνεκα τοῦ νοσηροῦ κλίματος τῆς Ἀφρικῆς καὶ οὕτω καὶ ἡ ἐπιχείρησις αὕτη οὐδὲν ἀποτέλεσμα ἔφερε. Μόνος ὁ Ἐδουάρδος διηυθύνθη εἰς τὴν Παλαιστίνην καὶ κατορθώσας νὰ κάμῃ ἀσήμενον συνθήκην μετὰ τοῦ Σουλτάνου τῆς Αἰγύπτου ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Δύσιν. Τὸ δὲ γριστιανικὸν κράτος ἔμελλε νὰ καταστραφῇ ὑπὸ τῶν Μαμελούκων. Οὗτοι ἦσαν κατ' ἀρχὰς δοῦλοι ἀργυρώνητοι τῶν Αἰγυπτίων, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀποτέλουν μέρος τοῦ στρατοῦ τοῦ Σουλτάνου τῆς Αἰγύπτου καὶ ἦσαν γυμνασμένοι, ἐρριψαν ἐκ τοῦ θρόνου τῷ 1270 τὸν Καλίφην Σουλτάνον καὶ λαβόντες αὐτοὶ τὴν ἐξουσίαν ἔστρεψαν τῷ 1290 τὰ ὅπλα κατὰ τοῦ χριστιανικοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ βασιλείου, τὸ ὅποιον ἔπνευ τὰ λοισθία καὶ κατέλυσαν αὐτὸ διὰ παντός. Τὸ βασιλεῖον τοῦτο τὸ ὅποιον ἱδρυσαν, ὡς εἶδομεν, σταυροφόροι Φράγκοι διήρκεσεν ἐκ διαλειμμάτων 200 περίπου ἔτη, μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ ὁποίου ἔπαυσαν διὰ παντός καὶ αἱ σταυροφορικαὶ τῶν Εὐρωπαϊκῶν λαῶν ἐκστρατεῖαι.

ΚΑΤΑΛΥΣΙΣ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ

Εἶπομεν ἄνωτέρω ὅτι μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων ἰδρύθησαν ἡγεμονίαι καὶ ὑπὸ Βυζαντινῶν ἡγεμόνων, τῶν ὁποίων ἰσχυρότεραι ἦσαν δύο, ἡ τῆς Νικαίας, τῆς ὁποίας ἰδρυτὴς ἦτο Θεόδωρος Λάσκαρις, καὶ ἡ τῆς Ἡπείρου, τῆς ὁποίας ἰδρυτὴς ἦτο Μιχαὴλ ὁ Κομνηνός. Ἡ κατάστασις ἔμως τοῦ Λατινικοῦ κράτους ἦτο οἰκτροτάτη, διότι οἱ Ἕλληνες τῆς Θράκης καταπιεζόμενοι ἠναγκάσθησαν νὰ συμμαχήσωσι μετὰ τῶν Βουλγάρων καὶ νὰ ἐπαναστατήσωσι κατὰ τῶν Λατίνων· τότε ἐξέρχεται κατ' αὐτῶν ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Βαλδουῖνος μετ' ὀλίγης δυνάμεως, ἀλλ' οἱ Βούλγαροι συλλαβόντες αὐτὸν ἔφθασαν πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἔνθα ἐνίκηθησαν ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Βαλδουίνου Ἑρρίκου, ὅστις ἀνηγορεύθη ἐπίτροπος τοῦ θρόνου· ὁ δὲ βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων Ἰωάννης ἐκδικούμενος φονεῖε τὸν Βαλδουῖνον καὶ οὕτω ἀναγορεύεται Αὐτοκράτωρ ὁ Ἑρρίκος. Οὗτος περιποιήθη μὲν τοὺς Ἕλληνας τῆς Θράκης, εἶχεν ἔμως ἔτι ἰσχυροτέρους ἐχθροὺς τὸν Θεόδωρον Λάσκαριν, πρὸς τὸν ὅποιον εἶχε συνάψει συμμαχίαν, καὶ τὸν Μιχαὴλ Κομνηνόν, μετὰ τοῦ ὁποίου εὗρίσκετο πάντοτε εἰς ἔριδας.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μιχαὴλ βασιλεὺς τῆς Ἡπείρου γίγνεται ὁ ἀδελφός του Θεόδωρος, ὅστις εὐθὺς ἐλάμπρυνε τὸ στάδιόν του ἀρχίσας νὰ κατακτᾷ πόλεις ἐν Θεσσαλίᾳ. Ἐξελθὼν δὲ κατ' αὐτοῦ ὁ Ἑρρίκος ἠσθένησε καθ' ὁδὸν καὶ ἀπέθανεν ἐν Θεσσαλονίκῃ τῷ 1026. Ὁ Θεόδωρος κυριεύσας

δλην τὴν Θεσσαλίαν, τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θράκην μέχρι τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἔκαμει πρωτεύουσαν τὴν Θεσσαλονίκην καὶ ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ Αὐτοκράτορος -ῆ· Ἑλλάδος τῇ 1222.

Ὁ Θεόδωρος Λάσκαρις ἀφοῦ ἐβασίλευσε 18 ἔτη ἀπέθανεν ἀφήσας διάδοχόν του τὸν γαμβρόν του Ἰωάννην Δοῦκαν Βατάτσην, ἐπειδὴ ὁ υἱὸς του ἦτο ἀνήλικος. Οὗτος διὰ τῆς γενναιότητος καὶ ἱκανότητός του οὐ μόνον ἐπλούτισε τὸ κράτος του, ἀλλὰ καὶ ἠύξησεν αὐτὸ ἐκδιώξας τοὺς Λατίνους ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ Βοσπόρου συνεμάχησαν δὲ μετ' αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων Ἰωάννης Ἀσάν καὶ ὁ Σουλτάνος τοῦ Ἰκονίου.

Μετὰ ταῦτα ἐνῷ ὁ Θεόδωρος εὕρισκετο ἐν Μακεδονίᾳ ἐπετέθη καὶ ὁ Βατάτσης κατὰ τοῦ Λατινικοῦ· οἱ δὲ δύο Βυζαντινοὶ βασιλεῖς θὰ κατῴρθουν νὰ καταλύσωσιν αὐτό, ἐὰν δὲν περιήρχοντο εἰς ἔριδες, ἕνεκα τῶν ὁποίων ὁ Βατάτσης ἀφοῦ ἀφῆρετε μέρος τῆς Θράκης ἐκ τῶν Βουλγάρων, ἐπετέθη κατὰ τοῦ Θεοδώρου, ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ ἀφήσῃ τὸν Αὐτοκρατορικὸν τίτλον, ἠχμαλώτευσεν αὐτόν, ἐκυρίευσεν τὴν Μακεδονίαν καὶ Θεσσαλίαν καὶ ἠνάγκασε τὰ λείψανα τοῦ βασιλείου τούτου ν' ἀναγνωρίσωσι τὴν κυριαρχίαν του. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ νέος Βαλδουῖνος, εἰς μάτην τρεῖς μετέβη εἰς τὴν Δύσιν ζητῶν βοήθειαν κατὰ τοῦ Βατάτσης· διότι καὶ αὐτοὶ ἐλθόντες πρὸς βοήθειάν του ἠνώθησαν μετὰ τοῦ Βατάτσης ἕνεκα ἰλλεΐψεως χρημάτων. Τὰ πάντα ἐβεβαίωνον ὅτι ἡ πτώσις τοῦ Λατινικοῦ κράτους ἦτο ἀνεύκτος, οὐχ' ἦττον ὁμως ὁ Ἰωάννης Δοῦκας δὲν ἤξιώθη νὰ ἰδῇ τὴν πτώσιν αὐτοῦ, διότι ἀφοῦ περιώρισε τοὺς Λατίνους εἰς μόνην τὴν Κωνσταντινουπόλιν,

μετὰ βασιλεύσαν 33 ἐτῶν ἀπέθανεν ἀφήσας διάδοχον τῇ 1255 τὸν υἱὸν του Θεόδωρον Δάσκαριν Β', ὅστις ἐπ' ἰσῆς βασιλεύσας 3 ἐτὴ ἀπέθανεν ἀφήσας διάδοχον τὸν υἱὸν του. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ υἱὸς του ἦτο ἀνήλικος, ἔλαβε τὸν θρόνον ἐπιτροπικῶς ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος καταγόμενος ἐξ εὐγενοῦς οἰκογενείας τῶν Κομνηνῶν. Ἀπὸ τοῦ βασιλέως τούτου ἔρχεται ὁ τελευταῖος Βυζαντινὸς αὐτοκρατορικὸς οἶκος τῶν Παλαιολόγων. Ὁ Μιχαὴλ ἐπειδὴ πρὸς πάντας ἐφέρετο ἐλευθέριος καὶ δίκαιος ἡγαπήθη ὑπὸ τῶν ὑπηκόων του καὶ ἐπαγίωσε τὴν ἀρχὴν του. Συνεμέχθη δὲ τῇ 1261 καὶ μετὰ τῶν Γενουαίων, κατοίκων τῆς πόλεως Γένουας, ἥτις διοικουμένη δημοκρατικῶς ἦτο ἀντίπαλος τῆς μόνης ἐν τῇ Δύσει ἰσχυρᾶς πόλεως Βενετίας, ἐπὶ τῇ ὁρῇ αὐτὸς μὲν νὰ παραχωρήσῃ εἰς αὐτοὺς τὰ προνόμια, τὰ ὅποια ἀπέκτησαν οἱ Βενετοὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ τῆς Λατινικῆς Αὐτοκρατορίας, ἐκείνοι δὲ νὰ βοηθήσωσιν αὐτὸν εἰς τὴν κατὰκτησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ὁ Μιχαὴλ δὲν ἔλαβεν ἀνάγκην τῶν Γενουαίων διότι ἐπιτεθεὶς κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἡπείρου συνέλαβεν αἰχμάλωτον τὸν σύμμαχόν του, τὸν ὁποῖον δὲν ἤφθηε πρὶν λάβῃ φρούριά τινα, διὰ τῶν ὁποίων ἐγένετο κύριος μέρους τινὸς τῆς Πελοποννήσου. Μετὰ ταῦτα ἀποστέλλει εἰς τὴν Θράκην στρατὸν ὁπὸ τὸν Ἀλέξιον Στρατηγόπουλον, ὅστις ὡφελούμενος ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐκ τινος ἐκστρατείας τῶν Λατίνων καὶ Βενετῶν εἰς ἀπομεμακρυσμένην χώραν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἔνεκα τοῦ πόθου, τὸν ὁποῖον εἶχον οἱ κάτοικοι τῆς πρωτευούσης ν' ἀπαλλαγῶσι τοῦ ξενικοῦ ζυγοῦ, ἐπλησίασε περὶ τὴν ἐσπέραν τῆς 25 Ἰουλίου 1261 εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ αἰφνης ἀντιστασίως κυρμένους τὰ τεῖχη

αὐτῆς ὁρμῇ ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ θύσας πῦρ τόσον τρομερὸν ἐπροξένησεν εἰς τοὺς εὐρεθέντας ἐκεῖ Λατίνους καὶ εἰς τὸν ἀμέσως φυγόντα Λατίνον Αὐτοκράτορα, ὥστε ἄνευ ἀντιστάσεως ἐκυρίευσεν τὴν πόλιν. Μετὰ τρεῖς ἐβδομάδας εἰσῆλθε πανηγυρικῶς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος, ὅστις κατέστησεν αὐτὴν πρωτεύουσαν τοῦ βασιλείου του. Οὕτω λοιπὸν ἡ ἐλλεινὴ Λατινικὴ Αὐτοκρατορία ἡ διαρκήσασα 57 περίπου ἔτη κατέπεσε καὶ ἀποκατέστη πάλιν ἡ Βυζαντινὴ διὰ τοῦ Μιχαὴλ Παλαιολόγου. Ἄλλ' ἡ περίοδος αὕτη τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας ἦτο ἡ ἐλλεινοτέρα πασῶν· διότι τὸ κράτος μὴ δυνάμενον πλέον νὰ διατηρηθῇ, βαθμηδὸν κατέπιπτε, μέχρις οὗ κατελύθη διὰ παντὸς ὑπὸ τῶν ἀνδρείων Ὀθωμανῶν.

ΜΟΓΓΟΛΟΙ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΟΙ

Τὸ Ὀθωμανικὸν κράτος συνέστη κατὰ τὸ 1300 περίπου ὡς ἐξῆς : Ἐν τῇ Ἀσίᾳ γνωρίζομεν ὅτι ὑπῆρχεν ἐπὶ τῶν ἄλλων Τουρκικῶν βασιλείων καὶ τὸ μέγα Σελσουκιμὸν κράτος, τὸ ὁποῖον μετὰ ταῦτα κατεκερματίσθη εἰς πολλὰς μικρὰς ἡγεμονίας, ἐκ τῶν ὁποίων συνέστη τὸ μετὰ ταῦτα μέγα Χοβαρσσμιακὸν κράτος. Τούτου ὁ Σουλτάνος Μωάμεθ ὁ Γ'. τῇ 1202 εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἰνδικὴν καὶ ἀφοῦ κατέκρησε πολλὰς χώρας ἐπετέθη καὶ κατὰ τινος Καλῖφου Ἀββασιδου βασιλεύοντος ἐν Βαγδάτῃ.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Μωάμεθ ἐζήτησε νὰ ἐκδιώξῃ τὸν Καλῖφον καὶ νὰ διορίσῃ ἄλλον διὰ τῆς βίβας, οὗτος προσεκάλεσεν εἰς

βοήθειάν του τῷ 1219 τοὺς εἰδωλολάτρας Μογγόλους, οἵτινες κατέφικον εἰς τὴν μέσην Ἀσίαν πέραν τοῦ Σινικοῦ κράτους. Τοῦτο ἔγεινεν ἀφορμὴ νὰ γείνη ἡ φοβερά ἐκείνη ἐπιδρομὴ διαφόρων ἰθιῶν μογγολικῶν ὑπὸ τὸν ἀρχηγόν των Τεμουτσὴν ἢ Δζιγγισχάν καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, οἵτινες κατερήμωσαν καὶ κατέστρεψαν τὴν Σινικὴν, τὴν Ἰνδικήν, τὴν δυτικὴν Ἀσίαν, τὴν Ρωσσίαν, τὴν Πολωνίαν, τὴν Οὐγγαρίαν καὶ αὐτὴν τὴν Σιλισίαν.

Ὁ λαὸς οὗτος, ἂν καὶ ἦτο νομαδικός, ὥς ἐκ τοῦ πλήθους ὅμως καὶ τῆς ὀρμῆς, μεθ' ἧς ἐπροχώρει οὐδαμοῦ εὗρεν ἀντίστασιν, διότι οὔτε τὸ μέγα Χοβαρσμίακόν κράτος ἡδυνήθη ν' ἀντισταθῇ, οὔτε τὰ λοιπὰ βασίλεια τῆς Ἀσίας. Οἱ υἱοὶ καὶ ἔγγονοι τοῦ Δζιγγισχάν ἐκυρίευσαν τὰς πρὸς βορρᾶν χώρας τῆς μαύρης θαλάσσης καὶ κατερημώσαντες τὴν Πολωνίαν καὶ Οὐγγαρίαν, διέβησαν τὸν Ὀδέραν. Ἡ Βρεσλαύα κατεστράφη καὶ ὁ Δουξ τῆς Σιλισίας ἐφονεύθη. Ἡ Δύσις ὅλη ἔτρεμιν, ἐνθ' ὃ Πάπας καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ φιλονεικοῦντες δὲν ἠδύναντο νὰ βοηθήσωσι τοὺς Χριστιανούς, οἵτινες κατεστρέφοντο ὑπὸ τῶν φοβερῶν Μογγόλων. Ἐπὶ τέλους ὅμως οὗτοι δὲν ἡδυνήθησαν νὰ προχωρήσωσι, διότι συναθροισθέντες οἱ μάχιμοι ἱππῶται τῆς Δύσεως συνεκρότησαν ἐκ παρατάξεως μάχην περὶ τὴν Λιγνιτίαν τῆς Σιλισίας τῷ 1251, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Μογγόλοι ἔπαθον τοιαύτην ζημίαν, ὥστε ἠναγκάσθησαν νὰ ἐπιστρέψωσι καὶ νὰ διευθύνωσι τὰ μεγάλα αὐτῶν στῖφν εὐχὶ πλεον κατὰ τῆς Εὐρώπης, ἀλλὰ κατὰ τοῦ ἐν Βαγδατίῳ κράτους τῶν Καλιφῶν. Τὸ Βαγδάτιον, τὸ ὁποῖον κατῴκειτο τότε ὑφ' ἐνὸς ἑκατομμυρίου ἀνθρώπων, ἐπολιορκήθη ὑπὸ τῶν Μογγόλων, οἵτινες ἀφοῦ κατέβησαν νὰ συλλάβωσι τὸν Καλίφην, ἐκυρίευσαν ἐξ ἑφ-

δου αὐτὸ τῷ 1258, κατεδάφισαν παντελῶς τὴν πόλιν καὶ ἐφόνευσαν διὰ σφαγῆς, ἥτις διήρκεσε 14 ἡμέρας, 800,000 ἀνθρώπων. Οὕτω δὲ διὰ τῆς καταλύσεως τῆς Καλιφίας συνέστη ἐν Ἀσίᾳ μέγα Μογγολο-Ταταρρικὸν κράτος, τὸ ὁποῖον δὲν διατηρήθη ἐπὶ πολὺ ἠνωμένον· διότι εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δζιγγισχάνου διηρέθη εἰς τέσσαρα μέρη, τὰ ὁποῖα μετὰ ταῦτα ὀλίγον κατ' ὀλίγον κατέπεσαν.

Ὅτε οἱ Μογγόλοι ἐκυρίευσαν τὸ Χοθαρσμίακον κράτος, 50,000 Τούρκων κατέφυγον εἰς τὴν ἄνω Ἀρμενίαν, ὁ δὲ ἡγεμὼν αὐτῶν Σουλεϊμάν ἐπιστρέφων κατόπιν εἰς τὸ Τουρκεστάν, τὴν κοιτίδα τῶν Ὀθωμανῶν, ἐπνίγη εἰς τὸν ποταμὸν Εὐφράτην, ἐκ δὲ τῶν 4 υἱῶν του οἱ μὲν τρεῖς διεσπάρησαν εἰς ἄλλα μέρη ὁ δὲ Ἐρτογροῦλ λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ εὐαριθμούς Τούρκους ἐβόηθησε τὸν Σελσουκικὸν Σουλτάνον κατὰ τινα πόλεμον. Ὁ Σουλτάνος τότε ὡς ἀνταμοιβὴν παρεχώρησεν αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἀγκύρας. Ὁ δὲ Ἐρτογροῦλ γενόμενος μετ' ὀλίγον ἀνεξάρτητος ἐξέτεινε τὴν κυριαρχίαν του πρὸς βορρῶν καὶ οὕτω ἐγένετο ὁ ἰδρυτὴς τοῦ Ὀθωμανικοῦ ἢ Ὀσμανικοῦ κράτους, αὐτὸς πρῶτος συστήσας καὶ ἱππικόν. Οἱ Ὀθωμανοὶ ἦσαν ἄνδρες καὶ ἔζων βίον λιτότατον.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἰδρυτοῦ τοῦ Ὀθωμανικοῦ ἢ Ὀσμανικοῦ κράτους Ἐρτογροῦλ τὴν βασιλείαν ἔλαβεν ὁ υἱὸς του Ὀσμάν ἢ Ὀτμάν, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ ὁποίου συνέρρευσαν πανταχόθεν οἱ γενναϊότεροι Τούρκοι εἰς τὴν πρωτεύουσάν του Ὀθωμανικοῦ βασιλείου Καραχισάρ. Ὁ δὲ Ὀσμάν ἐπωνομάσθη νικητὴς καὶ ἀνεδείχθη διὰ τὴν πολεμικὴν ἱκανότητα καὶ ἀδρείαν του. Οὗτος ἐπ' ἴσης ἔλαβε τὸν τίτλον «Σουλτάνος», ὅστις σημαίνει λογυρὸς. Τὸ δὲ ὄνομα Ὀσμανι-

κὸν κράτος τάχιστα καὶ εὐκόλως κατώρθωσε νὰ ἀκμάσῃ. διότι ἀφ' ἐνὸς μὲν οἱ Βυζαντινοί, ἀφοῦ ἐκδιώξαντες τοὺς Λατίνους ἐκυρίευσαν τὴν Κωνσταντινούπολιν, παρημέλησαν τὴν Μικρὰν Ἀσίαν στρέψαντες τὴν προσοχὴν τῶν εἰς τοὺς ἐν Θράκῃ, Μακεδονίᾳ καὶ μέλιστα ἐν Ἑλλάδι πολέμους, ἀφ' ἑτέρου δὲ οἱ διάφοροι μικροὶ Τοῦρκοι ἡγεμόνες τῆς χώρας ταύτης ἦσαν διηρημένοι καὶ ἐπολέμουν ἀναμεταξύ των ἔχοντες στρατὸν ὅμοιον μὲ ληστρικὰς συμμορίας, ἐνῷ οἱ Ὁσμένοι ἐσωτερικῶς διωργανώθησαν καλῶς. Πρὸς τοῦτοις ἐνῷ οἱ ἄλλοι Τοῦρκοι ἐλεηλάτουν τὰς νήτους καὶ διηυθύνοντο πρὸς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος, οἱ Ὁσμένοι ἐξεστράτευον ἐναντίον τῆς Βιθυνίας καὶ ἐκ διαλειμμάτων ἀπεβίβάζοντο εἰς τὴν Θράκην. Τέλος ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ὁσμὲν τῷ 1326 οἱ Ὀθωμανοὶ κατώρθωσαν νὰ κυριεύσωσι τὴν ὀχυρὰν προτεύουσαν τῆς Βιθυνίας Προῦσαν, τὴν ὁποίαν ἀνέδειξαν καὶ πρωτεύουσαν τοῦ νέου Ὁσμανικοῦ κράτους. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ὁσμὲν ὁ υἱὸς του καὶ διάδοχος Οὐρχὰν λαβὼν τὸ σκῆπτρον εἰς τὰς χεῖρας καὶ κυριεύσας τὴν Νίκαιαν, Νικομήδειαν, τὴν Βιθυνίαν καὶ τὴν Παφλαγονίαν ἐπεχείρησεν ἐπὶ τέλους καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Εὐρώπην κατακτήσεις· τῷ δὲ 1357 ὁ στρατὸς αὐτοῦ κατώρθωσε νὰ κυριεύσῃ τὴν Θρακικὴν Χερσόνησον καὶ τὴν πλησίον αὐτῆς παραλίαν πρὸς ἀνατολὰς μὲν μέχρι Ραιδεστοῦ, πρὸς δυσμὰς δὲ μέχρι Κυψέλων καὶ πρὸς βορρᾶν μέχρι Τυρῳλῆς καὶ Χαριουπόλεως. Ὁ Οὐρχὰν μετὰ ταῦτα ἐπεμψεν ἐπίτροπον εἰς τὴν νείαν κατακτηθεῖσαν χώραν τὸν υἱὸν του Σουλεϊμάν, ὅστις ἀνέδειξε πρωτεύουσαν τὴν Καλλιπόλιν, ἥτις ἦτο τότε ἀκόμη μίᾳ ἐκ τῶν λαμπροτέρων πόλεων τοῦ καταπίπτοντος Βυζαντινοῦ κράτους καὶ τῶν ἐμπορικωτέρων τῆς παρα-

λιας. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Οὐρχάν, ὅστις ἦτο γενναῖος, εὖσπλαγχνος. φίλος καὶ προστάτης τῶν γραμμάτων καὶ τῆς θρησκείας, διεδέχθη αὐτὸν ὁ δευτερότοκος υἱὸς του Μουράτῳ Α.'. διότι ὁ πρωτότοκός του Σουλεϊμάν ἀπέθανε πρὸ τοῦ πατρὸς.

ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΝ ΚΡΑΤΟΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΥΠΟ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ

Ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος ἀφοῦ μετέφερε τὴν ἔδραν τοῦ κράτους του εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐκ τῆς Ἀσίας, εὗ-
ρεν εἰς τὴν Εὐρώπῃν ἄλλους δύο Ἑλληνας ἡγεμόνας ἄρχον-
τας τῆς Αἰτωλίας καὶ τῆς Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας, οἵτινες
ἀνεγνώρισαν τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ ὀνομάσαντες αὐτὸν δε-
σπότην, ὁ ἐν Τραπεζοῦντι ὅμως αὐτοκρατορικὸς οἶκος δὲν
ἠθέλησε ν' ἀναγνωρίσῃ αὐτὸν ὡς νόμιμον Βυζαντινὸν Αὐτο-
κράτορα. Ὁ δὲ Μιχαὴλ ἠναγκάζετο πρὸς τούτοις νὰ δια-
τηρῇ μισθοφόρους Σλαῦους, Βουλγάρους καὶ Τούρκους ἕνεκα
τῶν πολέμων, τοὺς ὁποίους εἶχε πρὸς τὰ λείψανα τῶν Λα-
τίνων ἡγεμόνων, οἵτινες ἔμειναν ἐν Ἑλλάδι. Ἀλλ' ἐνῷ πολ-
λὰς καταστροφὰς ὑφίστατο οὕτω τὸ Βυζαντινὸν κράτος, ὁ
ἀρχαῖος πολιτισμὸς, τὰ γράμματα, αἱ τέχναι καὶ αἱ ἐπι-
στῆμαι ἐπὶ Μιχαὴλ ἔλαβον νέαν ζωὴν· τὴν Βυζαντινὴν δὲ
ταύτην τέχνην καὶ ἐπιστήμην μετέδιδον εἰς τὴν δυτικὴν

Εὐρώπῃν οἱ Βενετοὶ καὶ οἱ Γενουήνσιοι, οἵτινες εἶχον πολλὰ ἐμπορικὰ καταστήματα ἐν τῇ Ἑλληνικῇ χώρᾳ. Ὁ δὲ Μιχαὴλ κατάρθωσε μὲν νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς Λατίνους ἐκ τῆς Χίου, Ρόδου, Λέσβου καὶ ἄλλων νήσων, οὐχὶ ὅμως καὶ τῆς Πελοποννήσου, τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Εὐβοίας. Πρὸς τοῦτοις ὑπεσχέθη εἰς τὸν Πάπαν νὰ ὑποτάξῃ τὴν Ἀνατολικὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν εἰς τὴν δυτικὴν καθολικὴν· ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο ἐξηρέθισε τοὺς ὑπηκόους τοῦ ἡναγμάσθη μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ νὰ εὕρισκται εἰς ἀδιάλειπτον ἔριδα πρὸς αὐτούς, ἐκ τῶν ὁποίων πολλοὺς ἐξώρισεν. Ὁ δὲ υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Ἀνδρόνικου, ὅστις ἦτο ἐμβριθὴς φιλόσοφος καὶ μάλιστα θεολόγος, ἐπολέμησε τὸ περὶ ἐνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν δόγμα τοῦ πατρὸς τοῦ· οὗτος, καθὼς καὶ ὅλοι οἱ τελευταῖοι Βυζαντινοὶ Αὐτοκράτορες, ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ μᾶλλον ὡς διδάσκαλος ἢ ὡς βασιλεὺς, ἐφ' ᾧ ἔβην τὴν διοίκησιν τοῦ κράτους τοῦ ἄφησεν εἰς ἄλλους, αὐτὸς δὲ ἐνησχολεῖτο μόνον εἰς συζητήσεις μετὰ τοῦ κλήρου καὶ μάλιστα τοῦ πατριάρχου. Ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ τὸ Βυζαντινὸν κράτος προσέβαλον διάφοροι ἱππῶται τῆς Εὐρώπης.

Ὁ Ἀνδρόνικος ζῶν ἔτι ἔκαμε συμμετόχους τῆς βασιλείας τοὺς υἱοὺς τοῦ Μιχαὴλ Β' καὶ Ἀνδρόνικον τὸν νεώτερον. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Μιχαὴλ ἦλθεν εἰς ἔριδας πρὸς τὸν νεώτερον Ἀνδρόνικον καὶ λαβὼν βοηθοὺς τῆς βασιλείας τὸν ἱγυονόν τοῦ Κωνσταντίνου ἀνέδειξε διάδοχον τοῦ θρόνου τὸν νόθον τούτου υἱὸν Μιχαὴλ. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη διαγωγὴ τοῦ Ἀνδρόνικου ἔγεινεν αἰτία πολλῶν ταραχῶν· καὶ ὁ μὲν νεώτερος Ἀνδρόνικος ἕνεκα τῆς ραθυμίας καὶ ἀσωτίας τοῦ δὲν ἦτο ἱκανὸς νὰ κυβερνήσῃ οὔτε ταραχὰς νὰ διεγείρῃ, ἐβόηθησαν ὅμως αὐτὸν ἄλλοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ λόγιος αὐ-

λικὸς Ἰωάννης Καντακουζηνός. Ἐνεκα δὲ τῆς τοιαύτης ἐσω-
τερικῆς ταρχῆς οἱ Βούλγαροι κατώρθωσαν τὴν μὲν Φιλιπ-
πούπολιν νὰ κυριεύσωσι, τὴν δὲ Θράκην νὰ λεηλατήσωσι
μετὰ τῶν Σλῶν. Κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα καὶ οἱ Ὀθωμανοὶ
καταλαβόντες τὴν Βιθυνίαν ἀνέδειξαν πρωτεύουσαν τοῦ νέου
Ὀθωμανικοῦ κράτους, ὡς εἴπομεν, τὴν Προῦσαν.

Μετὰ ταῦτα Ἀνδρόνικος ὁ νεώτερος ἐστέφθη μὲν τῷ 1325
Αὐτοκράτωρ ἡδρευεν ὁμῶς ἐν Διδυμοτείχῳ ἀφήσας ὅλην
τὴν κυβέρνησιν τῶν πραγμάτων εἰς τὸν φίλον του Καντα-
κουζηνὸν μέχρι τοῦ θανάτου του. Μετὰ δὲ τὸν θάνατόν του
ἔφησε διὰ διαθήκης διάδοχον τὸν ἀνήλικον υἱόν του
Ἰωάννην Παλαιολόγον καὶ ἐπίτροπον αὐτοῦ μέχρι τῆς ἐνη-
λικιωσέως του τὸν Ἰωάννην Καντακουζηνόν. Ὀλίγον ὁμῶς
μετὰ ταῦτα ὁ Καντακουζηνός ἐλθὼν εἰς ἔριδος μὲ τὴν μη-
τέρα τοῦ Ἰωάννου ἀνηγόρευσε ἐαυτὸν Αὐτοκράτορα ἐν Δι-
δυμοτείχῳ καὶ ἐκυβέρνηα τὸ κράτος ἐκείθεν ἐν ὀνόματι τοῦ
μικροῦ Ἰωάννου, ἐνῷ Ἄννα ἡ σύζυγος τοῦ Ἀνδρόνικου
ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Ἐνεκα δὲ τῆς διαιρέσεως ταύτης
καὶ ἡ πτώσις τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους κατέστη ἀναπόφευκτος,
διότι κατὰ τοὺς διαφόρους πολέμους, τοὺς ὁποίους ἔκαμεν
ὁ Καντακουζηνός πρὸς τὴν Κράλην (βασιλέα) τῆς Σερβίας,
πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Βουλγάρων καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν Ἄν-
ναν, ἐζήτησε πάντοτε τὴν βοήθειαν τῶν Τούρκων.

Καὶ κατ' ἀρχάς μὲν ἔλαβε βοήθην ὁ Καντακουζηνός
τὸν Σουλτάνον τοῦ Αἰδινίου, ἐνῷ ὁ Οὐρχάν ἦτο βοηθὸς τῆς
Ἄννης, μετὰ ταῦτα ὁμῶς τῷ 1340 κατώρθωσε νὰ λάβῃ μὲ
τὸ μέρος του καὶ τὸν Οὐρχάν δούς εἰς αὐτὸν ἐν ἡλικίᾳ γε-
ροντικῇ τὴν νεωτέραν θυγατέραν του Θεοδώραν εἰς γυναῖκα.
Τὸ δὲ ἐπόμενον ἔτος ὠφεληθεὶς ἐκ τινος ἔριδος τῆς Ἄννης

πρὸς τὸν πατριάρχην ὤρμησε κατ' αὐτῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ κατώρθωσε νὰ λάβῃ μόνος τὴν κυβέρνησιν ὡς ὑπέρτατος ἄρχων, μέχρις οὗ ὁ Ἰωάννης Παλαιολόγος, ὅστις ἦτο 15 ἐτῶν, φθάσῃ εἰς τὸ 25 ἔτος τῆς ἡλικίας του.

Ὅτε ὁ Ἰωάννης Παλαιολόγος ἐφθασεν εἰς ὥριμον ἡλικίαν, Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνὸς ἐκουσίως παρέδωκε τὴν ἀρχὴν εἰς αὐτὸν καὶ ἡσπάσθη τὸν μοναχικὸν βίον, καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Οὐρχὰν ἱδρυσεν ἐν Θράκῃ νέον Τουρκικὸν κράτος. Ὁ δὲ Παλαιολόγος γενόμενος εὐτῶ μόνος κυβερνήτης τῶν ἐλλεινῶν λειψάνων τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους ἠναγκάσθη νὰ διατελῇ εἰς ἀδιάλειπτον ἀγῶνα πρὸς τοὺς Ὀθωμανοὺς, τῶν ὁποίων βασιλεὺς ἀνηγορεύθη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Οὐρχὰν ὁ δευτερός υἱὸς τοῦ Μουράτ ἡ Ἀμουράτ ὁ Α'.

Ὁ Μουράτ γενόμενος βασιλεὺς τοῦ Ὀσμανικοῦ κράτους ἐπεχείρησε διαφόρους πολέμους ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἐνῷ εἰ διοικηταὶ τοῦ ἐξήπλουν τὸ κράτος του εἰς τὴν Θράκην. Τῷ 1361 ἐκυριεύθη τὸ ὀχυρὸν Διδυμότειχον, μετ' ὀλίγον δὲ αὐτὸς ὁ Ἀμουράτ κατέλαβε τὴν Φιλιππούπολιν καὶ Ἀδριανούπολιν, τὴν ὁποίαν ἐκόσμισε μὲ ὠραία τζαμιά. Ἐκτοτε ὁ Μουράτ ἂν καὶ εἶχε πρωτεύουσαν ἀκόμη τὴν Προῦσαν ἥδρυσεν ὅμως ἐπὶ πενταετίαν ἐν Ἀδριανουπόλει ἵνα διευθύνῃ τὸν Ὀθωμανικὸν στρατὸν ἀφ' ἐνὸς μὲν κατὰ τῶν Σέρβων καὶ Βουλγάρων, ἀφ' ἑτέρου δὲ κατὰ τῆς Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας. Ὁ δὲ Ἰωάννης Παλαιολόγος διὰ νὰ ἐπιτεθῇ τελευταῖον κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν ἐζήτησε βοήθειαν ἐκ τῆς Δύσεως ὑπὸ τὸν δρον νὰ ὑποτάξῃ τὴν Ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν εἰς τὴν Δυτικὴν. Ἡ ἐπιτυχία ὅμως τῆς πράξεως ἦτο ἀδύνατος, ὡς εἶδομεν καὶ ἄλλοτε, διότι ὁ λαὸς καὶ ὁ κληρὸς ἠπροτίμων ν' ἀπολίσσωσι μᾶλλον τὴν βασιλείαν ἢ

τὴν θρησκείαν· διότι ἐὰν ἡ Ἀνατολικὴ ἐκκλησία ὑπετάσσεται εἰς τοὺς δυτικούς θὰ κατάρθουν μὲν ἴσως οἱ δυτικοὶ ἐπὶ τινα ἔτι χρόνον ν' ἀποκρούσωσι τοὺς Ὀσμάνους, θὰ ἦτο ὅμως εἰς τὸ ἐξῆς τὸ Βυζαντινὸν κράτος οὐχὶ πλέον ἑλληνικόν, ἀλλὰ Φραγκικόν, ἐντὸς τοῦ ἔποίου οἱ Ἕλληνες ἤθελον ἀπολέσῃ ὅχι μόνον τὴν βασιλείαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν γλῶσσαν καὶ θρησκείαν των.

Ὁ ἀνόητος Ἰωάννης Παλαιολόγος ὅχι μόνον δὲν ἐπέσθη εἰς τὰς ἐνστάσεις τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ τούναντίον μετέβη εἰς τὴν-Ρώμην καὶ ἐξώμωσεν ἀπορρίψας τὴν τε θρησκείαν καὶ τὰ πάτρια· ἀντὶ δὲ νὰ λάβῃ παρὰ τοῦ Πάπα χρήματα, ἔλαβε μόνον πρὸς τοὺς βασιλεῖς τῆς Δύσεως ξηρὰς συστατικὰς ἐπιστολάς, μετὰ τῶν ὁποίων περιπλανηθεὶς εἰς τὴν Εὐρώπην ἐπὶ ἔν έτος καὶ ἐξευτελισθεὶς μεγάλως διὰ τὴν ἀχρηματίαν τοῦ ἐπέστρεψεν ἄνευ ἀποτελέσματος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ συνωμολόγησε πρὸς αἰτχύνην του εἰρήνην μετὰ τοῦ Μουράτ ἐπὶ πληρωμῇ ἑτησίου φόρου, παθῶν οὕτω ἄξια, ὧν ἐπραξε.

Μετὰ τὴν ὑποταγὴν τοῦ Ἰωάννου εἰς τοὺς ἀνδρείους Ὀθωμανοὺς· ὁ Σουλτάνος Μουράτ δὲν ἔπαυσεν ἀδιαλείπτως νὰ ἐπιτίθεται κατὰ τῶν Βουλγάρων, Σέρβων, Βοσνίων καὶ Ἀλβανῶν. Ἀπέβησαν δὲ βαθμηδὸν οἱ Τοῦρκοι φοβερώτεροι καὶ αὐτῶν τῶν Μογγόλων· διότι οἱ μὲν Μογγόλοι καὶ Τάταροι ἄνευ στρατιωτικῆς διοργανώσεως ἐγένοντο ὀλίθριοι διὰ τῆς πληθύσεως καὶ ἀγριότητός των, οὗτοι ὅμως ἦσαν καλῶς ἐξησκημένοι ἔχοντες καὶ ἄριστον πεζικόν, τὸ ὁποῖον διωργάωνσεν αὐτοὺς ὁ Οὐρχάν. Πεζικὸν δὲ τι τάγμα ὀνομαζόμενον Γενίτσεροι ἢ Γενίτσαροι· δῆλα δὲ νέον τάγμα ἐπὶ Μουράτ τοῦ Α'. ἔγεινεν ἀκαταμάχητον. Οἱ Γενίτσαροι ἐπὶ Μωάμεθ

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοῦ Β'. συνεποσώθησαν εἰς 12,000, ἐπὶ δὲ Μωάμεθ τοῦ Δ'. εἰς 40,000, οἵτινες μετὰ ταῦτα ἀπέβησαν φοβεροὶ καὶ ὀλίθριοι καὶ εἰς αὐτὸ τὸ Τουρκικὸν κράτος, διότι κατὰ βούλησιν ἀνέβιβάζον καὶ κατεβίβαζον τοὺς βασιλεῖς, μέχρις οὗ τῷ 1826 ὁ Σουλτάνος Μαχμούτ Β'. κατέστρεψε ριζηδὸν τοὺς Γενιτσαίρους. Οἱ Ὀθωμανοὶ ἐκτὸς τοῦ πεζικοῦ στρατοῦ εἶχον καὶ ἵππικὸν λαμπρὸν ὀνομαζόμενον Σιπαχίδες· διὰ τοῦ λαμπροῦ δὲ τούτου στρατοῦ κατάρθωσαν οὐ μόνον νὰ κατακτήσωσι τόσας χώρας, ἀλλὰ καὶ νὰ διατηρῶσιν αὐτάς ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη, ἐνῷ τὰ ἄτακτα στίφη τῶν Μογγόλων κτεκίτησαν μὲν πολλὰς χώρας διὰ τῆς πληθύσεως, ἡ ἰσχύς ὅμως αὐτῶν ἐντὸς ὀλίγου χρόνου κατέρρευσεν.

Τῷ δὲ 1374 Μουράτ ὁ Α'. ἐξέτεινε τὸ κράτος του εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ Θεσσαλίαν καὶ ὠχύρωσε τὰ πρὸς τὸν Ἰστρον καὶ εἰς τὰ ὄρη τῆς Ἀλβανίας χωρία, τῶν ὁποίων τοὺς κατοίκους ἀντικαθίστα διὰ τουρκικῶν πληθυσμῶν. Μετὰ ταῦτα ὑπέταξε τὸν βασιλέα τῶν Σέρβων καὶ Βουλγάρων καὶ οὕτω βαθμὴδὸν ἠύξανε τὸ Τουρκικὸν κράτος, ἐνῷ τὸ Βυζαντινὸν καὶ τὸ ἐν Τραπεζοῦντι βασίλειον ἡκρωτηρᾶζοντο τῷ 1382 οἱ Τούρκοι ἐκυρίευσαν τὴν ἐλληνικωτάτην παρὰ τὰ μεθόρια τῆς Βουλγαρίας πόλιν Σαρδικὴν (Σοφίαν), ἣτις σήμερον ἀποτελεῖ τὴν πρωτεύουσαν τῆς Βουλγαρίας, ἀπέσπασαν ἀπὸ τοὺς Σέρβους καὶ Βοσνίους τὴν ἐν Μακεδονίᾳ Καστορίαν καὶ τὸ ἐν Σερβίᾳ Βελιγράδιον καὶ τῷ 1386 ἐκυρίευσαν καὶ αὐτὴν τὴν Θεσσαλονίκην, τὴν ὅποιαν δὲν ἠδυνήθησαν νὰ διατηρήσωσιν ἐπὶ πολὺ, διότι ὀλίγον ὕστερον ἀνεκτῆθη ὑπὸ τῶν Βενετῶν ἢ κατ' ἄλλους ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν. Μετὰ ταῦτα στραφεὶς ὁ Μουράτ πρὸς τὴν Ἀσίαν καὶ συγκροτήσας μίαν μεγάλην μάχην περὶ τὸ Ἰκό-

νισεν ὑποτάσσει δια τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ μικρὰ τουρκικὰ βασίλεια· μετὰ τὴν μάχην δὲ ταύτην ἐπιστρέψας εἰς τὴν Εὐρώπην γέ-
ρων ἐνυμφεύθη μίαν τῶν θυγατέρων τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκρά-
τορος, τοῦ ὁποῦο δύο ἄλλας δίδει εἰς τοὺς δύο υἱούς του
Ἰακoύβ καὶ Βαγιαζήτ. Ὁ Σουλτάνος Μουράτ ἐνῶ ἐτέλει
τοὺς γάμους των, μαθὼν ὅτι ὁ Καράλης τῆς Σερβίας μετὰ
τοῦ Σισμάνου τῆς Βουλγαρίας συμμαχήσαντες ἐπανέστησαν,
ἔφερε τότε κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Εὐρώπην τὸν Ἀσιανὸν
στρατόν του μετὰ τοῦ νέου αὐτοῦ Βεζίρη Ἀλῆ Πασᾶ καὶ
δι' αὐτοῦ νικήσας τοὺς Βουλγάρους συγχωνεύει τὴν Βουλ-
γαρίαν μετὰ τοῦ Ὁσμανικοῦ κράτους· τῷ δὲ 1389 συγκρο-
τεῖ αὐτὸς ὁ Μουράτ μεγάλην μάχην περὶ τὸ Κοσσυφοπέδιον
πρὸς τὸν Κράλην τῆς Σερβίας Λάζαρον, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐξ
ἀμφοτέρων τῶν μερῶν πίπτουσι πολλοὶ ἥως μεταξὺ τῶν
ὁποίων καὶ αὐτὸς ὁ Λάζαρος καὶ ὁ μέγας Μουράτ· τὴν νίκην
ταύτην συνεπλήρωσεν ὁ υἱὸς τοῦ Μουράτ Βαγιαζήτ, ὅστις καὶ
ἐγένετο διάδοχος τοῦ Ὁσμανικοῦ θρόνου μετὰ τὸν θάνατον
τοῦ ἀδελφοῦ του Ἰακoύβ. Μετὰ τὴν νίκην ταύτην ὁ Βαγια-
ζήτ κατέστησε τὴν Σερβίαν ἐπαρχίαν Τουρκικὴν, ἕνεκα δὲ
τῆς μεγάλης ταχύτητος καὶ ἐπιτυχίας, μεθ' ἧς ἐξηκολούθησε
τὸ στάδιόν του, ἐπωνομάσθη Ἰλδερὶμ δηλὰ δὴ Κεραυνός.

Ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Ἰωάννου Παλαιολόγου Ἀνδρόνικος, ὅστις
ἐκρατεῖτο ἐν φυλακῇ, κατορθώσας νὰ δραπετεύσῃ διὰ τῆς
βοηθείας τῶν Ἑνετῶν μεταβαίνει εἰς τὸν Βαγιαζήτ καὶ διὰ
τῆς βοηθείας αὐτοῦ εἰσβάλλει εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν,
φυλακίζει τὸν πατέρα του καὶ τὸν νεώτερον ἀδελφόν του
Μανουὴλ καὶ γίνεται Αὐτοκράτωρ· μετὰ ταῦτα ὁμοῦ δρα-
πετεύουσι καὶ οὗτοι πρὸς τὸν Βαγιαζήτ, ὅστις ἀναλαμβάνει
ν' ἀναβιβάσῃ εἰς τὸν θρόνον τὸν Ἰωάννην ἐπὶ τῷ ὄντι νὰ

πληρώνη εἰς αὐτὸν φόρον μεγαλιέτερον τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀνδρόνικου τελουμένου καὶ νὰ παρακολουθῇ τὸν Σουλτάνον μετὰ 12,000 ἀνδρῶν, ὅπου δῆποτε οὗτος ἤθελεν ἐκστρατεύσῃ. Ἐλθόντες δὲ ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ Μανουὴλ εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ στρατοῦ Τουρκικοῦ συμβιβάζονται μὲ τὸν Ἀνδρόνικον καὶ ὁ μὲν πατὴρ λαμβάνει τὴν κυβέρνησιν τοῦ κράτους, ὁ δὲ Ἀνδρόνικος γίνεται κυβερνήτης τῆς Θεσσαλονίκης. Ἀποθανόντος ὁμως τοῦ Ἰωάννου τῇ 1391 λαμβάνει τὴν κυβέρνησιν τοῦ ἑλευνοῦ Βυζαντινοῦ κράτους ὁ υἱὸς καὶ διάδοχός του Μανουὴλ.

Ὁ Βαγιαζήτ κυριεύσας ὅλα τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ Τουρκικᾷ κράτη ἔγινε τόσον ἰσχυρός, ὥστε ἀπεφάσισε νὰ συμπληρώσῃ τὸ κατακτητικὸν αὐτοῦ ἔργον κυριεύων καὶ τὰς λοιπὰς ἐπαρχίας τῶν Βυζαντινῶν καὶ Σλαβῶν, νὰ συμπεριλάβῃ δὲ εἰς τὸ Ὀσμανικὸν κράτος καὶ αὐτοὺς τοὺς Οὐγγρους· πρὸς τὸν σκοπὸν λοιπὸν τοῦτον ἀπέκλεισε διὰ ξηρᾶς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἃν καὶ ὁ Μανουὴλ ἦτο φόρου ὑποτελής. Τὸν κίνδυνον τοῦτον βλέπων ὁ, τε Βυζαντινὸς Αὐτοκράτωρ καὶ οἱ Οὐγγροι κατέπεισαν διὰ παρακλήσεων τὴν Δύσιν νὰ σταυροφορήτῃ κατὰ τῶν Τούρκων. Ὁ στρατὸς ὁμως οὗτος, ὅστις συνέκειτο ἐξ 100,000 ἀνδρῶν, ἦτο ἄνευ στρατιωτικῆς πειθαρχίας, ὁ δὲ ἀρχηγὸς αὐτῶν Σιγισμούνδος, ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας, ἦτο πολὺ κατώτερος κατὰ τὴν στρατιωτικὴν ἱκανότητα τοῦ Βαγιαζήτ. Τοῦτου λοιπὸν ἕνεκα τῇ 1396 εἰς τὴν μεγάλην καὶ φονικὴν μάχην περὶ τὴν Νικόπολιν, ἃν καὶ ἐπολέμησαν ἀνδρείως οἱ Χριστιανοί, ἔπαθον φοβεράν ἦταν· ὁλόκληρος σχεδὸν ὁ στρατὸς ἐφονεύθη καὶ ἐκ τῶν σωθέντων ἠχμαλωτίσθησαν ἄλλοι μὲν ἐν αὐτῇ τῇ μάχῃ, ἄλλοι δὲ κατὰ τὴν φυγὴν.

Ὁ Βαγιαζήτ μετὰ τὴν νίκην ταύτην, διὰ τῆς ὁποίας ἐνέπνευσε τρόμον εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην, ἀφοῦ ἔλαβε πολλὰ λάφυρα, δὲν ἐπροχώρησεν, ἀλλ' ἐστράφη εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, τὴν Μακεδονίαν καὶ Ἑλλάδα κυριεύσας καὶ αὐτὸ τὸ Ἄργος, τὸν δὲ Βεζίρην τοῦ Ἀλῆ Πασᾶν διέταξε νὰ κυριεύσῃ καὶ αὐτὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἥτις ἐπὶ πέντε ἔτη ἦτο ἀποκεκλεισμένη. Ὁ σκοπὸς ὅμως αὐτοῦ δὲν ἦτο νὰ καταλύσῃ παντελῶς τὸ Βυζαντινὸν κράτος, διότι δὲν εἶχεν εἰς ἔτι ἔλθῃ ἡ ὥρα, ἀλλὰ ν' ἀναβιδάσῃ εἰς τὸν θρόνον ἀντὶ τοῦ Μανουὴλ τὸν Ἰωάννην υἱὸν τοῦ Ἀνδρονίκου, ὅστις ἦτο τότε ἄρχων τῆς Σηλυβρίας, ἐπὶ τῷ ὄρῳ νὰ λάβῃ ὡς ἀνταμοιβὴν τὴν Σηλυβρίαν. Μετὰ ταῦτα ὁ Ἰωάννης καὶ Μανουὴλ συνιβιδάσθησαν καὶ ὁ δεῦτερος παρέλαβε τὸν πρῶτον ἐν Κωνσταντινουπόλει ὡς συνάρχοντα.

Ὁ Γάλλος στρατηγὸς Βουσιῶ μετὰ ταῦτα συνεβούλευσε τὸν Μανουὴλ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ νὰ ζητήσῃ βοήθειαν, διότι οἱ πόροι τοῦ εἶχον πλέον ἐξαντληθῇ. Ὁ Μανουὴλ πανταχοῦ ἐγένετο δεκτὸς μετὰ μεγάλων τιμῶν, ἀλλ' οὐδαμοῦ εὔρε βοήθειαν καὶ ὡς ἐκ τούτου τὸ Βυζαντινὸν κράτος (τὸ ὁποῖον πλέον εἶχε μείνει μὲ μόνην τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ὀλίγα ἄλλα ἀσήμαντα χωρία) φανερά ἔβαινε πρὸς τὴν καταστροφὴν καὶ ἤθελον κυριεύσῃ οἱ Ὀθωμανοὶ καὶ τὰ τελευταῖα λείψανα αὐτοῦ, ἐὰν δὲν προσεβάλετο αἰφνης τὸ Ὀσμανικὸν κράτος ὑπὸ τοῦ Τατάρρου Τιμούρ ἢ Ταμερλάνου, ὅτε ὁ μὲν Βαγιαζήτ ἠναγκάσθη νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ δὲ Μανουὴλ νὰ ἐπιστρέψῃ ἐκ τῆς Δύσεως.

Ὁ Τιμούρ εἶνε ἀπόγονος τοῦ Δζιγγισχάν· οὗτος ἐπὶ τῶν ἐρείπειων τοῦ καταστραφέντος μεγάλου Μογγολικοῦ κράτους

ἀνίδρουσε νέον Ταταρρικὸν με πρωτεύουσαν τὴν Σαμαρκάνδην. Ὁ Τιμούρ δὲν ἦτο μόνον ἄγχιος ὡς ὁ Δζιγγισχάν, ἀλλὰ καὶ ἐπιτηδειότατος κατακτητῆς, εἰς δὲ τὸ κράτος αὐτοῦ εἶχε δώση νέον πολίτευμα καὶ νόμους, τὰ ὅποια ἀπεδείκνυσον σύνεσιν ἱκανήν. Ἐνεκα τούτου λοιπὸν κατ' ὀρθὰς νὰ κυριεύσῃ ἐννέα βασιλεία τῆς Ἀσίας καὶ νὰ αὐξήσῃ τὸ κράτος αὐτοῦ πρὸς ἀνατολὰς μετὰ μέχρι τοῦ Σινικοῦ κράτους, πρὸς βορρᾶν μέχρι τῶν ἐνδοτέρων τῆς Ρωσσίας, πρὸς δυσμὰς μέχρι τῶν παραλίων τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ πρὸς μεσημβρίαν μέχρι τῆς Αἰγύπτου. Ὁ Τιμούρ πρὸς τοῦτοις ἐγίνωσκε τὴν κατὰστασιν ὅλων τῶν λοιπῶν κρατῶν διότι μετεχειρίζετο ὡς λαμπροὺς κατασκόπους τοὺς Δερβίσας, Φακίρας καὶ ἄλλους Χριστιανούς μοναχοὺς, ἐκ τῶν ὁποίων ἔμαθε κάλλιστα καὶ τὰ μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ Τούρκων διατρέχοντα. Ὅτε δὲ τῇ 1399 ἐφίλονεῖκε πρὸς τὸν Βαγιαζήτ ἐπαρουσιάσθη ὡς προστάτης τῶν Ἑλλήνων καὶ ὡς ἐκ τούτου ὁ μεταξὺ τοῦ Βαγιαζήτ καὶ Τιμούρ πόλεμος ἦτο ἀναπόφευκτος. Ὅθεν ὁ Τιμούρ ἅμα τῇ ἐδόθῃ ἡ πρώτη εὐκαιρία ἐπέμψε πρὸς τὸν Βαγιαζήτ αὐθάδη πρῆσβειαν, οὗτος ὁμως ἀπεδίωξε τοὺς ἀπεσταλμένους μεθ' ὕβρεων καὶ ἐντεῦθεν ἐξεράγη ὁ μεταξὺ τῶν δύο Σουλτάνων πόλεμος.

Πρῶτος ὁ Τιμούρ ἀναχωρήσας ἐκ τῆς Κασπίας θαλάσσης μετ' ἀναριθμήτου στρατοῦ εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἐπολιορκῆσε τὴν Σιβάστειαν πρωτεύουσαν τῆς Καππαδοκίας, τὴν ὅποιαν καὶ ἐκυρίευσεν κατεδαφίσας τὰ τείχη καὶ φονεύσας τοὺς κατοίκους. Ὁ Βαγιαζήτ μαθὼν ταῦτα ἔλυσε τὴν πολιορκίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὤρμησεν εἰς τὴν

Ἀσίαν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Τιμούρ ἀντὶ τῆς προχωρήσει ἱστράφη κατὰ τοῦ Βαγδατίου, τῆς Δαμασκοῦ, τῆς Συρίας καὶ τῶν Μωμελούκων τῆς Αἰγύπτου οἵτινες ἐπανέστησαν, ὁ Βαγιαζήτ εὖρὲς καιρὸν νὰ συνάξῃ τὸν στρατὸν του. Ὁ Τιμούρ ἀφοῦ ἐκυρίευσεν τὰς ἀνωτέρω πόλεις καὶ κατέστρεψε τὰς λαμπροτέρας καὶ μεγαλειτέρας πόλεις ἀπὸ Βαγδατίου μέχρι Χαλεπίου, ἐπίστρεψεν εἰς τὴν Σαμαρκάνδην ἵνα ἐκτελέσῃ πανηγύρεις. Τὸν δὲ χειμῶνα τοῦ 1401 τὰ ἀναρίθμητα στίφη τοῦ ἱστορατοπεδίου εἰς τὸ βορειανατολικὸν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, αὐτὸς δὲ διαπραγματεύετο μετὰ τοῦ Βαγιαζήτ. Οὗτος ὅμως, ἀφοῦ ἀπήντησεν ἀγερῶχος πρὸς τὸν Τιμούρ, ἔρμησε μετ' ἀνδρῶν 120 000 ἢ κατ' ἄλλους 160 000 κατ' αὐτοῦ, τοῦ ὁποίου ὁ στρατὸς συνιστάμενος ἐξ ἑνὸς περὶπου ἑκατομμυρίου ἱστορατοπεδίου περὶ τὴν Ἀγκυραν. Συνεκροτήθη δὲ ἐνταῦθα μάχη τῇ 1402, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ὀσμανικὸς στρατὸς ὑπεχώρησε καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Βαγιαζήτ αἰχμαλωτισθεὶς μεθ' ἑνὸς τῶν υἱῶν του ἀπέθανεν ἐκ τῆς λύπης του τῇ 1403. Ὁ Τιμούρ προσηνέχθη πρὸς τὸν Βαγιαζήτ μετὰ μεγάλων τιμῶν.

Ὁ Ταμερλάνος μετὰ ταῦτα προχωρήσας ἐκυρίευσεν καὶ κατέστρεψε μὴ φειδόμενος οὐδενός. Ὁ δρόμος αὐτοῦ ἐκάλυπτετο ὡδὸ καπνοῦ, ἱρσιπίων καὶ λόφων νεκρῶν ἐνέπλησε δὲ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν τρόμου καὶ ἐρημώσεως κυριεύσας ὅλην τὴν παραλλαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ αὐτὴν ἔτι τὴν Σμύρνην καὶ Ἐφεσον. Μετὰ τὸν θάνατον ὅμως αὐτοῦ διελύθη ἡ κοσμοκρατορία του, διότι οἱ διάδοχοί του ἦσαν ἀνάξιοι.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βαγιαζήτ περιήλθον εἰς ρῆξιν διακρίσασαν ἐπὶ πολλὰ ἔτη οἱ ἑξ υἱοὶ του, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν μεγαλειτέρος Σουλταμάν ἤδρευεν ἐν Ἀδριανουπόλει, Δημοσία Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὁ δὲ τέταρτος Μωάμεθ ἐν Ἀμασίᾳ, ἐνθα ἡδραγάθησε κατὰ τοῦ Τιμούρ. Ἰσχυρότατος δὲ πάντων ἐφάνη ὁ Μωάμεθ Α΄, τὸν ὁποῖον ἠκολούθησαν δύο διακεκριμένοι ἄνδρες. Ὁ Μωάμεθ ἦλθεν εἰς ρῆξιν πρὸς τὸν Σουλεϊμάν, ὅστις ἠθέλησε νὰ κατακτήσῃ καὶ πάλιν τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Ὁ δὲ Σουλεϊμάν διὰ νὰ κολακεύσῃ τὸν Βυζαντινὸν Αὐτοκράτορα ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὴν ὑπὸ τοῦ Βαχζιζήτ κυριευθεῖσαν Θεσσαλονίκην καὶ ὅλας τὰς μέχρι τοῦ Στρυμῶνος πόλεις καὶ τὴν παραλίαν τοῦ Εὐξείνου μέχρι Βάρνης. Ὅτε ὁμως μετέβη μετὰ στρατοῦ εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ἐνίκηθη ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ, εἰς δὲ τὴν Εὐρώπην ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Μουσα, τὸν ὁποῖον ἐπεμφεν εἰς τὴν Θράκην ὁ Μωάμεθ. Ὁ Μουσᾶς ὁμως νικήσας τὸν Σουλεϊμάν ἐκυρίευσεν πᾶς ὑπ' αὐτοῦ δοθέντα εἰς τὴν Μανουήλ μέρη, ἐπολιόρησε τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ δὲν ἤθελε ν' ἀναγνωρίσῃ τὸν Μωάμεθ ἀνώτατον κυριάρχην. Τότε ὁ Μανουήλ ἐζήτησε βοήθειαν παρὰ τοῦ Μωάμεθ, ὅστις ἰλθὼν ἐπανειλημμένως οὐδὲν κατώρθωσεν, ἐπὶ τέλους ὁμως τῷ 1413 ἐνίκησε τὸν Μουσᾶν καὶ ἔγεινε βασιλεὺς τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους. Ὁ δὲ Μωάμεθ συνωμολόγησε συνθήκην φιλίας καὶ συμμαχίας μετὰ τοῦ Μανουήλ, εἰς τὸν ὁποῖον ἔδωκε πολλὰς πόλεις πλησίον τῆς Προποντίδος, τοῦ Εὐξείνου καὶ τῆς Θεσσαλίας καὶ ἐν γένει μέχρι τοῦ θανάτου του ἐτίμησε πολὺ τὸν βασιλεῖα τοῦ Βυζαντίου.

Ὁ Σουλτάνος οὗτος πρὶν ἀκόμη ἀνέλθῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου διεκρίθη εἰς τοὺς κατὰ τοῦ Ταμερλάνου πολέμους καὶ ἀλαχοῦ ἐπὶ ἀνδρῶν καὶ πολεμικῇ δόξῃ, πάντες δὲ ἀνομολογοῦσι τὰς διαφορὰς ἀρετὰς τούτου, ἰδίᾳ δὲ τὴν πρᾶσιν, τὴν φιλανθρωπίαν, γενναιοψυχίαν, εὐκρίνειαν καὶ πίστιν εἰς τὰς φιλίας καὶ συμμαχίας του. Ἦτο σχετικῶς

κάτοχος μεγάλης παιδείας καὶ διὰ τῶν ἀρετῶν τούτων κατάρθωσι νὰ συνενώσῃ καὶ αὖθις τὸ Ὄθωμανικὸν κράτος, τὸ ὁποῖον κατὰ τι ἐφάνη διηρημένον διὰ τῆς προσβολῆς τοῦ Τιμούρ. Τὰ μόνα δὲ πολεμικὰ ἔργα τοῦ Σουλτάνου τούτου, ὅστις ἐπεθύμει μᾶλλον τὸν ἐν εἰρήνῃ βίον, ἦσαν αἱ κατὰ τῶν ἐπαναστάντων πριγκήπων τῆς Καραμανίας καὶ Σμύρνης πόλεμοι καὶ ὁ κατὰ τῆς Οὐγγαρίας, κατὰ τοὺς ὁποίους ἐνίκησε καὶ ὑπέταξε τοὺς ἀντάρτας κυριεύσας καὶ τὸ Ἰκόνιον.

Μετὰ ταῦτα ὁ Σουλτάνος Μωάμεθ ἐπισκέφθη τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου Μανουὴλ ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου· κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν δὲ ταύτην, ἣτις ὑπῆρξε φιλικωτάτη, συνεδῆ-
 πνησαν πλησίον τῆς Χρυσουπόλεως ὁ μὲν Σουλτάνος ἀποβάς
 εἰς τὴν ξηρὰν ἐν πολυτελεστάτῃ σκηνῇ, ὁ δὲ Μανουὴλ ἐν
 τῇ τριήρῃ του παρὰ τὴν παραλίαν χαίρειων καὶ ἀντιχαιρε-
 τώμενος ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου. Μετὰ τὸ δεῖπνον ὁ μὲν Μα-
 νουὴλ ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὁ δὲ Σουλτάνος
 μετέβη εἰς Νικομήδειαν, ἐκ τῆς ὁποίας κατὰ τὸ ἐπὶ τὸν ἔαρ
 τοῦ 1421 ἐπανῆλθε διὰ Καλλιπόλεως εἰς Ἀδριανούπολιν.
 Τρεῖς ὁμῶς ἡμέρας μετὰ τὴν ἀφίξιν του παθὼν ὑπὸ ἡμι-
 πληγίας ἐπεσεν ἀπὸ τοῦ ἵππου του· προῦδὼν δὲ τὸν θάνα-
 τὸν του παρήγγειλε τῷ μεγάλῳ Βεζίρῃ ν' ἀποκρύψῃ αὐτόν,
 μέχρις οὗ φθάσῃ ἐξ Ἀμασείας ὁ υἱὸς του Μουράτ ἐφένδης.
 Ὁ δὲ Βεζίρης πρὸς μὲν τὸν Μουράτ ἐφένδην ἐπεμψεν ἀγγε-
 λιοφόρον καὶ προσεκάλει αὐτόν εἰς Ἀδριανούπολιν, τὸ δὲ
 διδάνιον (συμβύλιον) συνεκάλει τακτικῶς καὶ ἐξτέλει τὰς
 ὑποθέσεις τοῦ κράτους, ὥς ἵαν ἐξῇ ὁ Σουλτάνος, ἕως οὗ
 μετὰ 40 ἡμέρας φθάσας ὁ Μουράτ ἐφένδης εἰς Προῦσαν ἀνε-
 κηρύχθη Σουλτάνος. Ὁ Σουλτάνος Μωάμεθ πρὸς τοῖς ἄλλοις

ίνησησολήθη καὶ εἰς τὴν ἐμφύχῳσιν τῶν γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν.

Μουράτ ὁ Β'. μετὰ τὴν ἐπὶ τοῦ Ὁσμανικοῦ θρόνου ἀνά-
 βασίν του περιῆλθεν εἰς ρῆξιν μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος τοῦ
 Βυζαντίου Ἰωάννου Β'. τοῦ Παλαιολόγου, ὅστις ἐκυβέρ-
 νησεν ἀντὶ τοῦ πατρὸς του Μανουὴλ ζήσαντος περὶ τὰ τέλη
 τῆς ζωῆς του μοναχικῶς. Ὁ Μουράτ ἐπολιορκῆσε τὴν Κων-
 σταντινούπολιν τῷ 1422, ἀλλ' ἡ πολιορκία αὕτη δὲν διήρ-
 κησεν ἐπὶ πολὺ, διότι ὁ Σουλτάνος ἠναγκάσθη νὰ μεταβῇ
 εἰς τὴν Ἀσίαν, ἐνθα ὁ ἀδελφὸς του Μουσταφᾶς ἐπανεστῆ
 ἀφοῦ δὲ διώρθῳσε τὰ τῆς Ἀσίας, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Εὐ-
 ρώπην καὶ ἠνάγκασε τὸν Ἰωάννην Β'. Παλαιολόγον τῷ
 1424, ὅτε ἀνέλαβε μόνος τὴν κυβέρνησιν μετὰ τὸν ἐν τῷ
 μεταξὺ θάνατον τοῦ πατρὸς του, νὰ συνομολογήσῃ εἰρήνην
 ἐπὶνείδιστον διὰ τῆς ὁποίας πᾶσα ἡ παραλία τῆς Προπον-
 τίδος καὶ τοῦ Εὐξείνου ἐκτὸς τῆς Σηλυβρίας καὶ τῆς Δέρ-
 κου, ἡ Λυσιμάχεια καὶ αἱ ἄλλαι παρὰ τὸν Στρυμῶνα πόλεις
 ἐδόθησαν εἰς τοὺς ὀθωμανοὺς καὶ συνεφωνήθη ἡ πληρωμὴ
 ἐτησίου φόρου 300,000 γροσίων. Μετὰ τὴν εἰρήνην ταύτην,
 διὰ τῆς ὁποίας τὸ Ὁσμανικὸν κράτος ἔλαβε τὴν προτίραν
 ἐκτασίν του ἐν Εὐρώπῃ, μόνοι ἐχθροὶ τῶν Ὀθωμανῶν ἦσαν
 οἱ ἱππῶται τῆς Ρόδου καὶ οἱ Ἑνετοί, πρὸς τοὺς ὁποίους ἐπο-
 λέμησεν ὁ Μουράτ ἐπὶ πολλὰ ἔτη κατὰ τε ξηρὰν καὶ κατὰ
 θάλασσαν.

Οἱ Ἑνετοί, οἵτινες ἦσαν κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἡ πρώτη
 ναυτικὴ δύναμις τῆς Εὐρώπης, ἀπὸ τοῦ 1200 ἀκόμη εἶχον
 καταλάβῃ τὴν Ζάραν καὶ ἐξηπλώθησαν βαθμηδὸν ἐπὶ τῆς
 Δαλματικῆς παραλίας· οὗτοι ἐκυρίευσαν τὰ παράλια τῆς Ἀ-
 λβανίας, τὴν Ναύπακτον, τὰς Πάτρας καὶ πολλὰς ἑλληνικὰς

νήσους καὶ ἡγόρασαν τῷ 1423 τὴν Θεσσαλονίκην ἀπὸ τὸν κυβερνήτην αὐτῆς Ἀνδρόνικον· ἐπειδὴ δὲ ἐζήτουν νὰ κυριεύσωσι καὶ τὰς λοιπὰς Ἑλληνικὰς νήσους καὶ παραλίας, ἦλθον εἰς ρῆξιν πρὸς τὸν Μωάμεθ Α΄, καὶ πρὸς τὸν Μουράτ Β΄, ὅστις ἐπεμψε κατ' αὐτῶν εἰς τὴν Πελοπόννησον τῷ 1423 τὸν στρατηγὸν τοῦ Τουρχάν, ὅστις ἐπροξένησεν εἰς αὐτὴν φρερὰν κατατροφὴν. Ὁ πόλεμος ἐξηκολούθησεν ἐπὶ πολὺν χρόνον καὶ ὁ Μουράτ ἐπολιόρκησε τὴν Θεσσαλονίκην· ἀφοῦ δὲ τῷ 1430 ἐκυρίευσεν αὐτὴν ἐξ ἐφόδου, συνωμολογήθη εἰρήνη, διὰ τῆς ὁποίας ὁ μὲν Σουλτάνος ἐκράτησε τὰ κατακτηθέντα, αἱ δὲ Ἑνετοὶ ἔλαβον ἐμπορικὰς προνομίας εἰς τοὺς Τουρκικοὺς λιμένας. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου τούτου πάντες ἐνόμιζον ὅτι ὁ Μουράτ θὰ ἐστρεφε τὰ δῶλα κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οὗτος ὅμως ἐπροτίμησε νὰ κυριεύσῃ τὴν Ἀλβανίαν, τοὺς Σλαῦους καὶ τοὺς πρὸς βορρᾶν Οὐγγρους.

Ὁ Μουράτ ἀφοῦ ἐκυρίευσεν τὴν Θεσσαλονίκην, κατέλαβε τῷ 1431 καὶ τὰ Ἰωάννινα, ὁ δὲ κυβερνήτης τῶν Ἀθηνῶν ἔγεινεν ὑποτελής. Πρὸς βορρᾶν δὲ ὁ ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας καὶ ὁ ἡγεμὼν τῆς Σερβίας Γεώργιος Βράκοβιτς ἦσαν ὑποτελεῖς τοῦ Σουλτάνου, ὅστις καὶ μετὰ τοῦ βασιλείως τῆς Γερμανίας συνωμολόγησε πολλάκις εἰρήνην.

Τὸ ἔτος ὁμῶς 1441 ὁ Μουράτ προσέβαλε συγγρόνως τὴν τε Οὐγγαρίαν καὶ τὴν Τρηνσυλβανίαν, τῆς ὁποίας τὰ αὐτὸ ἔτος διωρίσθη καὶ ἡγεμὼν. Ἀφοῦ δὲ ἔκαμε πρωτεύουσαν τὸ Βελιγράδιον, ἀμέσως ὥρμησε κατὰ τινος τουρκικοῦ στρατοῦ, ὅστις ἤρχετο κατ' αὐτοῦ, καὶ μετὰ πεισματώδη μάχην ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ στρίψῃ τὰ νῦτα. Μετὰ ταῦτα ὁ Σουλτάνος Μουράτ ἐκυρίευσεν τὴν Κρόϊαν, τῆς ὁποίας ἡγε-

μὼν ἦτο ὁ Ἰωάννης Καστριώτης, τοῦ ἑοῦλου ὁ υἱὸς Γεώργιος εἶχε παρδοθῇ ὡς δμῆρος εἰς τὸν Σουλτάτον, ὅστις ἀνέθρεψεν αὐτὸν εἰς τὴν αὐλὴν του καὶ εἰς ἡλικίαν 19 ἐτῶν ἔκαμιν αὐτὸν πασῶν καὶ ἐτίμησιν διὰ τῆς ἐπωνυμίας Ἰσκανδέρ βῆν ἦτοι ἡγεμὼν Ἀλέξανδρος.

Ὁ δὲ Σουλτάνος ἐν τῷ μεταξὺ ἀφοῦ κατέπαυσε τὴν ἐπανάστασιν τῶν Τουρκομένων, ἀναθέσας τὰ πράγματα εἰς τὸν δεκατετραετῇ υἱόν του Μωάμεθ Β'. ἀνεπαύθη εἰς τὴν Μαγνησίαν. Ἀφοῦ ὅμως ἔμαθεν ὅτι οἱ Οὐγγροὶ ἤρχισαν πάλιν τὰς ἐχθροπραξίας καὶ ἡτοιμάζοντο νὰ διαβῶσι τὸν Δούναβιν λαμβάνει πάλιν τὴν ἐξουσίαν. Ὁ Οὐγγρικὸς στρατὸς ἐπροχώρησε διὰ τῆς Βουλγαρίας ἀκωλύτως καὶ ἐπειδὴ ἐπλησίαζεν ὁ χειμὼν δὲν ἠθέλησε νὰ διαβῇ τὸν Αἰμόν, ἀλλὰ διηυθύνθη εἰς τὴν Βάρναν, ἔνθα ἤλπιζε κατὰ τὰς ὑποσχέσεις τοῦ Πάπα καὶ τῶν ἄλλων δυνάμεων νὰ εὕρῃ στόλον ἕτοιμον διὰ νὰ τὸν μεταφέρῃ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Φθάσας ὅμως εἰς τὴν Βάρναν ἐξεπλάγη μεγάλως ἰδὼν εἰρηνης ἀντὶ Εὐρωπαϊκοῦ στόλου τὸν Σουλτάνον Μουράτ ἐστρατοπεδευμένον περὶ τὴν Βάρναν μετὰ διπλάσιας δυνάμεως, τὴν ὅποιαν αὐτοὶ οἱ Ἑνετοὶ καὶ Γενουαῖται, οἵτινες πρότερον ὑποτιχοῦντο πολλὰ εἰς τοὺς Οὐγγρούς, μετέφερον ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην λαβόντες ἀνὰ ἑν φλωρίον δι' ἑκάστον τῶν 40,000 Ὀθωμανῶν. Ἐνταῦθα κατ' ἀνάγκην συνεκροτήθη μάχη μεγάλη καὶ κρίσιμος, κατὰ τὴν ὅποιαν οἱ Χριστιανοὶ ἔπαθον ἦτταν φοβεράν, ὁ Λαδισλάος ἔφρονεῖσθαι καὶ ὁ Οὐνυέδης μόλις ἐσώθη.

Ὁ Μουράτ μετὰ τὴν νίκην ταύτην ἐπέστρεψε πάλιν εἰς τὴν Μαγνησίαν καὶ ἀνεπαύθη, ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ προχωρήσῃ ἕνεκα τοῦ ἐπηρεγομένου χειμῶνος καὶ νὰ ἐπωφεληθῇ

τῆς νίκης ταύτης Μεθ' ὅλα ὁμῶς ταῦτα τὸ Βυζαντινὸν κράτος ἔβαινεν ἤδη κατὰ κρημονοῦ, ἐνῷ οἱ Ὀθωμανοὶ ἤξαντον ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν· ὁ Ἰωάννης Β'. Παλαιολόγος κατηνέλισκε τὸν καιρὸν εἰς θρησκευτικὰς συζητήσεις καὶ ἐδίδεν ὑποσχέσεις εἰς τὸν Πάπαν διὰ τὴν ἔνωσιν καὶ πάλιν τῶν Ἐκκλησιῶν νομίζων ὅτι θὰ ἠδύνατο νὰ ἔχῃ τὴν βοήθειαν τῆς Δύσεως. Πρὸς τὸν σκοπὸν λοιπὸν τοῦτον ἐπορεύθη μετὰ τοῦ Πατριάρχου καὶ ἄλλων ἐπισκόπων εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ἤρχισε σφοδράς καὶ μακράς θρησκευτικὰς συζητήσεις, ἐνῷ τὴν ὑπαρξίν τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους ἠπειλεῖ τὸ ἕλος τοῦ Ὀσμάν. Διὰ τῆς πράξεως ὁμῶς ταύτης οὐδὲν ἄλλο κατώρθωσεν, εἰμὴ νὰ ἐξερεθίσῃ τὸν λαὸν κατ' αὐτοῦ καὶ τῶν ἐπισκόπων καὶ νὰ βασιλεύῃ ἀθλίως ἐντὸς τῶν τοιχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐνῷ δὲ ἡ στρατιωτικὴ δύναμις τῶν Ὀσμανῶν ἦτο μεγίστη, ὁ Ἰωάννης εἶχε μόλις 5,000 ἄνδρας καὶ τούτων τοὺς πλείστους μισθοφόρους, ἐνῷ μοναστήρια ἐντὸς καὶ περὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἦσαν 300. Τοιαύτη ἦτο ἡ ἐλλεινὴ ἐσωτερικὴ κατάστασις τοῦ κράτους, ἐν δὲ τῇ Πελοποννήσῳ τὴν κυριαρχίαν τοῦ πλείστου μέρους εἶχεν ὁ υἱὸς τοῦ Αὐτοκράτορος Μανουήλ, ὅστις μετὰ ταῦτα ἀντήλλαξεν αὐτὴν μὲ τὸν ἀδελφὸν τοῦ Αὐτοκράτορος Κωνσταντῖνον, ὅστις ἦτο ἀρχὼν τῆς Σηλυβρίας καὶ Μεσημβρίας. Ὁ Κωνσταντῖνος ἀνταλλάξας τὸ βασιλεῖόν του καὶ γενόμενος οὕτω κύριος τῆς Πελοποννήσου ἐπέξτεινε τὴν κυριαρχίαν του, εἰς τὸ πλείστον μέρος αὐτῆς ἐκτὸς μικροῦ μέρους, τὸ ὅποιον εἶχεν ὁ ἀδελφός του Θωμᾶς. Ὁ Κωνσταντῖνος τυχὼν εὐκαιρίας ἠὔξησεν ἀκόμη περισσότερον τὸ βασιλεῖόν του κτίσας καὶ τὸ τεῖχος τοῦ Ἰσθμοῦ. Αὐτὰ ὁμῶς αἱ πράξεις καὶ τὰ κατορθώματα τοῦ Κωνσταντῖνου

ἐξηρέθισαν τὸν Τουραχάν, ὅστις εἶχεν εἰσβάλῃ εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Τῷ 1445 λοιπόν, ἐπειδὴ συνέβη στάσις φοβερά ἐν Ἀδριανουπόλει, ὁ Μουράτ ἀναλαβὼν πάλιν τὰς ἡνίας τῆς κυβερνήσεως ἦλθεν εἰς τὴν Εὐρώπην ἵνα καταπαύσῃ τὰς ταραχάς· ὁ δὲ Τουραχάν ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τοῦ Μουράτ εἰς τὰς πράξεις τοῦ Κωνσταντίνου. Ὁ Κωνσταντῖνος μαθὼν τοῦτο ἠθέλησε νὰ ἐμποδίσῃ τὸν κίνδυνον καὶ ἐπεμφε πρεσβεῖαν πρὸς τὸν Μουράτ· οὗτος ὅμως ἅμα κατέπαυσε τὴν στάσιν τῆς Ἀδριανουπόλεως μετέβη κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 1446 μέχρι τῆς Πελοποννήσου καὶ κυριεύσας τὸ τεῖχος τοῦ Ἰσθμοῦ, εἰσῆλθεν εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ἐπέφερε μεγίστην καταστροφὴν καταστήσας τὸν Κωνσταντῖνον καὶ ὁμῶς ὑποτελεῖς· ἐπιστρέψας δὲ εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν δὲν ἄφησε πλέον τὴν κυβέρνησιν, διότι εἶχε σκοπὸν νὰ ἐπιτιθῇ τὸ ἐπόμενον ἔτος κατὰ τῶν Οὐγγρων καὶ νὰ ἐκδικηθῇ τὸν Οὐνιάδην. Ἀλλ' ἐνῷ κατ' ἀρχὰς ὁ Σουλτάνος ἐκτίετο νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τοῦ Σκενδέρβη, ὁ Οὐνιάδης εὗρεν εὐκαιρίαν καὶ εἰσέβαλε μετὰ στρατοῦ 24,000 εἰς τὴν Σερβίαν, τῆς ὁποίας ὁ βασιλεὺς Γεώργιος ἀποχωρισθεὶς ἀπὸ τῶν Οὐγγρων ἠνώθη μετὰ τῶν Τούρκων. Ὁ Σουλτάνος μαθὼν τοῦτο εὐθὺς διέλυσε τὴν πολιορκίαν τῆς Κρούας καὶ ὤρμησε μετὰ στρατοῦ 150,000 εἰς τὸ Κοσσαυποπόδιον, ἵνα συνεκροτήθῃ μάχη φονικωτάτη, ἣτις διήρκεσε τρεῖς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Οὐγγροι ἐνίκηθησαν κατὰ κράτος· ὁ δὲ Οὐνιάδης συλληφθεὶς αἰχμάλωτος ὑπὸ τοῦ Γεωργίου ἡγούμενος τῆς Σερβίας μόλις κατώρθωσε νὰ σωθῇ διὰ πολλῶν λύτρων.

Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἀπέθανεν ἕκαστος καὶ ὁ Ἰωάννης

Δημόσιον Κέντρον τῆς Παναθηναϊκῆς Βιβλιοθήκης

Β'. ὁ Παλαιολόγος, ὁ δὲ ἀδελφός του Δημήτριος εἶχε τὴν τέλμην ν' ἀμφισβητήσῃ διὰ τὸ αὐτοκρατορικὸν στέμμα τοῦ Βυζαντίου, τὸ ὁποῖον οὔτε λαμπρότητα πλέον οὔτε δύναμιν εἶχε, πρὸς τὸν μεγαλειότερον ἀδελφόν του Κωνσταντῖνον τὸν Θ', ὅστις εἶχεν ὑπὲρ ἑκτοῦ τὴν μητέρα του, τὸν νεώτερον ἀδελφόν του Θωμᾶν, τὸν κληρὸν, τὴν σύγκλητον, τὸν στρατὸν καὶ τὸν λαόν. Οἱ Βυζαντινοὶ ὁμῶς ἐθεώρησαν καλὸν νὰ ζητήσωσι καὶ τὴν γνώμην καὶ ἔγκρισιν τοῦ Μουράτ, ὅστις ἐπ' ἴσης ἀνέδειξεν Αὐτοκράτορα τὸν Κωνσταντῖνον. Μετὰ ταῦτα ἀπέθανεν ἐν Ἀδριανουπόλει καὶ ὁ Μουράτ, 25 μὲν μῆνας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰωάννου Παλαιολόγου, ἕνα δὲ μῆνα μετὰ τὴν τρίτην ἀπὸ τοῦ θρόνου παραίτησίν του, ὅτε ἡτοιμάζετο νὰ μεταβῇ καὶ πάλιν εἰς τὴν Μαγνησίαν ἵνα ἡσυχάσῃ.

Μωάμεθ Β'. ὁ Πορθητής.

Ἄμα ἔμαθε τὸν θάνατον τοῦ Μουράτ ὁ υἱὸς του καὶ διάδοχος Μωάμεθ Β', ὅστις ἦτο ἐν ἡλικίᾳ 21 ἔτους, ἔσπειρεν εὐθὺς ἐκ τῆς Μαγνησίας, ἐνθα διέτριβεν, ἐν ἔρχῃ τοῦ ἔτους 1451 ἵνα ἀναλάβῃ τὴν διοίκησιν τοῦ κράτους ἐν Ἀδριανουπόλει. Σὺν τῇ ἐναβάσει δὲ αὐτοῦ εἰς τὸν Ὀσμανικὸν θρόνον ἐσημνεύει καὶ ὁ ἐπιθανάτιος κώδων τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους· διότι ἐνῷ ὁ Κωνσταντῖνος ἦτο μεγάλοφρων καὶ γενναῖος, ὁ Σουλτάνος Μωάμεθ ἦτο ὀξύς, μεγαλειόβουλος, δραστήριος καὶ μόνην ἐπιθυμίαν ἀκράτητον καὶ ζωὴν εἶχε τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἄμα τῇ ἐλεύσει τοῦ ἐνδόξου Μωάμεθ, εὐθὺς ἤλθον πρὸς

σθεις πρὸς αὐτὸν ἐκ Ρόδου, Λέσβου καὶ λοιπῶν μερῶν, τοῦ Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ Δημητρίου καὶ Θωμᾶ, οἵτινες εἶχον τὴν κυριαρχίαν τῆς Πελοποννήσου, ὃ δὲ Μωάμεθ προσηνέχθη πρὸς τοὺς Παλαιολόγους φιλικῶς. Δὲν παρῆλθεν ὁμως πολὺς καιρὸς καὶ ἡ ῥῆξις μεταξὺ τοῦ Κωνσταντίνου καὶ Μωάμεθ ἦτο ἀναπόφευκτος, διότι ὁ Σουλτάνος διέταξε τὴν ἀνέγερσιν φρουρίου ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς παραλίας τοῦ Βοσπόρου. Ὁ Κωνσταντίνος ἀκούσας τοῦτο ἐζήτησε διὰ πρέσβειων τὴν ἀναστολὴν τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ φρουρίου, ἀλλ' εἰς μάτην· διότι ὁ Σουλτάνος Μωάμεθ ἀφοῦ καθυσύχασεν ὅλας τὰς ἐσωτερικὰς ταραχάς, ἐπιστρέψας εἰς τὴν Εὐρώπην εὐθὺς ἐκήρυξεν ἀναφανδὸν τὸν κατὰ τοῦ Κωνσταντίνου πόλεμον καὶ ἠτοιμάσθη νὰ πολιορκήσῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἥτις ἂν καὶ ἀπετίλαι μόνη τὸ Βυζαντινὸν κράτος ἦτον ὁμως ἀκόμη τόσον ἰσχυρά, ὥστε ὁ Σουλτάνος μετὰ μεγάλης συνέσεως συνέλεξε πολλὰς δυνάμεις καὶ τῇ 1452 κατεσκευάσεν ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς παραλίας τοῦ Βοσπόρου πλησιέστατα τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὸ στενότερον μέρος τοῦ πορθμοῦ, ὡς εἰπομεν, πύργον ἰσχυρὸν ἵνα ἐμποδίσῃ πᾶσαν συγκοινωνίαν τῆς πόλεως μετὰ τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Συγχρόνως δὲ ἐπέμψεν εἰς τὴν Πελοπόννησον τὸν Τουραχὰν ἵνα μὴ δυνηθῇ ὁ Κωνσταντίνος ἐκείθεν νὰ λάβῃ βοήθειάν τινα. Ἐκτὸς δὲ τούτου ἦλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Σουλτάνου καὶ ὀνομαστός τις χύτης τηλεβόλων Οὐγγρος ὀνομαζόμενος Οὐρβάν, ὅστις κατὰ διαταγὴν τοῦ ἔχυσεν ὑπέρογκον τηλεβόλον, τὸ ὁποῖον εἶπε τὸ μέγιστον ἐξ ὧσων ἀναφέρει ἡ ἱστορία. Μετὰ ταῦτα ὁ Σουλτάνος ἐπεχείρησε κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1453 τὴν πολιορκίαν διὰ ξηρῶς μετὰ στρατοῦ 250,000 καὶ διὰ

θαλάσσης μετὰ πλοίων 400 παντός είδους καὶ μεγέθους, τῶν ὁποίων ναύαρχος ἦτο ὁ Βαλτάτγλους.

Ἐνῶ ἐξωτερικῶς ἡ πόλις ἦτο εἰς τοιαύτην κατάστασιν, ἐσωτερικῶς ὁ Κωνσταντῖνος προσεπάθησε νὰ πράξῃ κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην ὥραν, πᾶν ὅ,τι ἦτο δυνατόν πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πόλεως. Ἐπεμψε λοιπὸν πρὸ τῆς παλιορκίας πρεσβείαν εἰς τὸν τότε Πάπαν τῆς Ρώμης Νικόλαον Ε΄, καὶ παρεκάλει αὐτὸν νὰ παρακινήσῃ τοὺς Λατίνους ἱππότες ἵνα σταυροφορήσωσιν ὑπὲρ τῆς κινδυνευούσης Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ Νικόλαος εἰδέχθη μὲν τὴν πρότασιν τοῦ Κωνσταντῖνου, ἀλλὰ μόνον ἐπὶ τῷ ὄρει νὰ γείνῃ πραγματικὴ ἡ ἐνωσίς τῶν Ἐκκλησιῶν, ἥτις ἀπεφασίσθη μὲν ὑπὸ τοῦ προκατόχου τοῦ Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου, δὲν κατωρθώθη ὁμως ἕνεκα τῆς ἀντιστάσεως τοῦ κλήρου καὶ τῶν λογίων μέχρι τοῦδε. Ἐζήτησε λοιπὸν νὰ πέμψῃ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἑξαρχον, ὅστις νὰ κάμῃ τελείαν τὴν ἐνωσιν, ὃ δὲ Κωνσταντῖνος, ἂν καὶ ἐγώριζε καλῶς, ὅτι ἡ πράξις αὕτη ἐν τῷ μέλλοντι θὰ εἴχε κακὰ ἀποτελέσματα, βλέπων ὁμως ὅτι ὁ ἐκ τῆς πολιορκίας κίνδυνος ἦτο χείρων καὶ φοβερώτερος, εἰδέχθη τὸν ἑξαρχον, ἐνῶ ὁ λαὸς καὶ ὁ κλήρος ἐπρετίμα μᾶλλον τὴν ὑποταγὴν αὐτῶν εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς παρὰ εἰς τὸν Πάπαν. Ὅθεν κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1452 ἦλθεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὁ ἑξαρχος ἀρχιεπίσκοπος Ἰσίδωρος καὶ τῇ συνεννοήσει τοῦ βασιλέως ἐλειτούργησεν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας εἰς κύρωσιν τῆς ἐνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν. Ἀλλ' ἡ πράξις αὕτη ἐξηρέθισε τὴν ἀντίπαλον μερίδα, τῆς ὁποίας ἀρχηγὸς ἦτο ὁ περιώνυμος Γεννάδιος· οὗτος ἐνῶ κατ' ἀρχάς ἦτο σύμφωνος τῷ βασιλεῖ, μετὰ ταῦτα ἠσπάσθη τὴν ἀντίθετον μερίδα καὶ ἐγενεῖν ὁ κυριώτατος αἷτιος τῆς

ροφηρᾶς διακρίσεως τοῦ λαοῦ, ἥτις ἐπέφερε μεγάλην καταστροφὴν ἐν τῷ αὐτῇ κρίσιμῳ καὶ στιγμῇ, ὅτε οἱ γενοαῖοι Ὀθωμανοὶ ἐπολιορκούν κατὰ τε ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν τὴν πόλιν. Ἀπὸ τῆς Εὐρώπης οὐδεμία ἤλθε βοήθεια, διότι ὁ Πάπας περιέμενε νὰ βεβαιωθῇ πρῶτον περὶ τῆς τελείας ἐνώσεως καὶ ἔπειτα νὰ πέμψῃ βοήθειαν, ἐνῷ οἱ Ὀθωμανοὶ καθ' ἑκάστην στενότερον περικύκλουν τὴν πρωτεύουσαν.

Κ Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος ἀφοῦ οὐδὲν κατάρθωσε διὰ τῆς ἐνώσεως, ἥτις μᾶλλον ἐπέφερε βλάβην διακρίσας τοὺς κατοίκους, ἀπεφάσισε μόνος νὰ ὑπερασπισθῇ τὴν πόλιν, ἐπέτρεψε δὲ τὴν ἀρχηγίαν τῆς ὑπερασπίσεως οὐχὶ εἰς τὸν ἀρχιστράτηγον Λουκᾶν Νοταρᾶν, διότι ἦτο μὲ τὴν μερίδα τοῦ Γενναδίου, ἀλλ' εἰς τὸν γενναῖον Ἰωάννην Ἰουστινιανόν, ὅστις ἠγωνίσθη ἐπὶ πολὺν χρόνον γενναίως. Κατὰ τὴν πολιορκίαν δὲ ταύτην διέπρεψαν ἐκτὸς τῶν ἄλλων πολλῶν Ἰταλῶν, Ἰσπανῶν, Γάλλων καὶ Γερμανῶν καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἰσιδώρος, ὁ Δημήτριος Καντακουζηνός, οἱ Παλαιολόγοι Νικηφόρος καὶ Θεόφιλος, ὁ Θεόδωρος Καρύστιος, ὁ Λεωνῆς Νοταρᾶς καὶ πρὸ πάντων ὁ βασιλεὺς, ὅστις εἶχεν ἀποφασίσαι νὰ ταφῇ ὑπὸ τὰ τείχη πολεμῶν.

Μεθ' ὅλην ὁμοίαν τὴν ἀνδρίαν τῶν οἱ πολιορκούμενοι οὐδὲν ἠδύναντο νὰ πράξωσι, διότι δὲν ἦσαν περισσότεροι τῶν 8,000, ἐκτὸς δὲ τούτου οἱ Ὀθωμανοὶ κατάρθωσαν ἔργον τι, διὰ τοῦ ὁποῦ ἐγένετο ταχυτέρα ἢ ἄλλως τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ πόλις δὴλα δὴ δ.α. ξηρᾶς ἦτο ὠχυρομένη διὰ διπλοῦ τείχους καὶ διπλῆς τάφρου καὶ ἡ ἄλωσις αὐτῆς ἦτο δυσκολωτέρα ἐντεῦθεν, ἐνῷ διὰ θαλάσσης ἐγένετο εὐκολωτέρα καὶ διὰ τοῦτο ἡ εἰσοδος τοῦ Κερατίου κόλπου

ἱππέεστο δι' ἰσχυρὰς εἰδηρὰς ἀλύσεως· ὁ Σουλτάνος λοιπὸν ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν κέληπον, ἵνα κυριεύσῃ εὐκολώτερον τὴν πόλιν, ἐζήτησε παντὶ σθεῖναι, ἵνα φέρῃ διὰ ξηρὰς τὰ πλοιά του ἐντὸς αὐτοῦ, τὸ ὅποιον καὶ κατάρθωσι. Μισθ' ὅλα ὁμως ταῦτα ἡ ἀντίστασις τοῦ τελευταίου τούτου Αὐτοκράτορος ὑπῆρξε καρτερική, ἂν καὶ ἐπὶ διας ἑβδομάδας διήρκεσεν ἡ πολιορκία κατὰ τὴν ὅποιαν οἱ πολιορκηταὶ ἰδεῖσαν μεγίστην ἀνδρίαν καὶ ἱκανότητα.

Τελευταῖον ὁ Σουλτάνος Μωάμεθ τῇ 24ῃ Μαΐου ἀφοῦ ἐπέμψε πρὸς τὸν Κωνσταντινὸν προτάσεις περὶ παραδόσεως καὶ δὲν ἐγένοντο δεκταί, ἀνήγγειλε τὴν τελευταίαν ἱφοδὸν εἰς τὸν στρατὸν του, ὅστις μετὰ μεγάλης χαρὰς ἤκουσε τοῦτο. Τὴν 29 λοιπὸν Μαΐου τοῦ 1453 ἤρχιεν ἡ ἱφοδός, ὁ δὲ ἀγὼν ἦτο φοβερὸς διαρκίσας 2 ὥρας, ὅτε ὁ Ἰουστινιανὸς πληγωθεὶς ἔφυγεν εἰς τὸν Γαλατᾶν μετὰ τοῦ στρατοῦ του ἂν καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ παρεκάλει αὐτὸν θερμῶς νὰ μὴ ἐγκαταλείψῃ τὴν θέσιν του. Μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ Ἰουστινιανοῦ εἰς Ὁθωμανοὶ ὥρμησαν εἰς τὴν πόλιν καὶ τὴν ἐκυρίευσαν. ὁ δὲ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος ἀνεμίχθη μὲ τὰ πυκνότατα στίφη τῶν ἀγωνιζομένων καὶ ἔπαιε μεχόμενος ἐπὶ τῶν προτειχισμάτων τῆς πρωτεύουσας αὐτοῦ· πολλὰί χιλιάδες πάντες γένους καὶ πάσης ἡλικίας ἐφονεύθησαν καὶ ἡχμαλωτεύθησαν, ὁ δὲ Λουκάς Νοταρὰς καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἰσίδωρος ἐγένοντο αἰχμάλωτοι. Μετὰ ταῦτα ὁ γενναῖος Σουλτάνος Μωάμεθ εἰσῆλθε περὶ μεσημβρίαν θριαμβευτικῶς καὶ μετέφερε τὴν ἔδραν του ἀπὸ τῆς Ἀδριανουπόλεως εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν· ἡ ἀγία Σοφία ἡ ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ κτισθεῖσα μητρόπολις μετεβλήθη εἰς τζαμίον, οἱ δὲ Χριστιανοὶ κάτοικοι ἔγιναν ὑποτελεῖς τῶν Ὁθωμανῶν. Ὁ συνιστὴς

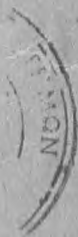
ὁμως Μωάμεθ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐθεώρησε φρόνιμον νὰ σεβασθῇ τὴν θρησκείαν τῶν Χριστιανῶν καὶ διορίσας πατριάρχην τὸν Γεννάδιον παρεχώρησεν εἰς αὐτὸν πολλὰ προνόμια διατηρούμενα μέχρι τῆς σήμερον.

Τὰ κατορθώματα ταῦτα τῶν Ὁθωμανῶν ἐνέπνευσαν τρόμον εἰς τὴν Εὐρώπην· διότι τὸ στρατιωτικὸν τοῦτο κράτος, τὸ ὁποῖον ἐνεκαθιδρύθη εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ δυνάμειος πολλῶν ἱκατοντάδων χιλιάδων, ὅποιαν οὐδεὶς τῶν τότε χριστιανῶν ἡγεμόνων εἶχε, ἦτο φανερώτατον ὅτι ἔμελλε ν' αὐξήθῃ ἐπὶ πολὺ. Ὁ Σουλτάνος μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατέλυσε καὶ τὸ τελευταῖον λείψανον τῶν Βυζαντινῶν ἐν Τραπεζοῦντι, τῆς ὁποίας ὁ ἑσχατος Βυζαντινὸς ἡγεμὼν Δαυτὶδ Κομνηνὸς εἰδέχθη ὡς διαμονὴν αὐτοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας του τὴν πόλιν τῶν Σερρῶν.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως πολλοὶ λόγοι Ἕλληνες ἀναγώρησαντες ἐκείθεν, μετέβησαν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐκ τῆς ὁποίας μετέδωσαν τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα καὶ τὸν ἑλληνικὸν πολιτισμὸν εἰς τὴν Εὐρώπην, ἥτις τότε ἦτο εἰς ἔτι βεδυθισμένη εἰς τὸ σκότος τῆς ἀμαθίας καὶ εἰς τὴν βαρβαρότητα.

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Βιβλίου

ΔΗΜΟΣΙΑ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας